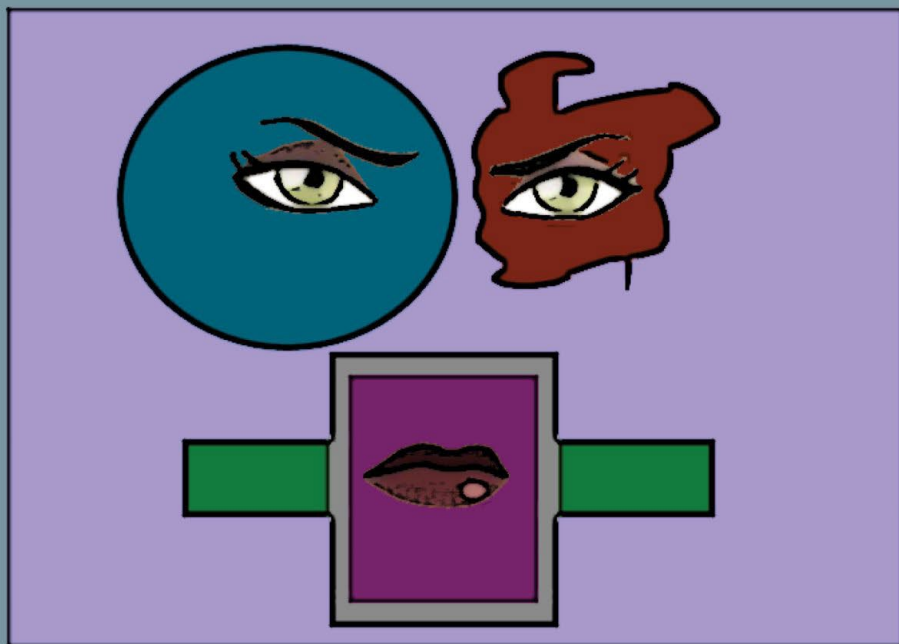

DALEKO OD STROMU

Zuzana Brabcová

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Daleko od stromu

Zuzana Brabcová

Znění tohoto textu vychází z díla [Daleko od stromu](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1991. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Zuzana Brabcová: Daleko od stromu), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 24. 9. 2019.

OBSAH

Veliká budova uprostřed vod	7
Stromy a blesky	27
Zabijačka	45
Dům života	64
Bengoro	93
Zrcadla, Moloch a ti druzí	118

Když Šebířův sluha držel třmen Kosmovy kobyly, a kanovník svatovítské kapituly se mu již opíral o rameno, aby se mohl snadněji vyšvihnout do sedla, přitočil se k němu Šebíř a řekl: „Je pro mě snadnější vsunouti nohu do ucha jehly, je mi snadnější přeskočiti koně stokrát sem a tam než napsat jedinou stránku!“
„Ach příteli,“ odpověděl Kosmas, „nedovedu věc prvou ani druhou. Poslední mi rovněž uniká, ale musím ji zkoušet vždy znovu a znovu.“

— VLADISLAV VANČURA:
Obrazy z dějin národa českého

Veliká budova uprostřed vod

Už brzy po početí, uprostřed plodové vody, jsem prožila cosi, co lze bez přehánění nazvat tušením světa. A skutečně: krátce před porodem jsem už bezpečně věděla, jak vypadá světlo, tma, jaderná hlavice či statistika obyvatelstva po druhé světové válce. Snad proto bylo blábolení sudiček v našem malostranském bytě poté, co mě maminka přivezla z porodnice, naprosto bezpředmětné. I bez jejich nevědeckých prognóz bylo více než zřejmé, že povstala-li jsem z vody, do vody se zase navrátím v této podivné, zamřížované mušli, do níž mě vsadili,

pane učiteli,
jako perlu
ti druží.

Chtěla jsem dokázat jenom dvě věci, Josífku: porodit syna a napsat knihu. To první se mi už nikdy nepodaří, a proto se musím pokusit o to druhé, s ostřím na hrdle.

Náš domov. Naše hymna. Můj neprodyšný domov s maketou nebe, moje hymna, při níž musí stát v pozoru i mrtví. Naše generace, autistická, alkoholická, prolezlá dluhy, východně teskná a neambiciózní, západně věcná a zrychlená, naše generace bez kotvy, neboť bez moře. Protože Čechy (moje země) byly zaplavené mořem naposledy v prvohorách.

Moře. Když se podívám z okna, mohu pozorovat, jak voda pomalu stoupá, jak pohlcuje suchost drolivé omítky na protější zdi, jak pevně obepíná kmeny stromů zkřivené tou záplavou, jak pracuje – ano, ta voda pracuje – systematicky, sveřepě a cílevědomě, nadána vůlí.

Na hladině se převaluje cár novin, krabička od cigaret, pingpongová pálnka a nafouklá vrabčí mrtvolka. Odvracím se. Stěny v místnosti mokvají vlhkostí. Slézám ze židle. Je mi zima, Josítku, je mi neko-
nečně mokrá zima. Balím se do deky a zavírám oči, abych se mohla lépe soustředit na psaní

s ostrším vody na hrdle a s časem,
už neslyšně tepajícím,
na kahánku.

„Prehistorie lidstva skončila v okamžiku, kdy člověk vynalezl písmo,“ řekl pateticky pan učitel Slavík a zrovna ve chvíli, kdy se jal vytahovat z pouzdra housle, aby Sukem oslavil to nedocenitelné vítězství ducha, začal si Řeháček rozepínat poklopec.

„Si blbej...,“ zašeptala jsem do prvních taktů Písně lásky, ale Řeháček dělal, že neslyší.

Řeháček, můj soused v lavici, se opět chystal demonstrovat propastné rozdíly mezi lidmi, jejich ničím nepřeklenutelnou jinakost, což činíval v hodinách dějepisu, při nichž se zoufale nudil, téměř pravidelně. A já tehdy – ironie osudu – začínala tušit s tlukoucím srdcem právě to společné, to, co nerozděluje, ale naopak spojuje nás všechny metafyzickým, nadčasovým poutem. Bylo mi dvanáct. V té době začínaly továrny chrлит ostnaté dráty, v té době dřepěla v kasárnách cizí vojska, v té době museli při hymně vstávat i mrtví. Řeháček měl pravdu; jenomže já k ní byla v té době slepá, protože jsem se pokaždé, místo na Řeháčkovu pravdu pod lavicí, dívala na tragickou postavu plačtivého, pomateného učitele Slavíka, kterému se housle zařezávaly do hrdla den ode dne hlouběji, jako neúprosné ostří zpívajícího nože.

„Řehtáčku, a co teda začalo,“ šeptla jsem do dlaně, „když lidi začali psát?“

Učitel se zmítal před černou tabulí a soustředěně krabatil obočí, zatímco smyčec v jeho ruce trhaně přejížděl struny.

„Neslyším, von děsně vrže.“

Svou otázku jsem neopakovala. Řeháček by mi ji stejně nezodpověděl; jeho nezáměr o vše, co nemělo nic společného s pohlavím nebo s matematikou, byl pozoruhodný. Milovala jsem ho. Milovala jsem ho, protože byl pihovatý a zrzavý, protože byl veselý a nemravný, protože mi dával opisovat všechny matematické písemky a protože zbožňoval americké mrakodrapy, z nichž mě přepadával strach. A album plné fotografií těch fantastických domů, které drze protrhávají nebe a které jsou zruďné, opojné a krásné jako celé jejich století, tak tohle barevné album je to jediné, co mi po Řeháčkovi zůstalo.

Pan učitel dohrál a ani si nevšiml, že mu kolem hlavy krouží papírová vlaštovka.

Otvírám s údivem oči. Počkat, Josífku – něco tu nehraje: proč se mi sem hned ze začátku připletl ten zrzoun? Začínat knihu svou první dětskou láskou je víc než banální. A já teď nemám na banalitu čas... Ta kalná voda přede mnou už určitě zaplavila první patro téhle budovy...

Ještě pořád slyším třeskot dveří, praskavý pohyb skříní, dusot těžkých okovaných bot, nezřetelné pokřikování, mokrý zmatek – to ti druzí se snaží přestěhovat svoje kanceláře z přízemí do vyšších pater, pokoušejí se zachránit svoje kartotéky a telefony a revolyery a svého vrátného a své zadržené před vodou, před tím nedisciplinovaným živlem, který jim udělal čáru přes rozpočet, který přece nebyl v plánu a který se teď nedá zastrašit.

A tak je zlomyslná voda vyhání z patra do patra; v zaryté snaze uchovat řád a režim a pracovní povinnost prchají před ní s celým svým arzenálem stále výš, ale jejich řád vlhne a jejich režim na ně třeští oko utopence a jejich revolyery, všechny revolyery těch druhých, co jich jen po světě je, už chytá matka rez a otec zánik.

Ovšem, my zajdem s nimi, ale co na tom. Z moře jsme vyšli v podobě malého trilobita a do moře zase vejdemo, v převleku kultury

a s maskou civilizace. Ale ještě než se to stane, jsem tu já jako součást jejich arzenálu, v cele já, ve mně kniha a v knize nevysvětlitelná Řeháčkova existence.

„My vám pomůžeme. Pavel Řeháček přece...“

„Ano, už si vzpomínám. Když jsem přišla po prázdninách do školy... bylo to v dvaasedmdesátém...“

„Ty prázdniny byly přece pro vás a pro vaše rodiče ještě něčím zapamatováníhodné, nebo se mýlím?“

„Nemýlíte. Dědek Václav umřel, našli ho tenkrát na půdě přikrytého mapou Krkonoš.“

„A vy jste jeli koncem července do Křechoře na pohřeb. Ale vraťme se k Řeháčkovi. Když jste přišla po prázdninách do školy, místo vedle vás bylo prázdné.“

„Můžu si vedle tebe sednout?“ zeptala se o přestávce Katka.

Lehce se opřela o roh mé lavice, odhodila mechanickým pohybem pramen dlouhých vlasů a usmála se. Je krásná, myslím si. Je krásná, vypadá na patnáct, maluje se, má nejlepší slohy ve třídě a taky nejkrásnější nohy. Káča jedna pitomá, pitomá, pitomá.

„Řehtáček určitě přijde. To on má ve zvyku zahákovat hned první den po prázdninách.“

Snažím se jí oplatit stejně oslnivým úsměvem, ale moc dobře cítím, jak se mi na tváři proměňuje v parodickou grimasu.

„Co blbneš, ty to nevíš? Řeháčkovi přece zůstali v červenci ve Vídni...“

Zvoní. Káča se zvedá a odchází s krčením ramen do své lavice. Nechápat se za ní otáčím, v dlani malou, měkkou gumu. Babice-sudice stáhly zvuk, tak jako to někdy dělává tatínek, když píše při televizních novinách svou nedělní kázeň. Zvonek zmlkl. Všichni kolem mě otvírají naprázdno ústa, bezhlesně se smějí, neslyším ani pády židlí, ani trhané stránky učebnic, neslyším dočista nic.

Jenom bílá zvlhlá guma v mé pěsti začíná vydávat jakýsi drobný, kvílivý zvuk.

Do třídy vstoupil pan učitel Slavík. Plavným pohybem ruky nás usazuje, aby se vzápětí se zasněným pohledem rozhovořil o Čechách krásných, Čechách mých, o tom zemském ráji, v němž se hory zas nubují s oblohou a duše se touhou pne – zase bude používat věty s pachem škrobu a rozsochatá souvětí plná přechodníků, se stejným slovosledem v srdci jako loni, předloni a kam až paměť sahá, jen hlasem o tón třaslavějším. Ale já mám přece stažený zvuk. A místo něj smrtelné ticho, ticho bez učitelova halasného patriotismu, bez jeho houslí, bez skřípění křídly po tabuli ticho s obrazovkou plnou dvojrozměrných obličejů, které mě obkličují, které mě uvězňují, které mě dusí. Nenechají člověka ani v klidu brečet, vztekám se. Co čumíte, šeptám, vy káči s krásnejma nohama, dejte mi pokoj, vy káči jedny pitomý, pitomý, pitomý. Nerušte můj kruh, v němž se potácím, nerušte mé ticho, mé smrtelné ticho bez Řeháčka.

„A co ty, Věrko, kdes byla o prázdninách?“ vytrhuje mě ze sladké bolesti učitelův hlas.

mlčím. Rychle si stírám slzy hřbetem ruky. Konečně ze sebe vypravím: „My jsme byli na dědečkově pohřbu. Můj dědeček je totiž ještě pořád mrtvej.“

„To jste odpověděla?“

„Ano.“

„A co soudruh učitel?“

„Soudruh učitel soustrastně pokýval hlavou a pohládl mě po hlavě. Byl v rozpacích. Soudruh učitel byl vlastně vždycky v rozpacích. A co by vás mohlo zajímat, byl taky ve straně.“

„Vždycky?“

„Vždycky. Copak ho nevidíte? Přece támhle, u zdi mezi víry. Dobře si všimněte, jak zápasí s vodou, jak se křečovitě drží záchranného pásu svých houslí, jak statečně bojuje a bude bojovat ve své modré

košili až do konce. Je mi ho líto. A přece jsem se mu tehdy, když mi po vyučování zamračeně odmítl vysvětlit Řeháčkovo zmizení, tolik toužila pomstít! Proč zrovna jemu? Říkáte, že za nic nemohl. Jenomže já jsem s dětsky nezvratnou zarputilostí tušila jeho dalekosáhlou vinu... Moje intuice mě zhypnotizovala i tentokrát; od té doby jsem pana učitele Slavíka nenáviděla tou hlubokou a ledově čistou nenávisť, kterou může na tomto světě nenávidět jenom dítě.“

„Můžete upřesnit, co máte na mysli jeho dalekosáhlou vinou?“

„Byl jedním z těch, kteří mi připravili budoucnost. A ta budoucnost mě připravila o Řeháčka; to je celé.“

„Není to poněkud zjednodušené?“

„Víte, jak jsem se ještě dlouho potom uspávala? Místo počítání oveček, které v nekonečné řadě přecházejí lávku, jsem si šeptala do polštáře, dokud jsem neusnula: Řeháček ve Vídni, Vídeň v Rakousku, Rakousko v Evropě, Evropa na planetě, planeta v galaxii, galaxie ve vesmíru, vesmír ve vesmíru, vesmír ve vesmíru, vesmír ve vesmíru... Možná že právě díky téhle pohádce mi představa nekonečna nepřipadala tak nepředstavitelná... Zrzek byl první varování. Pak přišli na řadu další. A přesto teď, v téhle chvíli – stačí stoupnout si na židli a podívat se dolů – mě pohled na mého uboze statečného učitele rozhodně zadostiučiněním nenaplnuje. Jednou jste, pane učiteli, řekl: ‚Čechy byly v prvohorách zaplavené mořem,‘ a v očích se vám zableskly dvě jiskry archetypického děsu. Nemohl jste tušit, že se to moře o několik let později vrátí a surově, barbary, bez jakékoli úcty k vašemu popletenému češství i k vašim v kůži vázaným Palackého Dějinám opět zaplaví vás i vaši vlast a nechá ji zetlít u dna. A to je amen, poslední tečka za vašim půlstoletím bez boha, milý tonoucí pane učiteli, jenž se marně chytáte svých houslí, sám jsa v bělostném pouzdru z mořské soli.“

„Jenomže už ani my nemáme moc času. Zkraťte to, prosím.“

Kampa je celá ze skla, a jak běžím, prolamuje se pode mnou s ohlušujícím třeskotem. Ženy s kočárky, v kočárcích nové pokolení, důchodci se starými šedivějícími teriéry, sportovci v botaskách, abbé Dobrovský – všichni za mnou zvědavě otáčejí své dvojrozměrné obličej.

„Co se děje? Jsi jako splašená,“ ptá se roztržitě táta, aniž zvedl hlavu ze svých zatracených lejster. Táta je disciplinovaný evangelický farář a disciplinovaní evangeličtí faráři nemají splašenost v lásce. Táta je vyrovnanost, klid, důstojenství. Táta je nainfikovaný zázrakem svátosti jako ostatní lidé chřipkou. A především je táta moje zrcadlo.

„Kde je Vídeň?“

„To už bys měla vědět. Přece v Rakousku.“

Táta je táta.

„Musím tam okamžitě jet.“

Konečně se na mě podíval, překvapeně. Zrcadlo. Raději sklopím oči.

„Co tě to napadlo?“

„Řeháček je ve Vídni a zapomněl si u mě svoje mrakodrapy. Musím mu je vrátit.“

Táta si mě posadil na klín, odložil brýle a nadechl se. Bylo mi jasné, kolik uhodilo: tahle gesta pokaždé uvozovala trpělivé vysvětlování, jímž mě ctihodný otec čas od času zahrnul v osudně mylném domnění, že je maximálně pedagogické mluvit s dítětem jako s dospělým.

Neklidně jsem se zavrtěla. Otcova kolena byla nesmlouvavě špičatá a nepohodlná. Doktor Černý, náš stoletý kocour, se mnohem pohodlněji uvelebil na skříni a vyčkávavě na nás zacivěl.

Tatínek hovořil a hovořil a Kampa zatím ztemněla a kočárky zmizely, i důchodci s teriéry i sportovci v botaskách, a tatínek se nenechal přerušit ani varovnou šesticípou hvězdou spadlou otevřeným oknem na koberec, kterou Doktor Černý zkoumavě očičhal, a nedal se vyrušit ani maminkou, která se zjevila v rámu dveří

a hned zase čarovně zmizela, a byla noc a rozednilo se a hodinová ručička na ciferníku se rozběhla a tatínek zavřel oči, aby se mohl lépe soustředit, a zatímco stále vysvětloval neumdlévajícím hlasem, jeho vlasy zbělely a i já na jeho klíně začala pomalu stárnout, a tak čas letěl vstříc svému konci a hvězdy se rodily a zanikaly a z Doktora Černého zbyl jenom stín jakéhosi dávnověkého tvora a já konečně s hrůzou pochopila, že tatínek neexistuje ani v čase, ani v prostoru, tudíž že nikdy a nikam neuprchnu před jeho nebesky vyrovnaným hlasem, jehož zvuk nedokážou stáhnout ani babice-sudice a který se za mnou ponoří i do hloubek vražedného oceánu.

Nástin významných politických událostí a situací posledních deseti let mě ani trochu nezajímal. Nezajímal mě obrodné procesy, vpády cizích armád, pády vlád, rozdíly mezi východním a západním blokem. Nezajímal mě žádné rozdíly.

„Řeháčkův táta byl komíník. A komíny jsou přece všude stejný, ne? Tak proč by je nemoh vymetat dál v Praze?“

Tatínek rezignoval. Doktor Černý se záhadně, po zvířecím způsobu usmál a zamňoukal: „Ještě jí řekni, že to pochopí, až bude starší.“

Nenápadně seberu tu palčivou šesticípou hvězdu z koberce, schovám ji pod pyžamo, vyčistím si zuby, a ještě než usnu, poprvé ukolébaná svou přesmutnou říkankou, prohlédnu si naposledy, pietně, Řeháčkovo album. Ale ještě než se pro hvězdu sehnu, tatínek si znovu nasadí brýle a s obrozenou nadějí prohlásí: „To jsou věci, Věruško, které pochopíš, až budeš starší.“

Od těch druhých teď přijde tenoulince podezřívavá, naprosto nepodstatná otázka („Jen takový dotaz na okraj. Pochopitelně nechcete-li, nemusíte odpovídat...“): Jaký je vlastně váš vztah k otci?

Otče mého otce, dědku Václave, vidím vás jasně, oba. Kdosi vám výsměšně zaměnil posmrtné role; neboť ty, rajsky věčný, v rozjímavém hovoru s bohem nad mapou světa, se svatozáří nad svou za života tak paličatě komunistickou hlavou, starostlivě patříš tam dolů, kde v bezduché materii země tlí tvůj za života křesťanský syn,

který už nikdy nevstane z mrtvých. Ale to vím až teď, kdysi mám radost a jen stěží...

A já? Ke komu budu připojena, až se hladina nade mnou uzavře?

Tahle otázka není ovšem odpověď. Tak tedy: vztah přátelský, v srdečném ovzduší. Můj vztah k otci vřelý, vyvřelý, v ovzduší nabitým zlověstným vířením popela a semen. Ale to až teď. Kdysi.

Mám radost a jen stěží se mi daří poskládat svou tvář tak, aby se v ní neobjevila. Čas od času se nenápadně zkontroluju ve zpětném zrcátku, vypadám-li dostatečně tragicky, a v duchu si zpívám: Maminko, ta černá nám tolik sluší! Proč ji nenosíme pořád? Dobře víš, že mám tuhle barvu nejraději: miluju noc, Doktora Černého, černé divadlo, černý humor a všechna blues strýčka Toma.

Jenomže vy jste teď daleko ve svém smutku, jemuž nerozumím, a mlčení, které mě rozčiluje, v dospělém prostoru, do něhož já nepovolaná mám vstup zakázán. Barvě věřím. Tomuhle poněkud grotesknímu blues uprostřed horké letní rozkeřhané české krajiny – tomu taky. Ale vám? Vašemu smutku?

Táto: když ses v Praze zapsal na fakultu, dědek Václav zamkl vrata a neotevřel ti je sedm let. Klepal jsi trpělivě, neboť s jistotou, že ti bude jednou otevřeno, jak stojí psáno. Sedm dlouhých let jsi žil před dveřmi svého otce a čekal na onen okamžik, kdy uslyšíš klíč tam, z druhé strany, ve dne v noci ses ty, jenž jsi mým otcem, modlil na komunistově prahu, skryt před pravdou svou paranoickou nadějí a stínem Ježíšova ukřižovaného těla – a opravdu: Po sedmi letech ti otevřel vyčerpán leptajícím pláčem babičky, oslepen pomatenými barvami svých map a snad taky trochu přesvědčen rusky znějícím příjmením tvé ženy, mé maminky. Usmála se na něj tehdy tak široce, až se mu stárnoucí srdce rozbušilo nevědomou vzpomínkou. V matčině úsměvu totiž byla a dodnes je ruská step. Ale vidíš ji tam ty, tati? Nejsem si tím jista. Dokonce mám někdy pocit, jako kdyby sis neuvědomoval, co vlastně tenkrát dědka Václava oblomilo. Nebyla

to přece beraní trpělivost tvé víry ani tvůj světový názor: byl to jediný, rozlehlý a tisíciletý úsměv ženy, z níž jsem vyšla.

Ale teď, na zadním sedadle auta, nemyslím na úsměvy, které místo víry hory přenášejí. Cele zajata černí mámina kostýmu, tátova obleku a svých šatů, vedle sebe ještě živé květiny, sleduju tátovy bledé ruce na volantu.

Otáčím se. Ten u silnice nám hrozí zařatou pěstí. Ne, pochopte. Nehodí se přece brát stopaře, když jedeme na pohřeb.

„Jo, jo, už to má za sebou.“

Dědku, co máš za sebou: smrt nebo život?

Nad hřbitovní branou nápis: BYLI JSME JAKO VY, BUDETE JAKO MY. Nerozumím a chci se zeptat: „Mami...“ tahám maminku za rukáv, ale zamračeně nereaguje.

Tatínek podpírá babičku chápacím gestem: ona si také přece bolestně uvědomuje nepřítomnost faráře, čtyři nedůstojné zedníky, kteří s nedůstojným posmrkáváním hekají pod rakví, a to strašné slovo čest na stuhách věnců, tak nevhodné pro tuto chvíli, že tatínek raději zavírá oči, aby se s ním nesetkal. Snad mu křivdím. Je dost dobře možné, že pláče.

Lidi z vesnice, kteří se za námi táhnou mezi hroby, po tátovi zvědavě pokukují. „Tak už je tý nenávisti konec.“ „Nesmysl..., dyť spolu byli už nákej ten pátek zadobře.“ „Zadobře? Nebud'te blázen. Vždycky, když za ním přijel z Prahy, hádali se až do rána. Říkali to Horákovi a ty to musej vědět – mají přece barák hned naproti.“

Šeptání, šumění líp, podivné údery za hřbitovní zdí – neslyším. Je mi hrozně horko, bolí mě břicho a černé šaty se mi lepí na tělo. Za mnou plíživý zástup cizích, vesnických, a proto nepochopitelných lidí, kolem kamenní andělé s uraženými křídly a vypoulenýma očima a přede mnou, přede mnou je tajemná bedna, v bedně dědek Václav a v dědkovi tichounké srdce, oněmlý sen, osleplá mapa světa s pěti oranžovými oceány.

Už vím. Ty podivné údery za zdí... Cestou ke hřbitovu jsem přece viděla vylámanými prkny v ohradě fotbalové hřiště obtočené běžeckou dráhou. Vedle hřbitova budou tedy asi tenisové kurty. Ta představa se mi zalíbila a dala mi na okamžik zapomenout na slunce, bolest i smrt. Ale jen na okamžik. Sleduji v tichu dráhu míčku, jeho let nad zdí, tam a sem, sem a tam. Jenomže v pravidelnosti kyvadlo a v kyvadle čas a v čase zase to nesrozumitelné zaklínadlo: BYLI JSME JAKO VY, BUDETE JAKO MY. Mámína dlaň je vlhká. Pohyb míčku se zrychluje, zatímco všichni kolem znehybněli ve strnulých pózách: táta, babička, andělé, vesničané, stromy i ti čtyři muži pod břemenem rakve. Hlava se mi točí v kruhu tam a sem, sem a tam, a moje radost je pryč, zaparkovaná na zadním sedadle auta před dědkovým domem, před jeho těžkými, tak neochotně se otvírajícími vraty.

Najednou míček změnil svou dráhu, přeletěl zeď, odrazil se od mramorové holubičky (zde odpočívá rodina Böhmova) a přistál mi u nohou. Bojím se shýbnout. Ne, proto ne. Nikdo se nedívá. Všichni se teď, opět v pohybu jako loutky na průsvitných vlascích, sunou ke hrobu. Ale proto se bojím, že to byly samy babice-sudice, kdo mi přihrál rovnou k nohám, přes zeď a hned smrti odvedle tu kulatou ouzkost. Nechci. Maminko, úsměve, stepi – drž mě! Ale jakási síla mě nutí na kolena, tak dělej, seber si to, a já padám, podtátá se kácím mezi urny a konve na vodu a ještě zahlédnu dědečka mizejícího v zemské díře, otce svého otce, a ještě za sebou zaslechnu: „Představte si, jak bylo letos málo zavařovacích sklenic, tak je lidi v noci kradli z hrobů, sama jsem viděla starýho Knitla, šel cestou ze hřbitova a jen mu to v tašce cinkalo...“ A pak už jen tma a ve tmě mé bledé ruce, které musejí sebrat to, co mi nadrobili ti druzí.

Tenkrát jsem poprvé „omdlela“. Musím to slovo dát do uvozovek, protože ten stav nemá se ztrátou vědomí nic společného... Naopak: jako by se mé vědomí, mé skutečné „já“, lépe: množství jakýchsi tajemných „já“ ve mně oddělilo v těchto chvílích od všeho přebytečného,

zatěžujícího, čím je hmota a hmotu zprostředkovávající smysly, a octlo se v bytí, čirém jako voda. Jako voda... Ano. Jsem, průzračně existuji v milosrdném oceánu matčina těla, nemám nohy ruce smysly srdce ba ani rozum, nic, co je třeba člověku ve světě, protože svět není, není zemská osa ani atomové jádro, nejsou housloví vlastenci pády vlád změny režimů zavařovací sklenice ba ani dědečkové mizející v přechočné zemi, není nic, jen matka a moře, jen moře-matka.

Když jsem se těmihle i jinými krivolakými slovy snažila popsat svůj stav těm druhým – a dožadovali se toho mnohokrát –, jejich obličeje vždy potemněly a jejich tužky se nemilosrdně rozletěly po papíře. S velkou nevolí sledovali můj mysticky podmořský výklad, protože pro mystiku měli jen ironické pokrčení ramen, a co se týče vody, z té měli – pokud netekla spořádaně vodovodním potrubím – pudový, a proto nesmírný strach.

Přiznám se, že jsem si v jistých okamžicích svůj „útěk“ pod hladinu (to je poněkud přesnější výraz) pokoušela přivodit uměle: ve škole v hodinách matematiky, při tatínkových stále epičtějších ponaučeních, v trapných situacích i ve chvílích, kdy mi čísi servis přihrál kulatou ouzku... Nikdy se mi to nepodařilo. Voda totiž, jako každý trest a jako každá rozkoš, přichází svrchovaně neohlášená.

Voda. Na hladině se převaluje cár novin, krabička od cigaret, pingpongová páлка, slaný pan učitel a tady, uprostřed cely, já, já na kolenou a prapodivně mumlající jakási slova v rytmu žalmů.

Kde jsem to jen... ano. Dědečkův pohřeb. A můj pád na hřbitovní cestě, ten nekonečně varující pád, který vyděsil moje rodiče víc než přímočará a dokonaná dědečkova smrt.

Zástup vesničanů se za námi zvědavě zavlnil: co je zas tohle? Naše rodina nikdy nezklamala. Vždycky byla zdrojem povyražení této středočeské vesnice a koneckonců omdlít na pohřbu je stále ještě velmi efektní.

„Ježíšmarjá, co se jí stalo?“ „To je to zatracený vedro. Už dva měsíce ani nespřchlo.“ „Máte pravdu. A taky ta černá. Mít na sobě černý šaty v parnu je hrozně nezdravý.“ „Vodu! Dejte jí napít! A čuchnout kolínský. Máte tu někdo kolínskou?“ „Jen se podívejte, jak je hubenoučká, celej táta.“

Šeptání, šumění lip, neexistence světa.

„Bodejť, pradědeček skončil v blázinci, dědek v komunistický straně a táta je farář. Pak má bejt to dítě normální.“

O pár hodin později, to už jsem byla vylovena na břeh vědomí, jsme odjížděli z Křechoře se stínem soucitných pohledů za záclonami a s krabicí plnou map, jediným dědictvím po dědečkovi, které si od babičky maminka vyžádala.

Z Křechoře. Když jsme míjeli ceduli s názvem obce, zaseklo se mi to slovo do srdce jako jedovatá šupina. Katko, pamatuješ? Stála jsi na Karlově mostě, pod sochou Jana Nepomuckého, toho nesympatického protireformačního světce, stála jsi tam bojovná a sebevědomá na svých krásných nohách, světlá smyslnot pod odříkavým katolictvím, a posílala mi ironické věty v cigaretovém kouři.

„Ty už pomalu začínáš mluvit jako ten praštěnej Slavík. Snad mě nechceš dojímat nějakým laciným vlastenectvím? Máš pravdu. Ty odtud skutečně nikdy neodjedeš. Ale proč to balit do velkejch slov? Spjatost se zemí, národ, češství... Vždyť ty jsi jenom docela obyčejně zbabělá a neschopná začít někde jinde, a znovu.“

Most se pode mnou zachvěl. Nenávidím tě, Káčo, jak já tě nenávidím. A co ty tvé geniální slohy, které jsi předčítala před celou třídou, zatímco Slavík ronil slzy? Kousla ses do rtu. Sama dobře cítíš, že tohle jsi drobet přepískla.

„Promiň. Řekni mi, ale fakt: co pro tebe vlastně znamená tahle země?“

Napřáhneš ke mně znenadání ruku, v ruce mikrofon.

Tak téhle anketní otázky jsem se od tebe, Káčo, vskutku nenadála. Nějací rozjaření chlapi, kteří šněrují k hospodám na pravém břehu

Vltavy, ji zaslechli zřejmě také a pobaveně se zachechtali. Jeden z nich se ke mně naklonil a zařval: „Pivo, prdel, policajti!“ Několik lidí na mostě se po nás otočilo, Jan Nepomucký si zacpal uši a Kateřina Janáčková, v ruce stále mikrofon, se na mě usmívala s profesionální trpělivostí, čekala, až si v sobě zformuluji duchaplnou odpověď, zatímco ve mně se rozhostilo prázdno.

Ti kluci se konečně odmotali, a tak už tu není docela nikdo, kdo by tu afektovanou scénu s barokním pozadím shodil tam, kam patří. Je mi trapně, ale Káča nemá slitování. Mlčím, magnetofon běží naprázdno. Země... Babičku Boženy Němcové jsem četla naposledy v deseti letech. Z historie na mě civí jediné Žižkovo oko, Libuše mi připadá poněkud hysterická a Praha, Praha je pro mě nesrozumitelné, fantastické město bez lidí, zato plné dvojhlavých karet. Co mám odpovědět? Nevím. Jenom v krvi zakódované stýkání a potýkání, mizející přátelé, apatické preludy, zavřené hranice, jenom pavlačová pravda a stohy udavačských dopisů a taky mrtví předci tam, dole, pod našima nohama, v zemi, o níž je řeč. A ještě něco: je tu ŘEČ, ta sladká jedovatá šupina, která mi bloudí v žilách a která se mi tak náhle zasekla pod nehet, když jsme se tenkrát vraceli do Prahy.

„Káčo. Já mluvím. A píšu. Rozumíš? Je mi například smutno, je mi ouzko, a tak si řeknu: ‚Dnes je mi jako na pohřbu v Křečhoři.‘ Slova možná, ale smutek, ten je prostě nepřeložitelný. A to je snad ta ‚moje zem.‘“

Možná že i tohle bylo pro Katku příliš silné sousto. Ale byla ráda, že jsem se neurazila, a tak moji nesmělou oslavu mateřštiny nechala bez komentáře.

Katka. Teprve když tatínek kategoricky odmítl přejít se mnou ilegálně hranice do Rakouska s Řeháčkovým albem pod paží, odhodlala jsem se konečně ke kapitulaci. S velkým sebezapřením jsem sledovala, jak si Katka přenáší věci ze své lavice do mé, jak se elegantně usazuje na místo, kde se po šest dlouhých školních let rozvaloval ten, jenž byl prvním člověkem v mém životě, který mě zradil.

„Proč vlastně chceš sedět vedle mě?“

„Já si s těma husama vpředu nemám co povídat,“ vzdychla.

„A jak to víš, že já nejsem husa?“

„To nevím, ale chci se to právě dozvědět.“

Ta je ale namyšlená, Káča jedna pitomá, pomyslela jsem si a bylo mi jasné, že se z nás stanou kamarádky

ani na život,

ani na smrt.

„Nepředbíhejte. Kateřina Janáčková patří do jiné kapitoly vaší knihy stejně jako protireformační světci na Karlově mostě.“

„Ale já přece...“

„Musíte hezky popořádku. Vaše záhadná nemoc, lékařská vysvědčení, která následovala... Brzy jste také jistě dostala dopis od Řeháčka.“

„Ani pohlednici. To přece musíte vědět. Pochopte, prosím, že za zavřenýma očima žádné pořadí neexistuje. Žili jsme v čase, ve sledu, v ději. Žili jsme popořádku, protože na ostrově. Evropa je přece vlastně ostrov, ne? Jenomže ostrovní zákony pod hladinou neplatí. Brzy moře zaplaví i tu vaši budovu... Obrazy kolem mě, na pevnině, přicházely jeden po druhém. Ale ve mně, pod vodou, se překrývají. V obrazu Katky na mostě silueta Křečhoře; v siluetě Křečhoře malý tenisový míček a v něm jako v kouzelné skleněné kouli všechny obrazy, které se už odehrály, i všechny ty, které se teprve mají stát. Už chápete? Je to jako v té rýmované pohádce: byl jeden domeček, v tom domečku stoleček, na stolečku mistička... a ta rybička je teď v moři mnohem důležitější než moje pevninská diagnóza, která by snad měla logicky následovat, kdyby se nestalo to, co se stalo: že nás všechny opustil čas. Rybička a jeden zapomenutý, i když později přičarovaný blesk.“

Po třech dnech jsem si sundala černou pásku z rukávu a omotala ji Doktoru Černému kolem krku. Zprvu se vzpěchoval – dokonce tak, že

nechal namísto svých inteligentních pohledů promluvit svoje šelmy drápy, což činil pouze ve vyhrocených situacích. Ale nakonec kapituloval, když viděl, že jsem vůči jeho krvavým výpadům naprosto neúčinná. Doktor Černý pochopil vážnost chvíle. Doktor Černý pochopil, že mu předávám svůj smutek, protože na něm bude méně vidět.

„Kam jsi dala pásku? Slušelo by se ji nosit ještě nějaký čas,“ táťka se mračil. Jako farář dobře věděl, co chce po člověku smrt, a ta po mně zřejmě nechtěla nic jiného než proužek černé látky přes svetr.

Slušelo by se, slušelo by se..., pošklebuji se v duchu a mrkám na Doktora, který právě požívá filé jako docela obyčejný kocour, aby se vyhnul jakémukoli podezření.

Teprve po čtrnácti dnech objevila maminka tu pásku při nekonečném pokračování nekonečného televizního seriálu, když nepřítomnou dlaní hladila Černého, jenž jí předl na klíně. A zatímco se na modré obrazovce křížily neexistující osudy, rozvázala maminka nepřítomnou dlaní mašličku a nepřítomně ji odhodila do kamen, aniž tušila, že právě odevzdává plameni můj tajemný smutek po dědečkovi Václavovi, tu oblou hrůzu ze země, jež ho pozřela, ten hřbitovní, křečhořský strach z toho, že budu jednou jako on.

To proto jsem se musela ponořit pod hladinu za jeho rakví; pochopila jsem totiž, napospas obrazům, které mě čekají, ten záhadný nápis nad hřbitovní branou. Pochopila jsem, že mi dědeček právě předal jakési tajemné rodové žezlo, jímž budu muset kralovat v říši strachu. Je to zbabělé, snažila-li jsem se s naivní dětskou nadějí podstrčit to žezlo nic netušícímu kocourovi?

Jenom rodiče nic nechápali. Mamince jsem to promíjela, protože maminka nebyla žádná obyčejná maminka; byla step, byla úsměv, byla sen bez obzoru napříč staletími. Byla vzdálenou planetou, a proto nemusela, ba dokonce ani nemohla chápat zákony této země. S tátou to bylo jiné. Jeho káravé pohledy, jimiž doprovázel nerosrozumitelné novozákonné metafory, a jeho rozšafné kamarádství

s Kristem, kterého nutil, aby se přezouval v předsíni, – to všechno nemělo nic společného ani s obzorem, ani s hvězdou. Bylo to chudé, každodenní a unavující jako nákup v samoobsluze. Jemu, věrnému zrcadlu, které přede mnou stále vlekly babice-sudice s vyzývavou úslužností, jemu jsem neodpustila nikdy.

„Vždyť ho Věra skoro neznala, pochop,“ omlouvala mě matka šeptem.

„Slušelo by se...“

Kocour zafrkal a zaťal mu svůj dráp do bačkory, místo mě.

Máte pravdu. Dědka jsem viděla jenom dvakrát a neslyšela ho ani jednou. Proč bych se tedy pro něj měla trápit? Když jsem ho viděla poprvé, nepronesl ani slovo z trucu (tatínek se hanlivě vyjádřil o komunistickém prezidentovi) a podruhé nepromluvil ze žalu, protože tatínkův ojedinělý názor začali najednou sdílet všichni. Dědek zůstal dočista sám. A tak se stalo, že prázdné místo, které za sebou nechal jeho zborcený mýtus, zaujala nenápadná přítelkyně – němota.

Dědečku: tolik jsem toužila ochránit tě před tím nenasytným mikroskopickým světem, jímž tě obklopila zem. Vždyť skrze tebe se ta podzemní havěť sápara i k mojí kůži! Ale tys mne podvedl: odepřel jsi mi jediné dědické právo, na které jsem si dělala nárok, právo na tvůj hlas; okradls mě o něj, abys ho mohl velkoryse nabídnout červům.

„Tati, *on* u nás teď bude bydlet?“ zeptala jsem se tenkrát se zlověstnou předtuchou a ukázala na prapodivnou vrásčitou osobu v manšestrovém saku, která už druhý týden trůnila v mém dětském pokoji. Spala jsem teď na kanapi v kuchyni, což mi připadalo dobrodružné první dvě noci, ale pak mě to omrzelo.

Dědek přes den z mého pokoje téměř nevycházel. Zato v noci jsem slyšela jeho pantofle, které tápaly po kuchyni, každou chvíli: vařil si bylinné lektvary, rozbíjel hrnky, vymýval štětce a natáčel do rezavějících plechovek čistou vodu. Dědek totiž pracoval jen v noci. Nevím, jestli lze nazvat práci onu posedlost, s níž pokrýval ohromné

bílé archy papíru divoce barevnými světadíly, nečitelnými názvy měst, libovolnými hranicemi mezi státy či temně oranžovými zálivy. Nevím, a také to není důležité vědět. Můj dědeček si prostě vymýšlel svět, a nedá-li se taková činnost nazvat prací, pak docela jistě uměním. Protože dědek nebyl obyčejný kartograf, tak jako moje maminka nebyla obyčejnou maminkou; nechodil ani do terénu, ani mapy neobkresloval. Vytvářel svoje mapy od oka, podle předlohy. Nikdy se ale nesnažil předlohu otrocky napodobit; sloužila jeho fantazii jenom jako základní inspirace.

A tak jsem to už jednoho večera nevydržela a octla jsem se ve svém pokoji za jeho zády, abych uloupla pohledem alespoň kousek toho přesladkého, deformovaného prostoru, jímž se obklopoval a který každou noc vypouštěl do vesmíru k velkému zmatku všech mimozemských civilizací.

„Dědku, to je krása...“ sotva jsem vydechla zasažená divokou nerozumitelností světa, tak nepodobného fádním atlasům, do nichž mi strkali nos v hodinách zeměpisu.

Beze slova se otočil, beze slova mě vzal za ramena a stejně němě nasměroval ke dveřím. Nebránila jsem se. Zaplavila mě nesmírná lítost a já nevěděla, kam honem s tím břemenem. Dobře poučena Doktorem Černým zatla jsem mu nehty do zápěstí, až sykl.

„Proč pořád mlčíš, dědku bláznívej? Proč nikdy nic neříkáš? Ty tvoje mapy nejsou žádné mapy. Jižní Ameriku jsi nakreslil vedle Severní a Sovětskej svaz není vůbec tak ohromnej! Si praštěnej, hloupej dědek. Abys věděl, svět je úplně jinej, než jak ho vidíš!“

Třesu se a po beraním způsobu se držím dveří, které v tu chvíli vedou do propasti a ne do předsíně. Dědek je v obličejí bledý a pustý jako Grónsko z jeho map. A tu se náhle obrazy překryjí a já ho na okamžik spatřím tam, dole, zlověstně rozhybaného tím zatraceným, temným, organickým svinstvem, které se pomalu a všežravě sápe i na tátovo idylické peklo. Babice-sudice mi vyrážejí dech.

„Co se tu děje?“

Táta rozsvěcí nad našimi hlavami světlo. Budiž. Všudypřítomné zrcadlo, rozespaly anděl ve flanelové noční košili mě bere do náručí a odnáší na kuchyňské kanape. Nebráním se, přestože jsou mi flaneloví andělé, kteří nám netaktně vstupují do bolestí, z duše protivní. A pak, zmatena onou škaredou všežravou vidinou, ve tmě protnutou dvěma reflektory Doktorových očí, ještě zaslechnu, jak se děda zamyká v mém pokoji na dva západy před svou zvědavou noční krví jako před nepřítelem.

Mapy a smrt – moje dětství. Později budu nad jednou z nich, děsivě realistickou, sedět s Katkou a Ivanem a prstem hledat skulinu v obrysu hranic. Moje univerzity. Mapami si taky, těmi dědkovými, vytapetuji náš pokoj, Josífkou, abych měla stále na očích barevnou vzpouru, již do mě Václav zašil, tu vzpouru proti skutečnosti, do které mi strkali nos a kterou jsem musela sbírat v pokleku ze země. Ale nebyla to jenom vzpoura, to, co na nás v našem podnájmu naproti hotelu Evropa hledělo ze stěn. Čas od času ukápl z těch vzdouvajících se kontinentů jed stesku, nečekaně, přímo doprostřed talíře, a já ho musela pozřít až do dna; mezi lidmi.

Stesk po meči, stesk po stávkujících hlasivkách, stesk po otcích docela jiných.

Ale kam se poděla rybička a přičarovaný blesk? V obraze obraz, jako kruh v kruhu na hladině. Je tak těžké se soustředit a vypátrat kousek země v té spouště vod, tam, uvnitř, za zavřenýma očima.

Kdyby alespoň vypli to světlo! Prochází mi víčky a zvědavě a drze listuje v mé narychlo rozepsané knize; bolavé a oslňující budiž-světlo, jímž si jídášci a flaneloví andělé od nepaměti prosvěćují kdejakou duši živou.

Je noc, vlhká až k pláči. Ležím pod dekou, která neuvěřitelně štípe, jako kdyby se chtěla postarat o to, abych neusnula, protože v psaní je třeba nepřetržitě pokračovat. Ti druzí, namačkaní kdesi v kanceláři nejvyššího patra, jsou teď kupodivu docela tiší. Jen jeden z nich neustále vytáčí jedno telefonní číslo za druhým, možná

ve snaze dozvědět se, jak jsou na tom s tou podivnou záplavou v ostatních částech světa.

Na druhém konci je však ticho. Tichý je stoupající oceán, tichá je Praha pod ním a tichý je dokonce i pan učitel Slavík, který stále ještě, bezhlesně a s pokorou, provádí kdesi v rohu dvora svá tempa, aniž by se pokusil volat o pomoc, protože pan učitel Slavík přece nikdy nezvyšuje hlas.

Stromy a blesky

Odněkud z koutů cely se ozývá slabé, sotva slyšitelné šelestění. A protože v tomto zatopeném světě už docela každý jev, smyslem postihnutelný, ztratil svou suchou tvářnost, je i tento šelest jakýmsi tichým převalováním vlny, k němuž přikládám ucho.

„Ctihodný otec ti nikdy nečetl pohádky,“ slyším vlnivý hlas těch druhých.

„Mluvte hlasitě, prosím!“ křičím, klečíc u zdi.

„Ctihodný otec pohrdal zlidovělými zbytky pohanských mýtů, není-liž pravda?“

„Nenapovídejte, já vím sama jak dál!“

„Přestala jste psát – nám nebudete nic vykládat. Víme všechno. Odmlčela jste se na celé tři hodiny! Sama jste říkala, že už nám nezbyvá mnoho času, a teď takováhle liknavost! Váš otec vám četl před spaním čtyři apoštolská evangelia.“

„Můj otec...“ Vyslovené hlásky mi odcházejí od úst jako vzduchové bubliny. To dobře znám. Ve vaně, s hlavou ponořenou pod hladinou, jsem často takhle vyříkávala to, co jsem neměla odvahu říci nahlas, tváří v tvář těm druhým.

„Zatímco jsem toužila po dědečkově ztraceném hlasu, přicházel ke mně hlas mého otce, nežádaný, vtíravý a prorocký jako ten váš: ‚Za dnů před potopou žrali a pili, ženili se a vdávaly až do dne, kdy Noe vešel do korábu, a nic nepoznali, dokud nepřišla potopa a nezachvátila všechny...‘ Zoufale jsem nerozuměla těm slovům, marně jsem se snažila je neslyšet, proměňovala se v neodbytný hmyz a lezla k mému tělu, pod peřinu. Tiskla jsem Doktora Černého, až chudák chroptěl. Ale tatínek se odradit nenechal: četl tak dlouho, dokud jsem nezačala předstírat spánek. Pak vždycky pečlivě zaškrtl místo, kde skončil, a sklapl knihu s vyrovnanou jistotou, že ji na té

samé straně otevře následujícího večera. V noci ke mně Kampou přicházel Ježíš s rukama zlověstně rozpaženýma nad mým živo-
tečkem. Je to snad to, co jste teď právě chtěli slyšet?“

Ti druzí mlčí. Dosáhli svého. Pokračuji, vím jak dál, s ostřím vody na hrdle a s časem, už neslyšně tepajícím, na kahánku.

Jednou, snad z podnětu širokoúsměvné stepi, v níž se vtělila moje maminka, porušil otec svou novozákonní zásadovost a vzal mě na Pražský hrad, do domu dětí, kde se měla konat jakási veselá besídka. Sedím ve třetí řadě, sleduji zděšeně program na pódiu a nic z toho, co vidím, se mi nezdá ani trochu veselé. Tatínek mi podává jeden oříšek za druhým, jako by mocí mermo chtěl, abych v jedné ze skořápek našla šaty, které mi dovolí předvést se světu.

„Děti, kdo z vás umí namalovat blesk?“ rozevlátý konferenciér ukázal na černou tabuli a vzal do dvou prstů kousek křídly. Nikdo se nehlásil. V tu chvíli tatínek využil mého bezvládí a zvedl mou odumřelou paži do výše. Zrada – projel mnou blesk, ten nepožadovaný, nedětský, neznázornitelný. Zrada – opakuje moje negramotná duše, zatímco si mě čísi ruce podávají v řadě, zatímco mátožně vystupuji k bílému preludu konferenciéra, jehož dva prsty s křídou se ke mně napřahují. Moře-matka ustoupilo a vyvrhlo mne na břeh.

Nikdy, Josífků, nezapomenu na ty nekonečné vteřiny před jícnem tabule. Blesky pohledů mi vnikaly otvorem očí do těla, ale ten pravý blesk, ten, který měl na přání těch druhých z mého těla vyjít, nepřicházel a nepřicházel. Řady tváří přede mnou se vyčkávavě zachvěly – řady dvojrozměrných tváří, plátno pomateného malíře. Babice-sudice stáhly, jako obvykle, zvuk. V tom tichu jsem ještě zahlédla, jak na mě otec, syn svého otce, rozčileně gestikuluje, snad ve snaze dát mému děsu tvar. Nech si ty klikyháky, tati, nenapovídej, je to zkrátka moje cesta, že nevím jak dál a že to tvoje pokračování nepochopím, ani až zestárnu, voda zaplaví svět a kámen nezůstane na kameni.

Napětí ochablo. Děti se začínají vrtět a chichotat. Ukazují si na mne a pokřikují, sebevědomé jistotou, že na mém místě by obstály.

Konečně se konferenciér rozhodl zasáhnout: „Holčička si nemůže vzpomenout..., jak se jmenuješ... Věra? Věruška si nemůže vzpomenout, ale my se jí proto přece nebudeme posmívat, děti. Jdi si hezky sednout k tatínkovi a blesk nám zatím nakreslí někdo jiný.“

Odcházím. Ruce se po mně zase natahují, aby mě vrátily zpátky na místo, ale já hrdě odmítám, nasazuji si kultovní masku a opouštím sál. Oběť je dokonána. Ne zástupná, ne laň místo Ifigenie; zvíře petřínského bludiště pozřelo mě, těloduši, mě, ne symbol. Zmizela jsem v jeho útrokách nezástupně, sežralo i ty rozkošné šatičky z oříšku, které mi tatínek daroval a v nichž jsem měla reprezentovat jeho krev.

Toho dne se Praha proměnila. Uviděla jsem ji dvakrát: jedno město strmělo nad Vltavou a to druhé, navlas stejné, se ve Vltavě třaslavě chvělo vzhůru nohama. Běžela jsem městem, které se znenadání stalo dvojhlavou kartou kouzelníka.

Dno řeky bylo vykachlíčkováno jako koupelna Kateřiny Janáčkové a na rozhledně visela její koupací čepice, gumová, růžová, s pitomou kraječkou podél okraje. Dovedu si to živě představit: když po čtyřiceti dnech a čtyřiceti nocích nepřestalo pršet a vody zaplavily náměstí svatého Petra, když se v chrámu objevily první ryby a plankton (došlo na slova básníkova), konečně když se moře dotklo jejího klína v Mariově římském bytě, nasadila si tu růžovou koupací čepici, upravila se před zrcadlem – a vrhla se do vln.

K obrazu obraz, jako kruh v kruhu na hladině. Doběhla jsem domů. Byt byl prázdný, jen Doktor Černý sekal drápem do Labyrintu světa. Masku jsem odložila na věšák a spěchala do svého pokoje. Bylo mi jasné, že nemám příliš mnoho času. Otec se vrátí co nevidět. Z vodovek jsem si vybrala černou a dala se do práce. Kocour na mě vytřeštil oko, strnul a Ráj srdce tak zůstal nedotčen.

Jako cílevědomý pavouk lezu po stěnách i stropě tatínkovy pracovny a zůstavuji za sebou stopy rozpomenutí, důkazy vědoucnosti –

schematické znaky blesku. Kam až má ruka se štětcem dosáhne, tam několika málo tahy udělá černou vodovkou klikatou čáru přes rozpočet všem obličejům, které se mi posmívají, které mě obklíčují, které mě dusí. Blesk za bleskem, obhajoba i obžaloba, jediným tahem.

Tatínkova pracovna se stala pravěkou jeskyní, neboť démon světa je od nepaměti znázorněním zažehnán. Ještě naposledy se rozzárí bouřková nebesa, ještě naposledy, než tatínkův klíč zaráchotí starostlivě v zámku.

„Věruško, jsi tady?“

Neodpovídám. Dokud nevydávám hlas, dokud nevyprávím, neexistuji.

„Věrko, slyšíš? Ozvi se..., kde jsi?“

Musím se před ním schovat; rychle vplouvám do skříně, chytám se jakýchsi krabic na jejím dně a šlapu vodu nohama, jak lze nejtíšeji. Hledej mě, hledej mě, jako ve hře: přihořívá, přihořívá, samá voda, samá voda... Jenomže tatínek neexistuje ani v čase, ani v prostoru, a proto není možné uprchnout před jeho nebesky vyrovnaným hlasem ani do hloubek vražedného oceánu.

Vzdávám se. Otvírám ústa, zalykám se tou slanou spouští a vstupuji tak odevzdaně v existování: „Tatínku, hoří!“

I moje čelo bylo toho večera v jednom plameni, když nade mnou hřímá jeho hlas, důrazně a nevyhnutelněji než kdy jindy: „I viděl Hospodin, jak se rozmnožila zlovůle člověka na zemi a že každý výtvar jeho mysli i srdce je v každé chvíli jen zlý. Litoval, že učinil člověka na zemi, a trápil se ve svém srdci. Řekl: ‚Setru z povrchu země člověka, kterého jsem stvořil, člověka i zvířata, plazy i nebeské ptactvo, neboť lituji, že jsem je učinil.‘ Ale Noách našel u Hospodina milost.“

Poslední věta mě zarazila. Milost... Otec seškrabal pečlivě mé blesky, smetl je na lopatku jako stroupky po ráně, a teď tu seděl na pelesti mé postele, aby božím slovem odčinil svoje lidské mlčení.

O dvojhlavých kartách netušil zhola nic. Netušil nic o dvou tajuplných bednách na dně skříně, jichž jsem se, tonoucí, chytala v naději na milost, a které jsem teprve v budoucnosti otevřela, abych v nich objevila minulost. Protože za zavřenýma očima přece žádné pořadí neexistuje.

I tyhle dvě bedny – ve skříní bedny a v bednách dva akordeony – tu byly s námi, Josífkou, až do dnešního rána.

Jaké asi bude? Jaké bude to ráno, v němž nás odvezou na pramíčkách utonulou Prahou do veliké budovy uprostřed vod? Pravděpodobně deštivé, zakalené, do půl rolety, do půl ještě tma. A Josífek (pravděpodobně) otevře oči do toho deště, klepne malíčkem do barometru a řekne:

„Zase spadla, mrcha, to snad není možný.“

„Prší a čert se žení... Tebe to znervózňuje, Josífkou?“

Chápu. Nikdy jsi vlastně neuvěřil mým věštbám; byla to pro tebe jen hra, rozstříhaný dada-sen na dně klobouku. A teď... Postavíš se k oknu, jako kdyby ses chtěl pokusit zadržet vlastním tělem vlny vod, které se hrnou přes sklo. Naproti, ze dveří hotelu Evropa, do nich právě vběhla jakási postava s deštníkem.

„Cvok,“ ulevíš si.

Ano, skutečně asi nějaký blázen. V poslední dny totiž už nikdo na ulici nevycházel. Nebylo to dost dobře možné: madam Praha se po kolena potácela v moři.

„Nechápu, jak můžeš být tak klidná,“ zajedeš mi rukou pod svetr. Tvoje ruce jsou studené a pichlavé jako dva mořští koníčky. Začínají cválat po mojí kůži a já si přetahuji svetr přes hlavu, abych jim uvolnila cestu.

„Neobjevíš už nikdy svoje předky. Neporodíš syna. Nikdy jsi ještě nebyla za hranicí Čech krásných, Čech našich..., a hlavně – nestihneš už napsat svou knihu.“

Zamykám slova v tvých ústech tím nejučinnějším klíčem – svým jazykem. Jako dva stromy se kácíme do temných rašelinišť z map

dědka Václava, dva diluviální stromy na nesličné a pusté zemi, nad níž se vznáší mlha jako nad propastí.

„Věro...“

Tlíme.

„Josífkou...“

Uhelnatíme a stáváme se tak zbytečným odkazem pro věky příští, jež nebudou.

„Na něco jsi zapomněl.“

Tázavě ses na mě podíval, zatímco tam dole, jako dva stromy v skrytu pod hladinou močálu, jsme srostli. Nějaká vlna s námi kymácí tam a sem, sem a tam.

„Zapomněs, že Noách našel u Hospodina milost.“

„Nevěř na archu, dítě,“ zašeptáš horoucné zaklínadlo. „Copak nevidíš? Dveře schrány jsou obleženy nepřičetným davem a všechny kajuty jsou už dávno rezervovány.“

Zdálo se mi, že jako na potvrzení tvých slov strhl se před protějším hotelem hluk. Čas od času vydá se nějaká rozlícená smečka předplatitelů smrti rabovat obchody. Jak nemám věřit na archu, Josífkou? Tam a sem, sem a tam. Nestihnu-li napsat svou knihu, pak mi jistě bude dopřáno vplout do nového věku, třebaš na tříse z těla stromu. V pravidelnosti kyvadlo a v kyvadle čas, který mě žene k svrchovaně neohlášené rozkoši.

„Budu ti vyprávět... budu ti ještě vyprávět o jednom přičarovaném blesku...“ vykřiknu a ty se ve mně rozsvítíš přesně tak jako blesk a ta síla mnou smýkne až na dno těla a z ampliónu pod vývěsním štítem hotelu zachrastí hlas: „Vážení občané, anticko-křesťansko-renesančně-liberálně-socialistická tradice Evropy je u konce, a tak i my ze studia se s vámi loučíme. Pořadem vás provázeli...“

Otvírám oči. Něčí prst se přiblížil ke zvonku našich dveří.

„Prehistorie lidstva skončila v okamžiku, kdy člověk vynalezl písmo,“ řekl pan učitel Slavík, zatímco Řeháček pod lavicí...

„Řehtáčku, a co teda začalo,“ šeptla jsem do dlaně, „když lidi začali psát?“

V zšeřelé jeskyni nakreslilo nepřirozené zvíře ohořelým koncem dřeva blesk. To mu ovšem nestačilo; ostatní zvířata se totiž nadále pošklebovala jeho hlavě, která dlela v analfabetických temnotách. Zvíře se tedy rozhodlo: bylo nevyhnutelné vstoupit do historie. Neboť jedině historie je zaštití sebevědomím, vytvoří potřebnou hráz mezi já-ty a skoncuje se zlými duchy mýtů. Historie, moje bezpečné, vytapetované doupě.

První slovo, které jsem přečetla, bylo PLAMEN. Dnes už vím, že se jednalo o zcela evidentní ironii vody, ale tehdy se tak zkrátka jmenoval časopis, který tatínek mezi jinými odebíral. Naučila jsem se psát a číst během neuvěřitelně krátké doby. Nikdo to netušil, nikdo si nevšiml, že jsem svůj obranný arzenál už dávno rozšířila o dvě nejúčinnější zbraně.

Hledala jsem adresáta. Dědek Václav..., co když mlčí jen tváří v tvář? Co když tam, uvnitř, za zavřenýma očima píše svou knihu, jejíž odstavce by rád svěřil papíru?

Začala jsem ho zahrnovat neumělými dopisy, na něž s příznačnou vytrvalostí neodpovídal. Jak by jen mohl? Můj formelínový věk netušil, že barvy jeho nejsoucího světa nelze převést do slov, stejně jako není možné mapou vyjádřit vlast. Jeho neoblomnost mě urazila. Ostatně, byla jsem přece gramotná a tudíž historická a tudíž sebevědomá, kralovala jsem v říši řeči, proměnila jsem jeskyni v mra-kodrap; proto jakým právem ignoruješ moje vítězství, němý předku? Za trest jsi zapomenut. Zemři v Křečhoři. Skoncuji s tebou na dobro i na zlo, neboť mlčíš, a kdo mlčí, propadl černé moci analfabetismu.

Dalším adeptem na dosud volné místo spoluhráče se stal Ježíš. Ctihodný otec ho ještě nestačil obléct do výhružnosti, a tak mi ten ochočený chlapeček přinášel na křidélkách vánoční dárky. Jenomže po čase jsem zjistila, že naše korespondence je beznadějně jednostranná, zatímco já prahla po dialogu.

„Řehtáčku, už vím, co začalo, ale nemám si s kým psát.“

Krmíme na náplavce labutě. Oba jsme v bačkorách, protože Kampa je jenom prodloužením našich pokojů. Otec objevil můj dopis, odhalil mou zbraň.

„Milý Ježíšku, chtěla bysem, abys mi přines k Vánocům hřbitůvek. Já bysem chtěla jenom takovej malej, jako pro panenky a s hrobečkama a kytkama a pumpou a tak a mezi hrobečkama cesty. Moc bych si to přála, zalejvala bysem a rozsvěcovala svíčky. Však ty si s tím už poradíš, když seš ten Ježíšek.

Čekám tě

Tvoje V.“

Pražské poštovní schránky nestačily polykat mé dopisy, s adresami i bez. Sebevědomé zvíře oslovovalo vše, co pojmenovalo: stromy, horniny, živly, i ta druhá, ostatní zvířata. Zvíře také psalo vše: účetnické záznamy, výměry půdy, statistické údaje, poemy, zákoníky, žádosti, cestopisy, deníky, genealogie svého rodu, historie světa, libreta a především s otevřenýma očima romány; zvíře, ještě než šlo do školy, napsalo tisíce, milióny románů ve všech jazycích světa, románů krátkých, mnohadílných, na pokračování, vesnických, sociálních, naturalistických, surrealistických i realistických, miliardy stránek zvíře popsalo a tolik papíru na ně spotřebovalo, že nestačilo kácet stromy, z nichž se naučilo papír vyrábět, a tak se stromy nedobrovolně vymykávaly z kořenů a nedostávalo se jim času ani na tlení, natož na zuhelnatění, protože se z nich vzápětí stávaly božské komedie, otcové a děti, hledání ztraceného času, zločin a trest.

Za mých časů, v jedné zemi, již opustilo moře (v Čechách), stalo se nestalo, že ti druzí začali stromy prodávat. Bohatí cizozemští kupci si najali cizozemské dělníky a ti, neboť bohatě placení, najali dělníky své. Dělníci dělníků kupců posedávali v českých hostincích

na prahu českých lesů (pivo se naučilo zvíře vyrábět z rostliny zvané chmel) a poslouchali nesrozumitelnou domorodou řeč, tu hořce jedovatou šupinu, která i mně putuje krví. A tu, když mí bratři v řeči uviděli při placení nabitě prkenice dělníků dělníků kupců, zatoužili mocně stát se jejich dělníky. Rukama nohama prosili, až uprosili. Od těch dob kácejí své stromy a bloudí po pustých pasekách své země, poddaní poddaných – mí bratři v řeči.

Nejsou-li stromy, není na co psát. Ale je tu ještě naděje, že ve mně nějaký předek zapomněl cár papyru, střep hliněné destičky nebo poslední útržek kůry.

„Kdo se tedy nakonec stal vaším partnerem v dialogu?“

Je mi zima, Josífku, je mi nekonečně mokrá zima. Výslech pokračuje, voda stoupá a žádní volí ji už nevypijí.

„Nikdo mi neodepsal. Přišlo jaro. Tenhle film máte jistě ve svém archívu...“

Píše se na papír, píše se po zdech. A podepisuje se, což já umím už dávno.

Někdo osvobodil Turkovy vězně na Karlově mostě, mříž je tatam. Maminka slavnostně odnáší všechny své šperky do banky.

Ač se teď dědeček snaží rozprostřít barvami hýřící Sovětský svaz po celé planetě, není to nic platné. Tatínkův názor začali sdílet všichni.

Pod okny Pražského hradu vyhrává cikánská kapela.

Lidé se usmívají a hladí stromy, svoje stromy, které nikdy neprodají.

Nic z toho nevidím. Město mi leží u nohou, patřím na ně svrchu, z perspektivy ptáka, protože s Řeháčkem bloudím po malostranských střechách, v bačkorách, mezi komíny jeho táty, který přináší štěstí. Celý svět je prodloužením mého pokoje, byť mi zatím nikdo neodepsal...“

„Krizová léta líčíte dosti svérázně.“

„O politiku jsem se nezajímala, protože mě nezajímaly žádné rozdíly. Ale bylo zajímavé, že někteří politici se usmívali skoro jako lidé.“ Slovo mě pomalu, ale jistě opouštělo. Dědečkova hvězda znovu zazářila, jenomže její paprsky byly jako led: zemřel v dvaasedmdesátém. Dospěla jsem do doby, v níž dědek Václav už zdaleka není jediný, kdo mlčí a neodpovídá.

Zvíře se vrátilo do jeskyně. Nebylo si s kým psát. Jenom na nebi blesky a tady na zemi – mezi okny, na trnu kaktusu – viselo moje vánoční přání.

„Proboha, proč chce hřbitov,“ vyděsil se ctihodný otec, protože nepochopil, vyděsil se a zaplakal a zemi s nebem spojil blesk a plamen sežehl moje dětství kdesi na Kampě i s bačkorama, PLAMEN, totéž slovo na konci jako to první na začátku, kdy prehistorie opustila svou šamanskou sluj, zatímco si Řeháček rozepínal poklopec pod lavicí.

Rychle na sebe hodím tvou košili, otisky tvých rukou ještě na mém těle, a spěchám ke dveřím. Někdo teď už vytrvale drží prst na zvonku a nepouští.

„Věro, nechod' tam,“ zaprosils.

Proč? Nemůžeš přece nic tušit, Josífkú, nemůžeš vědět, kdo stojí za dveřmi... „Proč?“ šeptám.

„Chtělas mi ještě vyprávět o nějakém blesku...“

Vracím se tedy. Bosá našlapuji na vlhký koberec, přikládám si dlaně na uši, ale není třeba: vetřelec se odmlčel. Tisknu se k tobě, chci se schovat v Adamově dutině po žeburu,

schovat se a vyprávět

dokud voda

– pane učiteli –

nezaplaví svět.

Kavárna V kufru, náš stůl. Přisedl si, přesmutné alkoholické oči, batoh složil k nohám. Ivan, klarinet v pouzdře, je štěstím bez sebe:

zbožňuje – afektovaně – všechny potulné opilce a vydrží poslouchat jejich životní příběhy až do zavírací hodiny.

Tenhle však zarytě mlčí. Ivan se zklamaně rozhlíží po lokálu; dřevěné židle s rozviklanými opěradly, stoly s ubrusy propálenými od cigaret, za pultem ohromná, kejhavě se smějící žena s poutovou náušnicí v uchu.

Abych to měla co nejrychleji za sebou, tu zatracenou střízlivost s vyčítavýma Doktorovýma očima, které mě prosvěcují jako dědkova polární záře, obracím do sebe jednu skleničku červeného vína za druhou.

„Tahle ženská určitě obcovala ve starém Egyptě s božským kozlem,“ přimhuřuje Ivan oči a zaostřuje v hledáčku na číšnici. Pak zamíří na mě a jeho ruka se pod stolem začne přibližovat ke středu mého těla. Kromě srdce a bodu mezi očima objeveno totiž v nedávné době další netušené těžiště mého existování: jsem dána nerovnoměnným trojúhelníkem, jehož tři vrcholy rozpačitě a opile zamlčuji v Kufru. Doktor Černý zatál Ivanovi do ruky svůj dráp, místo mě.

Moje zbraně, na něž jsem byla tak pyšná ve svých pěti letech, dávno zrezivěly v žitě. Kdekdo jich měl plné sklepy. Zbrojním potenciálem mohla Země být zničena patnáctkrát. Abych nedohlédla na dědečkovy břehy kontinentů, jež zrazuji, skrývám se zbaběle pod hladinou rudého moře vína a čekám na pokyn Ivanova klarinetu, na pohyb nástroje, který mě uhranul.

„Naše generace, pane,“ obrací se Ivan k mlčenlivému opilci, „autistická, alkoholická, prolezlá dluhy, východně teskná a neambi-
ciózní, západně věčná a zrychlená, s ostřím na hrdle...“

Mužovi zasvítila bělma, dvě létající ryby: „Tak, mladíku. Víte, jak je starý Jericho? Deset tisíc let...“

Všichni tři si zapálíme cigarety, abychom zpečetili nenadále zrozenou komunikaci. Stali jsme se partnery v dialogu.

„Když chce můj otec mluvit o sobě, říká zásadně ‚my‘. Já, chci-li vyprávět o své generaci, mluvím vždy jen o sobě.“

Opilcovi zrudl nos. „Chápu. Vám to nic neříká, deset tisíc let. Jenomže, mladíku, mně něco došlo,“ mlaskl významně.

„I na vás muselo dojít, to je samozřejmé,“ přitakal Ivan. „Došlo mi, že proroci, to byli, pane, frajeři...“

Náušnice zacinkala. Přede mnou se objevila další sklenička.

„Jen pij, Věruško, zvu tě. Dcerky farářů byly vždycky chudičké, to já respektuji. A v Americe nám bude líp. Amerika totiž, vážený, oplývá strdím, zatímco anticko-křesťansko-renesančně-liberálně-socialistická tradice Evropy je u konce.“

Alkoholik přikývl: „Jen to domyslete, mládeži, jen to zkuste domyslet: deset tisíc let! Chápete, jaká je to rána pro komunisty?“

Maruna, baletka na odpočinku, pravidelná návštěvnice kavárny V kufru, se roztančila po parketách s púllitrem na hlavě. Všechno bylo naráz mlhavé, špinavé, ubohé, smutné, mastné a cárovité: rohy ubrusů, puklé popelníky, vrásčité tváře, nedojedené porce guláše, krabaté fotografie Hradčan, štiplavost rumu, trhance cigaretového kouře i pozlátková náušnice majestátní výčepní, která nad tím vším kraluje. Mocí mermo chci, aby Ivan hovořil o generaci, protože jenom to mi vrací iluzi vřazenosti.

„V Los Angeles vydala jedna cestovní kancelář plakáty s reklamním sloganem: NAVŠTIVTE EVROPU, DOKUD JEŠTĚ EXISTUJE!“

„Jo, jo. Tak z týhle rány se už komunisti zaručeně nevzpamatujou.“

Několik hostů roztržitě zatleskalo, Maruna udýchaně sklesla na židli. Kdosi jí objednal koňak.

„Už to není, co bejvalo,“ otočila se zklamaně k číšnici. „Dřív po mně házeli desetikorunama.“

Vidím ji, jak tu přede mnou sedí, s drdolem na hlavě a v rukavičích bez prstů, vidím ji zmnoženou donekonečna, kruh v kruhu na hladině, vesmír ve vesmíru... Musím okamžitě promluvit, uslyšet svůj zažehnavající hlas, protože jinak se v lítačkách objeví co nevidět nabádavý stín Ježíšova ukřižovaného těla.

„Kampak cestujete?“ ukazují na opilcův batoh v nohách stolu.

„To je mi otázka, slečno. Přece do Jericha...“

Úzkost mi – dvěma prsty konferenciéra, jen tak lehce – sevře hrdlo. Kde jsi, Káčo jedna pitomá, pitomá, pitomá?

„Ivane, jdu zavolat Kateřině.“

Z malostranského bytu, od černé tabule i z vlastní fotografie v občance jsem utekla do Kufru. Jsou tu všichni; je to laciné a jenom to nám vrací iluzi vřazenosti. Tady, pod víkem, neplatí ani fyzikální zákony, ani ideologie těch druhých, nýbrž zákon zařikavých samomluv. Dusím se k zalknutí a vlastně nevím, jsi-li to ty, Káčo, či hlas chci slyšet. A pak, když jsem zvedla sluchátko, prolétla se mnou ta telefonní budka napříč časem, až k tehdejší vůni jehličí.

Jsme kamarádky, pusy od borůvek, držíme se za ruce. Nemyslím na to, že zasedla místo Řeháčkovi. Přijely jsme do Křečhoře za ba-bičkou, stejně vetchou jako tenounce papírové stránky jejího Jana, a teď nám sevřel krčky mnohaprstý les.

„Co to bylo?“

„Snad drozd...“ Nevím. Patřím Praze.

Skrytá hlava hříbu, zborcený posed, ticho much. Zvoníme o sebe plecháčky a tu jakýsi vzdálený hluk, hlas motoru, člověka. Nevěnujeme mu pozornost.

„Tady někde musí být to jezero,“ rozhlížím se.

„Jaké jezero?“

„Takové velikánské, diluviální jezero uprostřed lesů. Padají do něj stromy vymknuté z kořenů, tlejí v něm a pomalu uhelnatí.“

Ticho much, osten skály, a tady, konečně, tahle cesta je určitě ta, která vede k mému jezeru. Motor se vrací. Zvedám hlavu k nebi, ale je prázdné. Raději se podívám dolů, na Káču: je dána stejným trojúhelníkem jako já, a proto mě nikdy nezradí. Rozhrnuji spleť smrkových větví a držím tu slavobránu nad přítelkyní.

„Tak tady to je,“ sotva dozní můj hlas, padnou naše pohledy do kalné, stojaté louže, na jejímž břehu se vyhřívá husa. Čechy byly zaplavené mořem naposledy v prvohorách.

Káča se na mě nechápavě podívala – a pak se rozesmála.

„Tak tohle je to tvoje diluviální jezero?“ ukazuje na husu a směje se jako blázen.

„Neboť z ducha a z vody jste povstali,“ řekla babička a tůkla na bibli, jež byla stromem.

„Víš, to už je dávno, bylo mi asi pět nebo šest, ještě jsem neuměla ani číst, ani psát...“ zalžu na omluvu.

V tom okamžiku se s ohlušujícím hřmotem vynořilo z koruny ne-daleké borovice letadlo. Ještě zahlédnu, jak se jeho útroby otevřou, a hned vzápětí objevuji pohledem další: jedno letadlo za druhým nalétává na les, na husu, na nás, žlutými křídly stíná větve, brázdí nebe a bzdí dolů, z útroby, jakýsi lehounký, páchnoucí prach. Upouštíme plecháčky do mechu a instinktivně se k sobě přitiskneme. Zbrojním potenciálem může být Země zničena patnáctkrát.

„Prušvih, Káčo, jsou práškovací.“

Stromy vůkol bělají, motory krákorají a ta blbá husa stále dřepí na břehu s kůlem zobáku vraženým do hlíny.

„Určitě nám slezou vlasy a nehty, vid,“ mumlá Káča s hlavou v mechu. Já se raději dívám. Nemá-li zůstat kámen na kameni, chci alespoň, jsouc z ducha a z vody, být toho konce očitým svědkem, teď, tady, s otevřenýma očima. Nicméně co spatřím, překračuje naráz všechna apokalyptická očekávání. Nevěřím vlastním očím.

„Káčo, koukej...“

Z bílých stromů začali padat ptáci, docela tiše a samozřejmě, jako přezrálé plody, teď, na krok od nás, drozd, ptáci opadávají a motory krákorají a hnízda jsou plná bělounkého jedu a ten něžný prach ptáky v prach obrací a ruce andělů, jejichž křídla jsou už taky hygienicky poprášena, tak ty ruce milosrdně upouštějí ptáky do mého diluviálního jezera, které ovšem není žádné diluviální jezero, ale ubohá louže plná mikroskopického života, peří víří a husa za ním zmateně natahuje krk a my dvě, přítelkyně ani na život, ani na smrt, s ohromením hledíme na ta zesnulá křídlatá tělíčka (byli

jsme jako vy, budete jako my) a s ohromením se nám zdá, že jsou ta jejich tělíčka jaksi nepřírozně zmenšená, snad jak z nich ulétl duch, jako by mrtvý pták na zemi byl mladším sourozencem svého živého bratra tam, nahoře, v nebi.

„Ne, vážně, Věro: co pro tebe znamená tahle zem?“

Dlužím ztracenou odpověď. Telefonní budka mě prosí, abych zavěsila, protože volané číslo neexistuje. Vracím se tedy k politým ubrusům, k zmnožené Maruně v meltonkách a hlavně k reprezentantu generace, svému klarinetovému fakirovi, k Ivanovi. Na okamžik strnu: v uličkách mezi stoly spatřím nepatrné ptačí mrtvolky.

Opilec s batohem, soused u našeho stolu, je už tentam – odešel do Jericha.

Skřípění lítaček, Kufr nás vybalil do noci. Praha má zavírací dobu. Dvojhavé karty, rozviklané židle nohama vzhůru, klarinet v Ivanových prstech začíná zpívat známou melodii šedesátých let. Číšnice sklapla víko a jala se obcovat s božským kozlem. Melodie stoupá liduprázdnými ulicemi, aby se na střechách vlila do stop po mých bačkorách jako vosk. Po Národní třídě projíždí policejní vůz a já instinktivně nahmátnu občanský průkaz.

„Andělíčku můj strážníčku opatruj mi mou dušičku,“ zanotuje klarinet a zmizí v pouzdře.

Dvě babice-sudice, příslušníci v zeleném, nás rentgenují jen tak, pod širým, nočním, městským nebem, a tak se k tlačítku našeho zvonku, Josífkou, přibližuje skrze čas nějaký kárající, budoucí prst.

„Jméno? Narodena? Zaměstnána?“

Toho dne roku šedesát klečel tatínek v modlitbě uprostřed rozházených kostek ze stavebnice, vysvětloval Pánubohu oprávněnost své žádosti a ta modlitba se dotkla pokrčených kolen mé maminky na operačním stole. Tatínek začal z kostek stavět věž. Žena vykřikla.

Tatínek se široce pokřičoval a přiložil na kymácející se vrcholek další kostku. Věž rostla. Maminčino oslovování všech počátků se proměnilo v sedmibolestné zaúpění a její prsty na prostěradle zprůsvitněly. Tatínek se nadechl, foukl a ta vteřina, v níž se věž do nebe sahající zřítíla s rachotem k zemi, smýkla mnou nemilosrdně do zakrvácených rukou.

Ošatka vyplula.

„Hledáte snad nějakého vraha, pánové? V Bartolomějské se před chvílí motal takový podezřelý blondák, měli byste se tam mrknout,“ blábolí Ivan s oslňujícím, byť poněkud přiblblým úsměvem. Je opilý a starý deset tisíc let.

„Zaměstnání...“ procedí ten druhý bez mrknutí oka.

„My, prosím, ještě chodíme do školy,“ pípá Ivan, „tedy ani do levé, ani do pravé. Jen do střední...“ dodává omluvně.

„Tak, mládeži, *jděte rovně a nezastavujte se...*“ ozve se nad námi varovně a prorocky hlas té zelené sudice.

Ivan na okamžik zbledne. Ještě nám ledový pařát těch dvou vhodí průkazy totožnosti do kolébek, divoce rozkmitá chrastítka a pak už jen zmizí do noci, jen do času, návratně.

Ivan, můj fakír, stojí schlíple na chodníku, zírá do kanálu a chvěje se, jako by teprve teď pocítil onu zraňující ostrost hřebů, na nichž leží.

„Slyšelás?“ plivne do mříží. „Jdi rovně a nezastavuj se... Ten zelený kanál nebyl o moc starší než já.“

Proč se vztekáš, generace? Co ty víš: snad jsi stará jako písnička z šedesátých let, ale dost možná je tvůj věk stářím Jericha.

„Pane doktore, mám alergii na zelenou, prej je to dědičný,“ uškĺbneš se na moje pohlazení. Teprve po chvíli se na mě pátravě podíváš, když se ti můj dotek rozprostře po tváři jako kapesník podivuhodného kouzelníka. Sečteš vrcholy mého trojúhelníku a řekneš: „Pojď...“ a neřekl-li bys ten uhrančivý rozkaz, byla bych

se roztančila i na tvůj nevyslovený povel, tančila bych u paty našich kolébek a šla za tebou třeba na sám práh zborčených divadel. Ano, Josífků, neboť až na ten práh došli jsme s Ivanem onoho večera, v němž se noc vlila do kovových trubek lešení.

Stoupáme po něm stále výš a jedním z vyražených oken vstupujeme do foyer té kamenné budovy a všude kolem sutiny, do nichž našlapujeme ohledávající každým krokem možnost propasti, je totiž tma, z lešení odlétávají výstražné cedule NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN a jenom matný odlesk řeky Vltavy ozařuje propadliště. Stěny se pod poryvy větru chvějí, jako by byly z papíru. Vítr sakruje v prázdnu po lunetách, zatímco padáme do prachu.

„Už to mám, Věruško: koupím si zejtra ve frcu opakovačku a udělám s nima krátkou proces.“

Co by sis počal, ctihodný otče, kdyby nás tu teď ten strop plný múz pohřbil? Slušelo by se, slušelo by se... Za pár měsíců objeví zedníci dvě mladá, polovysvětlečená těla v suti, která bude možné identifikovat jenom podle klarinetu s celoklapkovým mechanismem (jehož psaný rozsah e^{-f^3}/c^4 zní o velkou sekundu níž), protože si občanské průkazy zapomněla v dutinách kolébek. Obtočíš si kolem rukávu černou pásku, neboť jako farář dobře víš, co chce po člověku smrt, a kdykoliv pak půjdeš kolem naší zlaté kapličky, slavnostně zrekonstruované a obklopené poněkud zarážejícími skleněnými architekturami, pokřižuješ se v duchu jat zdvojenou úctou: vždyť – byť se to zdá neuvěřitelné – tvou dceru zahubilo jedné podzimní noci kamenné, dobrovolně financované srdce národa.

Nicméně strop zůstává prozatím na svém místě. Ivan mumlá cosi do mého ramene o Evropě, která stále ještě existuje, a já uslyším zdálky přicházející zvuk motoru, člověka, letadla, začínají nalétat na nás, na Prahu i na Jericho, jedno letadlo za druhým, žlutá křídla prorážejí střechu divadla a tašky padají a ptáci umírají a já vykřiknu bolestí a pomyslím si: tak tohle je teda ono a můj výkřik nesen ozvěnou letí komorami a chlopněmi kamenného, dobrovolně

financovaného srdce národa, ještě jeden výkřik z pódia do hlediště, ještě jeden, než klasicistní opona spadne docela.

Zmatené povstaneme z prachu, zipy se zase rozběhnou po svých hvězdných drahách.

„Věro...“ tak tímhle tónem jsi mě, Ivane, ještě nikdy neoslovil. „Já nevěděl, že...“

Ze všech puklin divadla vylézala skutečnost, a ta skutečnost byla holá jako kost z mého hřbitůvku: *Jdi rovně a nezastavuj se!*

„Co to děláš?“ zeptal se Ivan.

„Vracím se do jeskyně,“ říkám na vysvětlenou, zatímco si on, fakír, jehož ústa jsou sežehnutá právě polknutým ohněm, prohlíží schematický znak blesku, který jsem korunou vyryla do stěny srdce.

Zabijačka

„Byl kdysi v Čechách kvetoucí průmysl, který, zdá se, už zašel: vzalo se dítě, nařízly se mu rty, zmáčkla se mu lebka a zavřelo se do bedny, aby nemohlo růst. Tímto způsobem a jinými podobnými se z dětí dělaly velmi zábavné a nesmírně výnosné zrůdy.“

— JEAN-PAUL SARTRE

Ruce. Ruce od. Ruce od krve. To se vykrmí prase, uchopí palice – a je to. Pan Zámek to věděl, pan Zámek byl při tom. Pan Zámek, krev krve Ivanovy.

Neobyvatelný svět se postupně zalidnil psychiatry. Nasadili si brýle a jali se mě prosvěcovat, zatímco se přezutý ctihodný otec neklidně modlil v čekárnách.

„Nakresli strom,“ podstrčil mi jeden kus papíru.

„Jaja, každý sen má svůj pupek, jímž souvisí s nezbadatelným...“ cituje jiný mistra nad mistry, Zikmunda F., když nevyklučuji možnost potopy v následujících letech a – hledě na můj strom – obrací jej do vertikální polohy.

„Tak ne, prosím,“ ozývám se dotčeně a opravuji jeho pohled. „Přece do něj právě udeřil blesk...“

Moje „omdlení“, moje útěky pod hladinu však zůstaly bez vysvětlení. Marně si ti druzí zvětšovali dioptriemi moje diagnózy, marně se jejich výzvědná služba plížila mým nervovým systémem. Moje srdce jim pomocí techniky psalo na papír jen tatínkovy nicneříkající klikyháky. Byla jsem zdravá a rodiče z toho byli nešťastní, neboť chtěli odpověď; moje nepochopitelné zdraví je utáhlo smyčkou otazníku.

Byla jsem zdravá, můj IQ byl těžce podprůměrný (téměř na hranici zvěře), a přesto jsem se nevzdávala naděje. Někdy, pravda, jsem zakolísala. Zvláště v hodinách českého jazyka, když jsem to

nebyla já, kdo stál před celou třídou na svých krásných nohách a předčítal svoje bravurní slohy, ne já, nýbrž...

Do nábožného ticha lká Slavík. Chci napsat román (už ne pohlednice adresované vykupitelům), pojmenovat všelikou duši živou, byť jsem na hranici zvěře. Chci napsat román o vodě, o Čechách krásných, Čechách mých, o tom ráji, a o jedné veliké, přesmutné zabijačce.

„Výborně, Janáčková, posaďte se. Jsem dojat, vskutku dojat... Komenský by z vás měl radost, Janáčková, tím jsem si jist. Vidíte? I gauner Dzurisko v poslední lavici je dojat,“ blekotá pan učitel Slavík a vyprovází Kátu úsměvem lepkavým jako rozehřátý bonbón. Zatraceně. O zabijačce – a basta.

„A to je můj domov,“ deklamuje Káťa, „to je ta zem, jejíž prst veliký učitel národů nabral si, když ji počátkem února roku 1628 navždy opustil.“

Hlava prasete se plouhá při zemi. Stačí jediný řez odshora až dolů, aby člověk spatřil to anatomické peklo uvnitř... Pan Zámek to věděl, pan Zámek byl při tom.

„Ivane, Ivane, ne, já nechci!“ vykřikla jsem ze spaní. Bylo pozdě: matka se čarovně zjevila v rámu dveří a dotkla se starostlivě mého čela, aby ho otevřela a nahlédla dovnitř. Jen na zlomek vteřiny spatřila klarinet v mém těle a mé tělo na dně prezidentské lóže. Jen na zlomek, ale to stačilo.

„Vůbec se mi nelíbí, že se scházíš s tím Zámkem, ještě se do něčeho připleteš.“ Dost nešikovná formulace, myslím si chladně, a v duchu jí ještě chladněji odseknou: „Bodejt' bych se nepřipletla, když jsi mi pohlavní akt vysvětlila v patnácti a ještě k tomu na motýlech...“

Milujeme se často. Milujeme se, kde se dá. Nejčastěji u kožené Adély. Kožená Adéla, pramen vlasů do čela, si nás nevšímá, protože zaujaté věští z vody. Její pokoj s oknem nad Vltavou... zšeřelá pavlač... soused František, bývalý cirkusák... to vše nám, Ivane, vytvořilo kulisu, která zcela zastínila nudnou povinnost školní

docházky. Tehdy na jaře jsi kategoricky prohlásil: „Proč ztrácet čas? Proč rejt z nudy do lavice prasečinky? Že si mám lehnout nohama k epicentru a přikrejt se Rudým právem, to vím i bez nich.“

A nakonec, bez zjevné souvislosti, jsi dodal: „Přiznám se, někdy myslím na Gagarinovy kosti tam nahoře,“ a zahleděl ses na dávno nemalovaný strop našeho přechodného doupěte.

Nicméně Kateřina Janáčková předčítala svoje slohy dál i na gymnáziu a moje závist rostla. Z českého jazyka jsem měla trojku, protože mé věty byly, na rozdíl od jejích, nerozvité a holé a vedlejší a nikdy se jim nepodařilo dojmout gaunera Dzuriska...

„Máte tedy poslední příležitost,“ upozornil pohotově ten druhý a zvedl štítivě lakovky z vlhkého koberce.

Možná že se už něco dozvěděl, napadlo mě. Možná se přece nakonec podařilo telefonické spojení a ten na druhém konci drátu mu potvrdil, že pod vodou je už i převážná část amerického kontinentu. Nepřekvapilo by mě to, Josífků; Bože, setři z celého povrchu Země, lituješ-li, žes učinil... Ale vyšetřovatel mlčky vstal a pokynul mi ke dveřím.

Za mnou klapot lakovek. Dlouhými chodbami se vracím do své mokré cely a v duchu ukládám do alba novou fotografii, na níž Řeháček majetnický sedí na vrcholku toho nejvyššího mrakodrapu a dívá se dolů, tam do těch kalných vod, dívá se a chrání svou zrzavou hlavu deštníkem a je stejně veselý a nemravný jako kdysi, jenom na nohách má místo bačkor zcela obyčejné holinky. Amerika se totiž nikdy nestala prodloužením jeho pokoje. A jeho táta? Přestal přinášet štěstí; viděl snad někdo někdy mrakodrap s komínem?

Dveře za mnou zapadly, jidášek se otevřel a zavřel. Je mi zima, Josífků, je mi nekonečně mokrá zima a kdesi daleko neomezená Amerika, zem puklých možností s raketami u dna, mléko a strdí, dolar a rez, blbý kraj bez komínů vražděný deštěm. Řeháček byl první, pak přišli na řadu další.

Ke kožené Adéle se začali scházet podivní lidé. Někteří předčítali svoje verše o lucernách zvracejících světlo, o novodobých pražských golemech, o rozmístování jaderných zbraní v Evropě či o nevydařených souložích. Jeden začínající básník se pokoušel dokonce recitovat v plynové masce. Kožená Adéla házela do vroucí vody jedno vejce za druhým a občas lžící rozčeřila hladinu, aby se dozvěděla, co čeká naši generaci ve světlé budoucnosti zítřka.

„To je Věrka, dcera farářova. Od pěti let píše autobiografický román a je ještě stále u prenatalního stavu,“ představoval mě Ivan příchozím.

Protože spolu všichni hovořili, pokusila jsem se i já vyprávět o svém dědku Václavovi v naději, že tak zakopnu o kořen. Nikdo mě neposlouchal. Gauner Dzurisko z poslední lavice mi z nudy vpletl do vlasů žvýkačku.

„Pivo, prdel, policajti!“ zaklela kožená Adéla – snad právě spatřila obraz nás v kruzích – a vyhodila vejce do Vltavy. Zpomalila jsem si záběr a sledovala ještě dlouho poté dráhu letu, dokud řeka nepozřela tu kulatou ouzku.

Často přicházel pan František, bývalý cirkusák, a vyprávěl o Sovětském svazu, o zemi, jíž byl fascinován a která se mu zjevovala v pili-nách páchnoucích po zvěři.

„Jedu, pánové,“ odkašlal si, „jedu tak jednou tramvají z jednoho konce Moskvy na druhý, tramvaj, jako u nás, až po střechu. Na Jasnopoljanské přistoupili dva chlápkové celí v černém a – nebudete věřit – s rakví. Vytáhli rakev na plošinu, dřepi si na ni – jinde nebylo místo. Říkám si, tady je možný všechno, skoro jako v cirkuse: tyč až do nebe, jelita po biči, fronty na mrtvoly, revoluce, rakve“ – mávl rukou a dotkl se zaraženě svého rudého nosu – „a já zírám na ty chlápky, jak tak jedeme tím zasněženým městem, zírám na to jejich prvotřídní číslo, oni vám seděj na rakvi jakoby nic a lidi kolem lhostejně civěj po ubíhajících ulicích, zřejmě jsou na podobný atrakce zvyklí... Dojeli jsme na konečnou. Vystoupím a zvědavě sleduju, jak se ti dva lopotí

pod svým břemenem. Sakra, to je tíha, pomyslí si, a v tu ránu mi dojde to, co mě nenapadlo po celou cestu – že totiž ta rakev je plná.“

Podivní lidé zaraženě mlčí. Pointa vyzněla do prázdna. Myslím na nesdělitelnost dědkových kostí vztekle vzpříčených v zemi. Nasazují si plynovou masku a rozbíjí skořápku, abych se tak na stránkách svého románu konečně dostala z prenatalního stavu.

Ivan rozlévá vodku a přitukává si s Františkem na jeho slavnou minulost. Přestal si mě všímat. Od jisté doby, když ho chci pohladit, zatáhnou dráčky a to je zlé, Doktore. Visím mu na rtech. Visím mu na nebi jako Gagarinovy kosti. Nic není, není matka-step a není Káča ve hřmotu práškovacích letadel, neexistuje ani Rakousko, země-leviatan, která mi spolkla rezavého Řeháčka, ba neexistuje ani řeč – ta sladká jedovatá šupina; je jenom Ivan, ze země vyrostl, je jenom jeho život v zákulisí zborcené scény. Přestože jsem nemohla vědět, že přijdou na řadu další, leccos se mi podařilo odkoukat z Adéliny hydromantické praxe. Pozorovala jsem z jejího okna Vltavu: jedna skutečnost strměla nad řekou a ta druhá, deformovaná, se třaslavě chvěla na hladině.

Večery byly nekonečné. Tolik jsem toužila s Ivanem osamět, ale Adélini návštěvníci se neměli k odchodu. Navíc se na mě přilepil ten cvok Cyril. „Věříš, že je v Americe děsná nuda?“ hučel do mě. „Jestli jdou někudy dějiny, tak od Aše k Tatrám.“

Marně jsem se mu snažila vysvětlit, že mi můj těžce podprůměrný IQ nedovoluje vstoupit do oblasti jeho bujných úvah, a tak jsem skrze příval jeho slov pozorovala Ivana, jeho tvář věčně se proměňující, s maskou i bez, se stínem klarinetu napříč, tvář plnou stezek a trojrozměrnou, která mě obklíčila, která mě uhranula, která mě obětovala přeludům.

„Miluju tě,“ chci mu říct, i když vím, že na banalitu už není čas, „miluju tě,“ říkám mu, zatímco se usmívám na potrhlého Cyrila. „Ve Washingtonu jsem se vyspal s Taylorovou a v Číně mě prohlásili za boha,“ zvýšil výhrůžně hlas. „Nevěříš? Postavili mi tam sochu.“

Ubohá generace. Autistická. Alkoholická. Prolezlá dluhy. Východně teskná a neambiciózní. Západně věcná a zrychlená. Bez kotvy, bez moře – miluju tě. Jsi tady, Josífku? Jsi tady v té tmě? Proč jsi stále oddaloval okamžik, kdy půjdu otevřít a spatřím ty druhé?

Ještě s teplem tvých dlaní pod svetrem
dovlekli mě mořem až sem...

Proč ještě výslechy? Proč je třeba pokračovat? Jednou přece hladina přikryje i tuhle budovu. A pak... Raci. Ryby. A v útrokách jedné z nich já, ryba ve vodě, v rybě já a ve mně záběr na Cyrila, který mě probodává očima: „Na Ivana se vykašli. Stejně tady nezůstane. To víš, jeho táta...“

Nerozumím. Chci se zeptat, ale někdo zvoní. Adéla jde otevřít. „Přišli ti ambiciózní filmaři,“ krčí štítivě rameny a vrací se ke svým nádobám.

Začínají promítat film. Zprvu nechápu... Mastní lidé kolem stolu se nehorázně cpou. Hlava prasete u země. Jediný řez odshora dolů... Ruce. Ruce od. Ruce od krve. Kdosi se rozmáchl palicí – zvíře se zapotácelo. Prase vesele mrká do kamery... stále ještě mi nedochází... Zabijačka. Obyčejná vesnická zabijačka. Jenomže pozpátku. Od praskajících břich až po vepře radostně skotačícího na dvorku. „To je ale uhozený,“ zívá Ivan.

„Pojď, půjdeme odtud,“ využívám zbaběle příležitosti.

Octli jsme se u Vltavy. Nějaký podvečerní opilec tu tiše zvracel mezi labutěmi. Bylo jaro, byl květen. Národ sobě, zkamenělý na protějším břehu, tajil semeno mého fakíra. Vyhoupili jsme se na zábradlí.

„Někdy jsem protivnej, vid'. To bude tím, že hořej řeky. Nevěříš? Na Karlovarsku chytly celý dva kilometry. Kluk s holkou seděli na břehu, jako my dva teď, on odhodil vajgla – a bylo to.“

Ivan rozmáchlým gestem zahodil cigaretu do Vltavy. Zasyčelo to, nic víc se nestalo.

„Hořela Ohře, hořela,“ zanotoval falešně. „Nedovedu si představit,“ začal po chvíli, „víš, květen, šeříky a tak, člověka to napadne..., že před třiceti lety skončila nějaká válka... Tuhle jsem šel do sklepa pro brambory a živě jsem si představil, že je zatmění a že to nade mnou lítá. Zvedl se mi žaludek a musel jsem odtamtud vypadnout.“

„Ivane, ty chceš odjet?“

„Blbost, Věruško. Jestli jdou někudy dějiny, tak od Aše k Tatrám. To přece říká Cyril, ne?“

Najednou pocit pádu. Nějaký rytíř prošel kolem s vlčákem a smekl hlavu. Budoucnost bude jiná, zahýká na mě místo pozdravu. Do jakých vřeten jsi mě to zapletla, legendo? Kdo mě jen vystříhl z dědečkovy mapy a nalepil sem, do reality, jejíž obrysy jsou tak zlověstně zřetelné?

Došli jsme do strahovských kopců po stopách Josefa K. Naše kroky se rozléhaly liduprázdným skleněným superměstem, až jsme konečně dorazili k cíli své cesty: na konci dlouhého koridoru jsem spatřila oči, dvě pamatujících a ostrých očí, a přece to nebyly oči stoletého Doktora, byť byly na hranici zvěře; ty oči patřily tisíciletému vltavskému převozníku, který nepoznal smrt. Ty oči putovaly generacemi z těla do těla, z tváře do tváře, jako cíp iluze, jako boží strana mince, jako touha po předcích. Věří-li židé na třicet šest spravedlivých, jejichž počet v každé generaci je nutný k přežití lidstva, pak tyto oči, Josífku, byly také zcela jistě jakousi podmínkou, kterou si vymínil Bůh. Putovaly, až doputovaly tím dlouhým koridorem k strahovskému topiči, k panu Zámkovi. A pan Zámek to věděl. Pan Zámek to musel vědět, protože byl při tom.

„Když chce můj otec mluvit o sobě, říká zásadně ‚my‘. Já, chci-li vypovídat o své generaci, mluvím vždycky jen o sobě.“ Řekl poněkud nemístně Ivan; podobně jako já byl v přítomnosti své krve rozpačitý, snad že tu ta krev v modrých montérkách tak bohoborecky kralovala nad ohněm, snad že znala důvěrně zatmění sklepů... z vody otce a syna nebylo lze tentokrát vyčíst zhora nic.

Převozník přistoupil k ovládacímu panelu, na jehož desce vy-
zývavě svítila barevná signální tlačítka, a potměšile se usmál. „Jsou
očíslovaná, vidíte? Stačí zmáčknout příslušný knoflík a celá pražská
čtvrť vyletí okamžitě do povětří.“ Posmutněl. „Byly doby, kdy mě to
velmi lákalo. Dnes jsou už v nenávratnu.“

Kormidluje po kotelně, já a Ivan poslušně za ním.

„Tohle je tlakoměr neboli manometr,“ křičí, aby přehlušil řvoucí
kotle. „Když mě tenkrát zatkli, měl jsem u sebe jenom bibli. Ohavně
barvotiskové... to se může vskutku stát jen bezvěrci.“ Babice-sudice
totiž, přes nechutné zvyklosti, začaly v jakémsi hieratickém vytr-
žení křepčit po činelech. „Slyšíte mě? Slyšíš mě, synu?“

Vaše modráky, vážený pane, za vámi tenkrát zavlály jako plachta.
Kotelna, jeden jediný cvoka jek na hranici slyšitelnosti, vyplula na
moře. Následovali jsme vás, následovali jsme vás slepě, nicméně
Ivan, váš syn, nezaslechl ani slovo.

„Tohle veliké kormidlo je armatura. Ten v lakovkách mi obrátil
kapsy, a když našel jen knihu, začal v ní zklamaně listovat. ‚A jestlipak
víte, pane Zámek,‘ začal bodře, ‚čí syn byl Ježíš Kristus?‘ Nečekal na
odpověď a vítězně se na mě podíval: ‚No přece Heroda, pane Zámek,
Heroda. Je to jasný jako facka. Herodes nechal pobít všechny chlapce
proto, aby se zbavil vlastního následníka. Už chápete?‘ Nechápal
jsem dočista nic. (Tohle, dotkl se tajemné nádoby, je expandér.) ‚A na
to přišla, soudruhu,‘ vypadlo ze mě konečně, ‚pražská StB?‘“

Ivan se krčil v koutě. Sudice zalezly do kotlů. Strahov se odmlčel.

„Tuhle historku máte v jedné své knížce,“ řekla jsem co možná
nejtišeji, ale ozvěna mě zlomyslně roznesla. „Skutečně?“ Modrá
plachta rozpačitě zplihla.

„A ještě jinou. Po sedmi letech vás pustili. Našlapujete jako po kře,
dýcháte zhluboka a barevnost věcí se vám zdá nesnesitelná. S bibli
pod košilí jste vstoupil do první hospody, a tam tu knihu poprvé
otevřel: *I viděl Hospodin, jak se rozmnožila zlovůle člověka na zemi...*“

„Neměls podepisovat,“ ozvalo se z kouta.

„Litoval, že učinil člověka na zemi a trápil se ve svém srdci. Řekl...“

„Tati, neměls podepisovat...“

„Setřu z povrchu zemského člověka, kterého jsem stvořil... Najednou vám kdosi položil ruku na rameno: ‚Pojďte se mnou.‘ Tohle už jste přece jednou zažil. Tupě jste sklapl knihu a rychle dopil zbytek piva. Jenomže před hospodou se marně rozhlížíte po černé volze... Ten druhý, celý zamračený, zvedne oči k obloze: ‚Vidíte to taky, nebo už jsem tak vožralej?‘ Na nebi slunce. Na nebi viselo slunce, veliké slepé slunce v zatmění.“

Po kře, zhluboka, nesnesitelná... Ano, Josífku, zdám se být nesnesitelná. Chci utonout, chci studem zmizet pod hladinou, ale mé vědomí je v pozoru jako spartakiádní dav tam, nahoře, nad našimi hlavami, v prachu stadiónu. Komenský by ze mě rozhodně radost neměl.

„Máte pravdu. Někdy už opravdu nevím, co jsem si vymyslel a co se mi skutečně přihodilo. Jsem už tak starý...“

V tu chvíli blesk stesku s pozadím černé tabule, stesku po otcích docela jiných. V tu chvíli, snad že ozářil i naše malostranské okno, začala tužka v prstech ctihodného otce psát místo příkázání jakási bláznivá prapodivná slova a místo podobenství šamanské klikyháky. Knězova kázeň se proměnila v rohatý blábol. Pan Zámek byl starý jako Jericho a jako melodie-nevzpomenu-si a jako Gagarinovy kosti, byl starý jako oči převozníka, kterému se smrt vždycky vyvlékla z udice, a ty oči, jejichž byl nositelem, a ty oči se teď – maminko, úsměve, stepi, drž mě – upřely na mne: „Vy prý píšete román.“

Po zádech mi přejel Ivanův škleb.

„Ano, o potopě.“

Třesu se a čekám příval otázek, na které jsem zvyklá od těch druhých, testujících mou podvodnost.

„A to jste si vymyslela, nebo se vám to přihodilo?“

Nemohu uvěřit. Pro jistotu mu podávám kus zmačkaného papíru. Je na něm strom, vymknutý z kořenů, v procesu tlení, na

prahu zuhelnatění, kdysi dávno sražený bleskem. Prohlíží si ho v horizontální poloze, čili správně. Je tedy nesporné, že pan Zámek, strahovský topič a spisovatel, se kdysi topil stejně jako já. Je tedy nesporné, že Ivanovi předčítal zlidovělé zbytky mýtů a že s ním vstupoval za zrcadlo. A je dokonce možné, že s ním mluvil jako s dítětem.

„Proč jsi to podepsal,“ štěkl Ivan znovu.

Směšné: nad našimi hlavami právě připažily tisíce rukou. Nechápu, o čem to Ivan mluví. Dřepí v koutě a klarinet se mu vzpříčil v krku jako rybí kost.

„Nic jsi mi neřek..., co bude se mnou, to je ti fuk..., prázdný gesta, to je tvůj obor...“

„Pojďte, Věruško, něco vám ukážu,“ řekl pan Zámek zcela klidně a vzal mě za ruku, zatímco v prachu stadiónu vytvořily přechočné matky veliké NE ze svých těl.

Stojím v činelech a zírám u vytržení na Ivana. Zírám na jeho zatmění a nemohu uvěřit... vidíte to taky nebo už jsem tak... „Ubožáku,“ chci mu říct, i když vím, že na banalitu už není čas. „Ubožáku,“ říkám mu, přičemž se usmívám na kormidlo armatury. Drápky vysunuty, stromy prodány, řeky v plamenech.

Nechávám se vést. Ruka v mé se chvěje. Kdysi tak elegantně znechucený fakír vykřikuje teď za námi nějaké zatuchlé, sražené pravdy. Najednou se odmlčel. Bylo to tak nečekané, že jsme se oba, převozník i já, naráz otočili. Ivan vztekle letěl k ovládacímu panelu. Stadión nad námi sykl potleskem.

„Ivane, Ivane, ne, já nechci,“ pokouším se vykřiknout. Pozdě. Jeho rozezlené prsty se začaly přibližovat k tlačítkům a mně se už za nic na světě nedaří ten záběr zpomalit.

„Navštivte Evropu, dokud ještě existuje!“ ječí pomateně nad panelem a rve kulisy.

Ve velkém třesku konce odečítám jednu čtvrt' za druhou: Vysočany, Karlín, Libeň... a Ivanovy prsty se hladově dotýkají zániku, jako se nedávno dotýkaly mne... Motol, Smíchov, Vyšehrad... z té

rozbouřené hladiny, Adélo, nevyčteš zhola nic a Ivan v prach obrací, ač nestvořil, člověka vniveč i zvířata i plazy i nebeské ptactvo... Holešovice, Vršovice, Břevnov... pane Zámku, zadržte svého štekajícího syna, spaste svou rozhněvanou krev, vesmír ve vesmíru vesmír ve vesmíru vesmír ve vesmíru mezi stromem a jablkem... Hradčany, Staré Město, Nové Město, Malá Strana... Ale pan Zámek se jenom nepřítomně usmál a položil dlaň na mou bezosou hlavu: „Jen ho nechte, Věruško; mě to taky kdysi velmi lákalo.“

Ruku v ruce jsme sestoupili do podzemí. Rozmetané šiky spartakiádníků se pomalu zvedaly z antuky, amplión nabádal ke klidu.

„Tohle je kolektor. Kolektorem je vedeno potrubí pod celým strahovským stadiónem.“

Šero, vlhko, kapající voda.

„Jen pojd'te, nebojte se. Chci vám něco ukázat. Mám tu takového podnikavého kolegu, Prkno se jmenuje... to byl jeho nápad.“

Stále ještě ruku v ruce tápeme tím podzemním tunelem, sevření náhle nezvyklým tichem, z něhož rázem vyvanula Ivanova hysterie. Zaseklá přenoska sklouzla, cvakla v bezhlesnu. Kam mě to vede? Chodba prudce zahrnula. Následujeme ji, ten docela cizí člověk a já. Cizí člověk... Vzpomněla jsem si, jak Ivan jednou nepostřehnutelně zadrmlil mezi dvěma údery srdce: „Zatraceně... ti naši otcové... Tobě to nepřipadá někdy až stupidně nechutné žít v jednom bytě s chodícími legendami?“

Jeho veliká přetěžká ruka v mé, jeho o třicet let starší dech nad mou hlavou. A konečně – je tu ještě jeho plachta. Jeho plachta, na níž lze spatřit schematický znak mříží jako stín Ježíšova ukřižovaného těla na turínském plátně. Koncentrační tábor, jáchymovské doly a desítky čtverečkových sešitů po zásuvkách a v sešitech příběhy, ty, které se staly, i ty, které se teprve mají stát, kruh v kruhu na hladině. Cizí člověk, převozník s odvěkýma očima, zaměstnanec pražských tepláren, chodící legenda, kterou bych užuž políbila steskem a studem, hanbou za svůj pitomě nedopsatelný román,

za tu nesplacitelnou daň, kdyby mě v tu chvíli nepraštil přes nos přílišný zápach.

„Na to přišel můj kolega... Prkno se jmenuje... nejdřív tu pěstoval nutrie, ale těm tu bylo moc vedro. Jste první, Věruško, komu našeho Kryšpína ukážu.“

Najednou, sotva několik kroků ode mě, cosi zachrochtalo. A pak jsem konečně Kryšpína uviděla; na samém konci té chodby, v malé ohrádce z dřevěných prken, stálo ohromné růžové prase.

Mario C. se ubytoval v hotelu Evropa. Měl modrou pleť, pas přeplněný razítky, fotoaparát, z něhož vypadly Athény Paříž Tokio Los Angeles Jeruzalém na počkání a navždycky, a taky měl náramkové hodinky a z těch hodinek se na povel a na počkání ozval líbezný ženský hlas, který Mariovi důvěrně sdělil, kolik je právě hodin, na povel a na počkání, třebaže ne navždycky.

To vše vzbuzovalo údiv a nasvědčovalo tomu, že Mario C. není obyvatelem této planety, ale že přiletěl ze vzrušujícího neznáma prostorů a časů zcela odlišných. Ostatně tvrdil o sobě, že je letcem mezistátních linek. Při našem prvním setkání jsem však nevráživě usoudila, že maximálně práškovacích letadel...

Toho léta chodil Mario C. po Praze pěšky, s bedkrem v ruce. Dost ho překvapilo, že kdykoli ho otevřel, nalistoval jen tmu. Postupně se zastavoval před každým barokem, které mu zmenšené a jinorozměrné na počkání padalo do rukou, a přitom se zaposlouchával do svého času v ženském rodě. Přes turistickou pečlivost si však Mario nevšiml: jako karta podivuhodného kouzelníka strmělo město nad Vltavou a to druhé, navlas stejné, fatamorgána v sudu vyrůstajících, se tráslavě chvělo na hladině, jejímž sklem probleskovala vykachličkovaná koupelna Kateřiny Janáčkové.

Večer se Mario C., unavený a s Brokoffem po kapsách, vracel do hotelu Evropa a mlčky sedával u baru, protože číšník měl čtyři hlavy slovanského boha Svantovíta. Bylo sucho. V celém světě se

hovořilo o hrozbě jaderné války a Mario C. si objednával jednu nudu za druhou a ventilace kradla číšníkovi hlavy a zase mu je vracela a reklamy se odchlipovaly a chlopně a komory srdce národa se suše sesouvaly, zatímco Mario zaslechl těsně u ucha Sono le ore le otto e trentuno minuti cinquanta cinque secondi, a tak se rozhlédl po prázdném baru odumřelých nábřežích vylidněném městě vyklizených lokálech, a právě když mu prolétlo hlavou Dio mio, kam se všichni ti Čechové propadli, právě v ten okamžik vypadla zcela nečekaná fotografie, v tu vteřinu totiž se rozlétly dveře (odpusťte, pane Zámku, ten omšelý vypravěčský obrat) a v nich stanula na svých krásných nohách Kateřina Janáčková, maličko absurdně s pozadím černé tabule. Lehce se opřela o stěnu, odhodila mechanickým pohybem pramen dlouhých vlasů a usmála se.

Mario C. se otočil. Mario C. sklapl bedekr. Mario C. se rozhodl, že si to s tím zítřejším odjezdem ještě rozmyslí.

Mlčenlivý číšník zanechal pohanských krkolomností a odložil uvědoměle tři své přebytečné hlavy zjistiv, že pro hotel Evropa, první cenová skupina, jsou zcela nepotřebné.

Spartakiáda skončila. I maturity a jediný, kdo z nás oficiálně nedospěl, byl Ivan. Strahovské prase očekávalo trpělivě v šeru svůj skon. X neomluvených hodin, totální ignorace otázek, do nebe volající neznalost dějin českých a jediný podpis pana Zámka, pět písmen, jimiž se legenda vyjádřila k současnosti, to vše způsobilo, že Ivan zůstal dítětem, schovaným v Kufru.

„Sochu Jana Nepomuckého dal zde postavit jeho zvláštní ctitel, v Čechách naturalizovaný Lužičan, rytíř Vunšvic,“ pohladila Káča po ruce hosta z vesmíru s modrou tváří.

Labyrint světa skryt, do srdce zařát Doktorův dráp. S objevem mé spolužačky se pro Maria rozdílly mezi východním a západním blokem setřely, číšníci usebrali a Čechové opět vylezli ze svých propadlišť.

„A to ví, že Karlův most je vlastně velkou obří kostí? Jen mu to přelož! Roku 795 byly na Tetíně nalezeny kosti člověka nesmírných rozměrů a toho nejdelšího hnátu bylo použito ke stavbě,“ chci říct, ale raději tu fantastickou pravdu zamlčím, protože všichni, kdo tu teď sedí kolem kulatého stolu, dobře vědí, že je moje inteligence na hranici zvěře.

Vzhledem k zarážejícímu suchu léta Adéla ztratila schopnost uhadovat věci příští, a tak jsme se všichni přestěhovali do Kufru. Jednoho dne přivedla Káča mezi nás Maria C. Při představování prohodila, že je Mario letcem mezinárodních linek, a taky ať se na to tak blbě neksichtím, a kdyby bývala nežárlila na koketní alt jeho hodinek, asi bych nad ní nevydržela držet slavobránu tak dlouho...

Ivan poraženě mlčel, neměl nám z krajů svého nuceného dětství co říct. Kdesi v Číně strměla Cyrilova socha a v jejích nohách se tichounce modlil zástup šikmookých věřících, a kdyby nebylo pana Františka, bývalého cirkusáka, bylo by to nesnesitelné. „Miloval jsem Fomínovou, pani vrchní,“ plakal do vodky, které se v Rusku říká Stalinovy slzy, „cvičila s perskou tyčí. Ne, ona necvičila s perskou tyčí, ona každé večer krvácela do těch zrasanejch pilin, protože tančila na ostří nože...“

Pozlátková náušnice však nereaguje. „Vy jste fízl, Richarde,“ oslovil tedy pána u baru, „ale mně to nevadí. Tady máte občanku, zajistěte mě, ale nejdřív se spolu napijem kořalky.“

Pán zaplatil a odešel. František však nemohl, protože pro něj stejně jako pro nás byl klíč od Kufru ztracen. Klíč ztracen, voda vypita...

Bylo mi líto Ivana, Josítku, ale nemohla jsem mu pomoci. Vyhodil celý svět do povětří, propil klarinet, prokrel krev. Byl ubohý, byl vyřízený. A o generaci se přestal zajímat, protože se jí stal.

„Já vím, jak ti je,“ říkávala jsem mu ve vaně s hlavou ponořenou pod hladinou to, co jsem smlčela tváří v tvář, „je ti jako na pohřbu v Křechoři. Jenom Káča pitomá, jsouc v roli hostesky, nechápe, že tenhle smutek je prostě nepřeložitelný.“

Káčo, pamatuješ? Stála jsi na Karlově mostě pod sochou Jana Nepomuckého, toho nesympatického protireformačního světce s neporušeným jazykem, světlá smyslnost pod odříkavým katolictvím, a zahalovala pravdu cigaretovým kouřem.

„Budu se vdávat.“

Mám co dělat, abych se neuchechtla. Myslím si: tak tahle banalita je pro mou knihu naprosto nepoužitelná.

„Kdy odjíždíš?“ přistoupila jsem na její věcnost.

„Za pár neděl, všechno je už vyřízený.“

To teda jo, Káčo. A až se ocitneš na Mariově planetě, až přijmeš zákony časů a prostorů zcela odlišných, v zájmu rovnoprávnosti kup si zbrusu nové náramkové hodinky, v nichž bude čas oznamovat příjemný mužský hlas v jazyce českém. Ne; skutečně tě nechci dojímat laciným vlastenectvím. Opravdu nevím, co pro mne znamená tahle zem. Po válce se z protektorátních archívů vyvalily desetitisíce udavačských dopisů psaných mými bratry v řeči na mé bratry v řeči. Libuše byla hysterická. Oprané svazácké košile našich učitelů a plachty se schematickými znaky mříží, patřící našim otcům. Císařova strana mince, půlstoletí bez boha. A kdesi v centru Prahy stojí na stanici docela obyčejný usměvavý člověk, který má v osobních papírech v rubrice zaměstnání napsáno – kat.

„Ne, ty odtud opravdu nikdy neodjedeš. Jsi na to příliš zbabělá a neschopná začít někde jinde, jinak a znovu.“

Zbabělá... neschopná... Bílý psychiatrický plášť mi zastřel Hradčany. Most se pode mnou zhoupl. Na rozhledně visela Kátina koupací čepice, růžová, gumová, s pitomou kraječkou podél okraje. Bylo sucho a Adéla neměla z čeho vyčíst, že potopa je už na spadnutí.

A jak jsem tak seděla v Kufru za kulatým stolem, najednou mě přepadl sen: vedeš mě lesem, Ivane, šero, vlhko, kapající voda, cítím tvou dlaň ve své a tvůj dech nad svou hlavou, dech stejně starý, jako je ten můj. Ptáci v korunách jsou živí, diluviální jezera se ještě nescvrkla v kachní rybníčky a ty jsi mnohomluvný a bláznivý jako

obyčejně a jako obyčejně se mě snažíš uklidnit, protože mám oči zavázané šátkem, nevidím nic a nechávám se vést jako slepá bába ze starých dobrých časů. Povstali jsme ze sna, z ducha a z vody. Zpěv nerozeznávám, patřím městu.

„Tak jsme tady,“ nečekaně mě roztáčíš a strháváš šátek. A já vidím, stojíme uprostřed holé krajiny,

rovina pustá, kára, kat, sup ani vor...

napadá mě a zkusím tu větu obrátit, slabikuji si ji pozpátku a zděšeně zjistím, že je slovo od slova táž, stejná na hladině i nad ní.

Ze země vyrůstají zbytky železných konstrukcí obalené mechem, ze zchátralých zborcených zdí padají kusy cihel a to vše zarůstá lesem, den ze dne urputněji se všežravé svinstvo sápe na ty pravoúhlé stopy po lidech.

„Co je to?“

„Doly. Bývalé doly. Tady můj táta pět let pracoval.“

Prolézám ruiny a hledám nějakou stopu po panu Zámkovi, kus čtverečkováného papíru, zlatý zub, ústřížek z modré plachty, byť je mezi jeho a mou přítomností na těchto místech trhlina široká dvacet let. Konečně: v dálce zachrochtalo divoké prase. Sen polekaně ucukl.

„Co chrochtáš, Ivane?“ zeptala se trochu nesmyslně Adéla. Bez vody se její IQ začal nebezpečně blížit mému.

„Aby mi Mario líp rozuměl,“ odsekl.

František mlel cosi o politice a k našemu zvonku se skrze čas přiblížil nevyhnutelný prst těch druhých, Josífku...

Kozel pod pultem už začínal být neklidný. Číšnice nás vystrčila za dveře a zamkla. Všichni jsme nejprve rozpačitě pohlédli jeden na druhého, potom na nebe... strnuli jsme: z nebe mířily tětivy, jedna tětiva vedle druhé, všechny napjaté před výstřelem... Chtělo se křičet: sešli vláhu, Hospodine, naplň, Milosrdný, aspoň jeden Adélin

hrníček, abychom prohlédli tu strašlivou temnotu před námi, kterou nám svými falešnými světlometry ozařují ti druzí, temnotu světa, do něhož jsme byli narozeni, temnotu divoce rozhoupaných kolébek, do nichž nám vhodili občanské průkazy, ještě nejsme opice v raketách, Hospodine, ještě potřebujeme vodu, mnoho vody, protrhni prameny obrovské propasti a nebeské propusti otevři, strhni lijavec, ať trvá nad zemí čtyřicet dní a čtyřicet nocí, ať vody zmohutní na zemi a přikryjí hory a setrou z povrchu všechna města, Athény Paříž Tokio Los Angeles Jeruzalém i Prahu, ano, i Prahu, dej, Hospodine, ať to vše plave na hladině jen zmenšené a jinorozměrné, cár novin, pingpongová páłka, páni učitelé – co s námi bude, lijavec lijáček, co s námi bude, milostný déšť.

Ivan první nevydržel ten pohled a sklonil hlavu. „Neškodilo by, kdyby trochu sprchlo,“ zamumlal.

„A teď buďte zticha,“ řekl po chvíli a rozpřáhl dlaně k nebi.

Zaraženě jsme zmlkli. Co je zas tohle? Ale Ivan se ani neusmál, zdvihl rozpřážené dlaně nad hlavu jako při modlitbě a začal recitovat, nevšímaje si posměšků kolemjdoucích. Praze i nebi i nám neuměle recitoval báseň o Bílé hoře, o všech národních katastrofách, způsobených absencí moře... strnulý s rukama k nebi a s hlavou k zemi recitoval tak dlouho, dokud nám všem nepadlo na srdce těžké hoře, dokud se rozpačitě neodmlčel, snad že zapomněl, jak je to dál. Nebe shovívavě ztemnělo. Mario se Káti horlivě ptal, cože to Ivan recitoval.

Šli jsme rovně a nezastavovali jsme se.

„Čechy byly v prvohorách zaplavené mořem,“ řekl pan, řekl pan učitel, řekl pan učitel Slavík. Pak dostaly události rychlý spád.

Seděly jsme s Káčou na dvorku našeho domu, jen tak v bačkách, ani na smrt, ani na život, pár dní před jejím odjezdem, a pietně si připomínaly práškovací letadla a pamatuješ Káčo na babičku a na bibli-byla-stromem, a v tom se před námi zjevil Ivan, ze země vyrostl a oči měl takové, jako ještě nikdy.

„Co se stalo? Snad neodcházíš do Jericha?“ všimla jsem si batohu na jeho zádech. „Věřte nevěřte,“ mluvil pomalu, a přece zadýchaně, bylo to zvláštní, „utekl jsem z Bartolomějský. Pozvali si mě na výslech kvůli tátovi. A jak tam tak sedím jeden tůká do stroje a druhéj, děsně podobnej tomu, co byl nedávno v Kufru, naproti mně – najednou mi ruplo v hlavě a já povídám: ‚Chci čurat.‘ Ve dveřích se objevil další. ‚Vem ho na záchod,‘ řekl mu ten můj. Vyšel jsem, policajt mi ukázal záchod a zmizel v nějaký kanceláři. Prostě nedbalost. A tak jsem tady spakovanej a přineste mi mapu, ať odtud můžu co nejrychleji vypadnout.“

Běžela jsem rychle pro mapu. Ctihodný otec byl naštěstí na shromáždění evangelické mládeže a maminka, kde byla maminka? Mapy. Vytahuji jednu zásuvku za druhou a všude narážím jen na dědečkovy. Vzduché oranžové oceány, Jižní Amerika vedle Severní, eskymácké oko Grónska, Sovětský svaz, platejs tiše se sunoucí kupředu... Konečně nacházím tu, do které nám strkali nos v hodinách zeměpisu: děsivě realistickou, protože takovýhle, dědku – dívám se, v jakém je měřítku – svět doopravdy je.

Hledáme prstem skulinu v obrysu hranic. Je to šílené, je to tak šílené, že to nikdy nebudu moct napsat do své knihy.

„Vždyť je to šílený,“ vzpamatovala se první Káča.

„Ted, anebo nikdy,“ zavelel Ivan a já si začala připadat jako v nějakém absurdním sovětském protiválečném filmu. „Ostatně, pas nemám. Vezmu to přes Sněžku,“ řekl, a tak se stalo.

Za několik dní mi přišla pohlednice z Krkonoš, silueta hory a v té siluetě fakírův stín, vzdech propitého klarinetu, znak blesku na vnitřní straně kapličky, jejíž slavnostní znovuotevření se přibližovalo den ze dne. A na té pohlednici stála tato slova: „A to je můj domov. A to je ta země, jejíž prst' jsem si nabral, když jsem ji počátkem podzimu tohoto roku navždy opustil.“

Bylo by snad efektnější, kdybych běžela o překot, ale raději jsem se nechala do strahovských kopců vyvézt autobusem. V duchu si opakuji věty, které, slabikovány pozpátku, jsou jen rohatým blábolem k usmíření mnohohlavého Svantovíta. „Pane Zámek... Ivan... Musím vám sdělit, že...“

Můj prst se dotýká zvonku, oko za oko, zlatý zub přes puklinu dvaceti let. Za prosklenými dveřmi vidím shon, všude pobíhají chlapi se zarudlými tvářemi, zahaleni v páře... Nechápu, co se to děje... proč mi nejde pan Zámek otevřít? Teď už vytrvale držím prst na zvonku a nepouštím; tak pojd', převozníku, zaklínám, jen přijď a vytáhni si na hladinu tu pravdu, která teď visí na třpytce tvé udice...

Pan Zámek stojí přede mnou.

„To jste vy, Věruško,“ šeptá vzrušeně a schovává ruce za záda.

„Právě jsme,“ dodává rozpačitě a hrdě zároveň, „právě jsme Kryšpína...“

A tak zahlédnu jeho ruce. Ruce od. A tak zahlédnu ruce pana Zámka, které jsou celé od krve.

Dům života

„Přirazte tu loď,“ uslyšela jsem za dveřmi zcela zřetelný hlas.

Čekám znovu na tvou prosbu, na tvůj povel – „Věro, nechod' tam, neotvírej, ještě jsi mi chtěla vyprávět o nějakém blesku,“ ale chvíli jen déšť, vražedný lijáček na okno, údery přídě o dveře, a potom se začneš neklidně oblékat.

„Všechno jsi mi už řekla. Běž a otevři.“

„Všechno ne, to ne, Josífku...“ Přece to všechno, co jsem ti dosud vypověděla, byla jen předehra; napětí před prvním taktem; ani ne prolog, jen moto. Přece to podstatné...

„Věro, nestůj tu tak hloupě..., copak neslyšíš zvonek?“

Ještě letmo zahlédnu cíp tvé nahoty, ještě si chci dopřát přepych nějaké parádní banality na rozloučenou, ale ve dveřích už stojí ten druhý v nepromokavém plášti. A s ním prameny propasti vtrhly do pokoje... Nesmyslně zvedám zaplavené předměty z koberce, aby ještě naposledy pocítily můj dotyk, ještě než se jich milosrdný živel ujme docela. A tak mě ani nezajímá průkaz, který muž vytahuje z náprsní kapsy, jen se usměju jako Anežka, když její duch odlétl do krajin zvláště vzdálených. Kdyby nebylo map dědka Václava na stěnách a dvou harmonik na dně skříně, z nichž opadal lak, uzavřel by se ten groteskní kruh na hladině docela bezbolestně.

„Půjďte se mnou, oba dva,“ ozval se konečně muž. „Tedy spíš poplujete...,“ dodal ironicky, navlékl si rukavice a galantně mi pomohl nastoupit do staré pramičky.

Byla jedna čtvrt' a v té čtvrti domeček a v domečku bydleli básník a klaun. Básník bydlel v přízemí, se svou hlavou ztěžklou náznaky a předtuchami, a o patro výš kejklil klaun, už jenom jeho duše kejklila, protože byl – tak jako básník – velmi stár.

Koruna nejmohutnějšího platanu skryla v noci ten dům, takže mnoho nočních chodců spatřilo jen strom s bustou a s nikdy nehasnoucím básníkovým oknem. Upíjel často z nezemsky vezdejší řeči, a pil-li mnoho, vzešel mrak a nebylo lehké trávit to vanutí v jeho přítomnosti. Když se rozmohla idea v zemi a záhy roznemohla svou vlastní skutečností, vyhazoval kritiky a novináře v škrťácích kravatách ze dveří a ještě dlouho poté koruna stromu roznášela po celé čtvrti jeho mocný hlas: „Jen počkejte, jednou vy všichni k Panence Marii polezete po kolenou!“ A klaun tam nahoře vzpomínal a usmíval se, neboť věděl.

V noci, zprvu zřídkakdy, pak pravidelně, přicházel k básníkovi modrý abbé. Byla-li náhodou přítomna návštěva, musela okamžitě opustit byt, průvan ji, celou popletenou, vynesl před dům, a v zámku divoce zarachotil klíč. Pak se básník rychle vracel do pokoje, aby hosta nenechal dlouho čekat, a nezvykle plaše a pokorně, jen tak polohlasem, jal se s ním rozmlouvat o řeči české, o té sladké jedovaté šupině, která jim oběma putovala krví...

Pokoj ztemněl. Země se s úctou zastavila a bratři tiše hovořili, rozechvělí tou křehkou intimitou spolubytí, až do úsvitu. A ráno, při prvním matném pohybu světla, vracel se abbé na podstavec, aby se opět stal svým vlastním nehybným poprsím. Klaun o patro výš spal, spal na zádech dokořán přicházejícímu dni.

Často se také básníkův byt zaplňoval množstvím průzračných postav, zástupem předků. Některé poznával, jiní k němu přistupovali, a než jím prošli, pokládali na tepanou mísu slova místo navštívenek. Ale ne nadlouho. Prst smrti rozpíchaný složil sešitou hodinu a básník se nechal převézt na druhý břeh („Ty převozníkovy oči... kde jsem je už jenom spatřil...“) s kostkou bělostného cukru pro Kerbera. Brzy po něm zemřel i klaun. Na rozdíl od svého souseda však nevezl přes řeku nic, protože si rozuměl se zvířaty i bez úliteb.

Byla jedna čtvrt' a v té čtvrti domeček a ten domeček osiřel. Pan Dobrovský už z kamene nevycházel, nebylo za kým, takže jediný, kdo tu ještě sbíral kruhy, byl platan. Jeho mohutná koruna stále ještě přikrývala prázdný dům, prázdnější den ze dne, jak z něj ti druzí, docela neznámí a cizí lidé, kteří nevěděli nic o sladkých jedovatých šupinách, nic o předcích, dokonce ani o těch vlastních, vynášeli knihy a obrazy a nábytek a sklenice se zaschlým vínem u dna (klaunovo zrcadlo bylo rozbito) a byli při té chvályhodné likvidaci tak příčinliví, že můj otec, přídomkem ctihodný, prohlásil při návratu z kostela hned na prahu: „To není možné, tam nezůstane snad vůbec nic,“ ale nikdo mu neuvěřil, ani já, ani maminka, ani pan Wehle – zrovna se chystal na hřbitov –, protože prostě nebylo možné si představit, že v nějakém domě, kde žili dva lidé, nezůstane *vůbec nic*...

Toho podzimu jsem neměla o Ivanovi žádné zprávy. Sedávala jsem na Kampě vedle důchodců, disciplinovaně přezutá, diskutovala s nimi o výši důchodů, cenách potravin a o počasí, a vázala nekonečné draky z listí platanu. Mezinárodní situace se den ze dne vyhrocovala. Tatínek byl z toho přílišně nervózní... („Děti, děti, jakou vy máte budoucnost... ani trochu vám nezávidím...“) Vzdychal, kudy chodil, a k tomu všemu mu ještě začaly vypadávat vlasy. Snad proto teď věnoval většinu času s důkladností sobě vlastní exegezi Janovy Apokalypsy. Ta hysterie mi byla protivná. Tragédie Řeháčkovy zrady jevila se mi nesrovnatelně tragičtější než hrozba zkázy lidstva, jak ji ochotnicky prožívala oficiální tvář světa. Řeháček byl první, pak přišli na řadu další. Katka odletěla před týdnem. Mario se nikdy nedozvěděl,

že Karlův most
je vlastně kost...

Podle mých vlastních, němých hodinek odletěla přesně v 11.23 z ruzyňského letiště žlutým práškovacím letadlem.

„Mohu si přisednout?“

Pan Wehle, náš soused, smekl klobouk a smetl jím z lavičky listí.

„Vážete draka. Anežka taky vážala...“ měkounce se usmál. „Koupil jsem si los. Prodavač mi řekl: ‚Jestli jste žid, pane, budete mít štěstí. Na konci je sedmička...‘“

„A budete mít štěstí?“

„Budu,“ usměje se znovu.

Položí si los na dlaň, lehce sevře ruku, a když ji opět otevře, objeví se losů celý vějíř.

„A všechny končí sedmičkou?“ ptám se nadšeně.

„Jen si to zkontrolujte. Všechny.“

Pan Wehle mi předal vějíř jako nějaké tajemné žezlo, zavřel oči a ponořil se pod hladinu za svou dcerou, za Anežkou.

Opravdu: všechny končily sedmičkou až na jeden: tady byla čísla přeškrtnána a nad nimi bylo napsáno tužkou: *Není možné, aby ten dům byl úplně prázdný*. Pohlédnu překvapeně na souseda, oči má stále zavřené. A tu si vzpomenu, ano, určitě, bylo to tak! To pan Wehle mi tehdy napověděl blesk. Když jsem doběhla domů z té potupné besídky, při níž mě vlastní otec začaroval v pokusné zvířátko, vběhla jsem na schodech přímo do jeho náruče. Stačilo spatřit v mých zorníčkách odraz Prahy, který byl vzhůru nohama, aby odhalil můj zmatek.

„Copak se ti stalo, Věruško?“

„Pane Wehle, nakreslete mi blesk, ale rychle, prosím.“

Pan Wehle bez rozmýšlení vytáhl korunu a jedním tahem vyryl do omítky blesk. Babice-sudice byly v mžiku tytam. Teprve potom jsem mohla tátovu pracovnu proměnit v pravěkou jeskyni – dřív ne. Ale bylo to skutečně tak?

„Pane Wehle...“

Zdálo se, že spí, a tak jsem se šla raději přesvědčit sama; zapoměla jsem totiž na pražskou stavební obnovu, které se dostalo té cti stát se nástrojem v rukou velikého iluzionisty: blesk pana Wehla byl pečlivě skryt dvěma vrstvami nové omítky.

Lavička byla prázdná. Soused se propadl, ze Sněžky ubylo země. Jen u mých nohou draka cár, platanu stín a ještě výsměšný pozdrav – malý ztracený knoflík, ta kulatá ouzkost věcí budoucích.

Táta nastartoval svůj nebesky vyrovnaný hlas, takže Doktor Černý okamžitě seskočil z jeho ramene a prozíravě sklopil uši. Což já učinit nemohla. Což jsem tomu zvířeti z duše záviděla. Protože ať už byla má inteligence na jakékoli hranici, můj převlek mě zavazoval.

„Za koho vlastně jsem?“ zeptal se sám sebe fakír Ivan jednoho dne ve víru pražských maškar.

Nuže, Zámku na hřebech, slyš: byla jsem za člověka. A proto nebylo lze sklopit uši, a proto také nebylo lze natrhnout drápem šat ctihodnosti.

„Jen si poslechni třeba tohle, Věruško: ‚Kulturní podnik v centru Prahy hledá sekretářku za výhodných platových podmínek, znalost angličtiny vítána.‘ Anebo tady: ‚Přijmeme absolventku gymnázia, psaní na stroji podmínkou, dobrý pracovní kolektiv.‘ Co tomu říkáš?“

Babice-sudice – jak jinak – zapnuly jeho ctihodnost na plný pecky.

„Svět,“ zašeptám.

Táta snaživě zatrhává nehtem jeden výhodný inzerát za druhým, neprodyšně obalen Večerní Prahou a nohama k epicentru, jako by se čísi prst měl každým okamžikem přiblížit k tlačítku.

„Svět,“ zařvu, aby nebyla mýlka.

Doktorovo ucho se rázem vztyčí. Wehle nad našimi hlavami právě usnul v pyramidě losů.

„Svět?“ zopakuje tázavě můj otec a užuž se mě chce dotknout... dám se tedy rychle na ústup. Zavřu se před svou krví jako před nepřítelem a teprve na schodech to sousto koktavě vyplivnu:

„A... abys věděl, tati, svět je úplně jinej, než jak ho vidíš ty!“

Není prostě možné, aby ten dům byl dočista prázdný. Zcela určitě leží na podlaze krabička od zápalek nebo v koutě propadlý zmačkaný

los; mucholapka tam zůstala viset ze stropu a list kalendáře se chvěje na okně – Františka Viktorie Anděla Řehoř – alespoň ta krásná březnová jména v tom domě zůstala a v předsíni – ó štědrosti – dokonce klaunův podpatek, a když pak vynesu jména na vzduch a nechám je strmět nad hladinou, zrcadlově se v ní odrazí a já čtu zprava doleva jako předci pana Wehla – Řehoř Anděla Viktorie Františka – a mohu se zalknout radostí, vidíš, tati, vidíš, nevěřící, co všechno, jaké bohatství zůstalo v tom domě, skryté křídlem stromu pro mě, na počkání a navždycky.

Ve skutečnosti jsem přelezla zed' špehovaná tmou, abych se přesvědčila. Přede mnou čněl tiše a nepohnuté dům a čekal, zda se odhodlám...

Zarostlá zahrada, tráva plná nedopalků. Dotkla jsem se přízemního okna a v odpověď mi zaskřípěl zteřelý Svantovítův duch: bylo nedovřené. Srdce v hrdle vcházím do prašné nicoty, zatímco mříž za mými zády klapla:

„Můžete nám laskavě říct, co jste tam pohledávala?“ vynořil se z protokolu ten druhý.

Rozsvítila jsem baterku, abych si konečně zkontrolovala tu domnělou prázdnotu.

„Cíp iluze, boží stranu mince, touhu po předcích...“ koktám nensmyslně.

„Co nám to tu vykládáte... Ale když už jste narazila na ty předky, tak si to probereme ještě jednou a od začátku: pradědeček skončil v blázinci...“

Hledám pečlivě, krok za krokem. Kruh světla se dotkl bílých míst po obrazech, paprsků pavučin a vytrhaných parket, ničeho víc. Kruh světla, kruh v kruhu na hladině.

„Pradědeček skončil v blázinci, dědek v komunistický straně...“

Vcházím do druhé místnosti. Nikde ani ohořelá zápalka, ba ani skoba pro smrt na stropě – nikde dočista nic.

„Dokonalá práce,“ oslovím tmou.

„Františka, Viktorie, Anděla i Řehoř už odešli. Vy se ještě zdržíte?“ Začne mě vztekle cpát do kabátu.

Že by měl ctihodný otec pravdu? Že by byl svět skutečně takový?

„Pradědeček skončil v blázinci, dědek v komunistický straně a táta je farář. Pak má bejt to dítě normální.“

Zhasla jsem baterku a skrčila se v koutě. Anděličku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku... Náhle pootevřené okno ve vedlejší místnosti zavržalo do prázdna. Po zádech mi přejel čísi ledový pařát. *Někdo skočil dovnitř! Rozdrnčená okenní tabule, hluk pádu...*

Přestala jsem dýchat a marně se pokoušela v tom zatraceném koutě schoulit do neviditelná. Panebože, co tu pohledávám... Jakou tmou jsem to chtěla osvětit svou pitomou pětikorunovou baterčičkou, vždyť ta tma – měla pravdu jako vždy, ctihodný otče – tma po básnících a klaunech je naprosto neproniknutelná.

Kdyby to tak byl jenom sen. Tolikrát se mi už přece zdálo, jak není úniku ze starých, vyvanulých domů a jak se jejich chodbami ke mně neomylně přibližují chechtavé maškary světa... Bože, dej, ať je to sen; dej, ať se probudím v mamince, ve stepi, v úsměvu..., a budeš-li si to přát, slibuji, že se z vděčnosti stanu výhodně placenou sekretářkou v pracovním kolektivu, v kulturním podniku, v centru Prahy, na doživotí.

A tak jsem se dušovala se zadrhnutým úlekem, dokud se na prahu neobjevila silueta. Pár očí se neomylně, bez zaváhání, upřel do kouta.

„Pojď se mnou,“ zavelel obrys a zhasl své reflektory.

„Doktore...“ sotva jsem vydechla, „jaks mě tu našel?“

Ale kocour už nepromluvil. Ať už totiž byla, Ivane, jeho inteligence na jakékoli hranici, nebyl tu za člověka, nýbrž za zvíře. Zavedl mě do klaunova patra, stejně precizně a bezduše holého jako básníkovu přízemí, a jal se třít o rám dveří, což nikdy nemíval ve zvyku.

„Co je, Černý? Pojď, půjdeme radši domů. Všechno jsem prohledala, táta měl pravdu. Nikde nic.“

Doktor nereagoval. Sedl si a strnule zíral na dveře. Svítíme teď na ně oba: on svýma očima, já svou pitomou pětikorunovou bateričkou.

A tu si konečně všimnu, na co mě Doktor tak trpělivě a vytrvale upozorňuje: spatřím zřetelný zářez nožem a vedle něj datum. A nad zářezem s datem další zářez s datem a pod ním s několika-centimetrovou mezerou další, a tak si společně, já i Doktor, člověk i zvíře, posvěcujeme na ty pečlivé záznamy od nejdolejšího až po ten poslední ve výši mých ramen, a já se zalykám radostí, vidíš, tati, vidíš, nevěřící, oč je toto svědectví věčnější než anonymní krabička od zápalek, zmačkaný los, mucholapka, věčnější než Františka, Viktorie, Anděla i Řehoř, protože dokud zůstane země v Evropě, Evropa na planetě, planeta ve vesmíru a vesmír ve vesmíru, do té doby bude všemu jsoucím na vědomost dáno, jak za dávných časů rostlo v Čechách klaunovo dítě.

„Dobrou noc, abbé,“ uklonilo se zvíře a člověk pozdravil.

Kromě inzerce volných míst, ochotnického protestu proti takticky taktním zbraním, které sice nezachovají nás, zato velkoryse Empire State Building a athénskou Akropoli, a ještě trapných karikatur zlého prezidenta-upíra v sombreru, zela Večerní Praha (tatínek mi ji každý den kupoval od chromého kamelota a v nestřežených okamžicích mi ji pokládal na noční stolek) jakousi napjatou prázdnotou zamlčování. Přes všechny úpěnlivé dopisy se však sdělovací prostředky zřejmě rozhodly onen nevysvětlitelný a rozmáhající se nešvar přikrýt nicotou, ututlat ho beze zbytku. A přitom se dotýkal nejpočetnější, de facto už téměř jediné složky obyvatelstva – administrativních sil, jediné, neboť se tvrdilo (ovšem podle neověřených zpráv), že poslední dělník vyhynul kdesi u Kladna koncem padesátých let.

Čechy byly tehdy doslova zamořené nejrůznějšími úřady a podniky a ústavy, jejichž nevyzpytatelné poslání bylo skryté i zaměstnancům. A stávalo se ve všech těch úřadech a podnicích a ústavech, od Aše až

po Tatry, cosi hrůzného a nepochopitelného: když se úředníci odebírali do svých domovů, zjišťovali, že na jejich svrchnících scházejí knoflíky. Samozřejmě se po čase sáhlo k prevenci: veškeré svršky byly pod zámkem a pod dozorem k tomu účelu určených hlídacích čet. A pak došlo k něčemu, nad čím rozum zůstával stát: knoflíky, ostražitě strážené jako zlaté masky mykénských vládců v muzejních vitrínách, mizely dál. Úřednice, sekretářky a referenti se shledávali se svými směšně oholenými kabáty, z nichž visely zplihlé nitě, hlídací čtyři dokazovaly, že ani na vteřinu neopustily svá stanoviště, a tak zlolajné tajemství zapouštělo do všech kanceláří pomalu a sveřepě semeno rozvratu, tím životaschopnější, čím zatvrzeleji odmítala vyšší místa vzít na vědomí onu knoflíkovou vzpouru potlačovaného mystična.

„Už by bylo načase, aby sis našla nějakou práci,“ prohodil otec nad postní rybou.

„V potu tváře dobývati... no jo. Jenomže já bych velmi nerada přišla o knoflíky. Tys o tom nic neslyšel?“

Tatínek znechuceně odložil příbor. Místo perly zjevila se mu totiž v rybě moje tvář.

„Nesmysly. Od rána do večera vysedáváš na Kampě s tím Wehlem jako stará bába. Takhle si snad představuješ svůj život?“

Můj život. Mé představy v bezedné misce kožené Adély. Stará, dobrá slepá bába z dětské hry, prohlížím si křehkou rybí kostru a splétám smyčku z podzimního listí pro svůj budoucí krk. Samozřejmě to, že ji jednou zavěším právě na tvůj klikyhák, tati, nikdy nepochopíš.

„Do Polska? Proboha proč do Polska?“ zasténal pan Zámek a v tu chvíli docela zapomněl na Kryšpína, jenž se vzadu třaslavě chvěl vzhůru nohama, znalost angličtiny vítána.

„To nikdy nepochopíš, tati. Lesy prodány, řeky v plamenech a náš Kufr, který nás všechny tak milostiplně držel pohromadě, se už taky nadobro rozpadl.“

Když jsem toho dne roku šedesát nemilosrdně zabušila na úzkou bránu, nechal jsi stejně jako teď rybu rybou a zazvonil na pana Wehla. Přišla ti otevřít Anežka, protože jako všichni nesmrtelní neznala spánek. Teprve po chvíli se ve dveřích objevil i rozčuchaný pan Wehle a snažil se zmírnit nebeský úsměv své dcery sousedskou starostlivostí.

„Copak se stalo, pane T.?“

„Na ženu už to přišlo, pane Wehle. Nebyl byste tak hodný a neodvezl ji...“

„Samozřejmě, pane T. Ale to víte, Anežku tu nemůžu nechat samotnou...“

„Já tu s ní počkám, než se vrátíte, to snad nebude takový problém.“

Mluvíš klidně, tati, každé tvé slovo je jakoby vykroužené sklářským dechem, ale přistoupil-li by pan Wehle blíž – je to neuvěřitelné – všiml by si tvých vlasů, které se nezadržitelně rychle bělají, tak neskutečně rychle, jako tomu bývá ve filmech o růstu rostlin...

Anežka, veliká osmnáctiletá holčička, sedí v noční košili na boběčku vedle botníku a mluví svou vlastní, nikomu jinému srozumitelnou řečí.

Kroky na schodech, prázdná ulice. Čertovka pod lucernou se převalila z boku na bok. Konečně: posadils maminku do auta, políbil ji na čelo (bylo pusté a bílé jako step) a zabouchl dvířka.

Na obloze svítí Havran a Centaur a Andromeda a Sirius a Orion a Cassiopeia, ale ty stoupáš do schodů potmě, ani si v domě nerozsvítíš, truchlivě a těžce se vlečeš podél zábradlí k pootevřeným dveřím, z nichž ti vychází vstříc tenký proužek světla. Před oknem stojí Anežka, skřípí nehýtkem o sklo a oči jí září jako nějaké dosud nikým neobjevené souhvězdí.

Rychle procházíš cizím bytem a cestou otáčíš vypínači. Dřevěné parkety, nikde ani kousek koberce. Vedle kanape drátěná postelová konstrukce, v rohu téměř prázdného pokoje papírová krabice od televizoru, který jsi tu však nikde nezahlédl. V kuchyni zbytky

jídel, v dřezu vysypaný popelník, na kredenci střepey zavařovacích sklenic. Vešels do koupelny – a odvrátil ses: v napuštěné vaně plaval kus vepřového.

Pegas se řítí vesmírem, až mu hvězdy uletují zpod kopyt, a Plejády je shazují na zem, aby mohli lidé, kteří neznají Řeháčkova tátu, pomyslet na štěstí.

Anežka klečí uprostřed rozházených kostek ze stavebnice jako při modlitbě. A zatímco sis přisedl k ní na zem a začal z nich stavět věž, dotkla se ta modlitba pokrčených kolen mé maminky na operačním stole. Věž rostla. Žena vykřikla a Anežka zatleskala. Přikládáš na kymácející se vrcholek další kostku. Hvězdy padají, ale nikdo je nevidí. Velký vůz se zastavil a pan Wehle sevřel volant, protože mu právě přes cestu přeběhla černá vlasatice. Anežka se zhluboka nadechla, foukla – a ta samá vteřina, v níž se věž do nebe sahající řítíla s rachotem k zemi, mnou nemilosrdně smýkla do zakrvácených rukou.

Kdosi mě vystříhl z dědečkovy mapy a nalepil do Čech druhé poloviny dvacátého století ve zcela evidentním měřítku.

„Poplujete s námi,“ nabídl mi galantně ruku a ošatka vyplula.

Hvězdy pohasly. Ještě dvě tři slova stačil básník svléknout z oči-vidosti, než se modrý abbé docela rozplynul v ranním úsvitu.

„Když jsem byla malá, přála jsem si k Vánocům hřbitůvek,“ vysvětluji zaražené paní v pokladně. Mince zazvoní, paní mi podá dvě vstupenky do Domu života, jedna je pro mě, druhá pro pana Wehla.

Beth Chaim, Dům života, židovský hřbitov na Starém Městě, je muž na zkázonosném panelu v strahovské hoře odpovídá tlačítko s číslem dvě.

„Na hřbitov jsem teda ještě nikoho nepozvala,“ ušklíbnu se cynicky, kterážto maska, Ivane, mi trapně nesedí. Pan Wehle mi ji však s přirozenou samozřejmostí sejme a u vchodu odloží do odpadkového koše.

„Někde je tu až třináct vrstev hrobů nad sebou. Většina viditelných náhrobků je renesanční, s vypouklými písmeny. Gotické, pískovcové tu jsou jen poskrovnu. Tuším je pod svýma nohama, tam, dole, hluboko v zemi.“

Sevřena černým bezem, začala jsem intuitivně našlapovat jako po kře. Nějací cizinci položili teatrálně kousek cihly na náhrobek Jehudy Löwa.

„V téhle zemi je snad možné všechno, jako v cirkuse,“ vzdychl Mario, když spatřil synagogální hodiny, které mlčely, neboť věděly, a navíc šly pozpátku.

„Tady leží David Gans, slavný hvězdář a kronikář. Počkejte, pokusím se rozluštit, co je tu napsáno.“ Pan Wehle přešel prsty po písmenech jako slepec. „Jeho duše,“ slabikuje soustředěně, „Jeho duše budiž spjata ve svazku života.“

Jako slepec, Mario, a ovšemže mlčky a ovšemže pozpátku.

„To je divné,“ pomyslím si, a ještě nechápu, k čemu se vlastně ta myšlenka vztahuje.

„Podívejte se na tenhle skromný kámen; patří poslednímu pohřbenému na tomto hřbitově, kterým byl roku 1787 rabi Porghes. Když se totiž dozvěděl o zamýšlené asanaci ghetta a zrušení hřbitova, tak ho zarmoutila představa, že by jeho kosti měly ležet jinde než na tomto posvátném místě, že stihl zemřít těsně před vydáním zákazu o pohřbívání.“

„Něco vám povím,“ pronesl Wehle trpce a důvěrně se opřel o Porghesův náhrobek. „Libuše, víte, mám na mysli kněžnu Libuši, si povolala k smrtelnému loži syna Nezamysla a řekla: ‚Vracím se k předkům svým a před svou smrtí chci ti odhaliti budoucnost. Až tvůj vnuk nad národem vládnouti bude, malý, zavržený a pronásledovaný kmen, který vzývá jen jediného Boha, bude hledati ochrany na luzích země naší. Ta budiž jim poskytnuta, neboť národ ten přinese štěstí do země naší.‘ A tak se také stalo. V době panování Nezamyslova vnuka Hostivíta...“

Wehle se otočil. Za jeho zády totiž zavzlykala nějaká žena, která ho už delší dobu napjatě poslouchala. Wehle si ji rozpačitě přeměřil, vrazil ruce do kapes a rázně vykročil; jenomže žena, jíž se na myším obličejí rozhostil úlisný výraz, se jala okamžitě cupitat za ním.

„Prosím vás, pojd'te, Věruško,“ vzal mě Wehle kolem ramen, „to je určitě Svědkyně Jehovova, mám na ně čuch.“

„Je poněkud hysterická,“ připustila jsem, majíc na mysli zřejmě obě: štěnici, která nám klusala v patách, i kněžnu Libuši.

„Jistě se mnou souhlasíte, že konec světa bude co nevidět,“ kvikla za námi.

„Měníte názory jako kabáty, madam,“ odsekla jsem. „Ještě nedávno jste věštila Praze nehynoucí slávu.“

Žena se zarazila a zmizela v černém bezu stejně nepochopitelně, jako se z něj vynořila. Wehle si oddychl.

„O Ivanovi žádné zprávy?“ řekl po chvíli.

Pokrčila jsem rameny.

„A ten los, přinesl vám štěstí?“

Pokrčil rameny.

Šli jsme mlčky, pozpátku, a zastavovali se až příliš často.

A tak tuším, a tak začnu tušit mezi všemi viditelnými i neviditelnými kameny, v zemi, v níž je všechno možné, v druhé půli dvacátého století, v třinácti vrstvách mrtvých, že ke mně skrze čas přichází kámen, že moje přání hřbitůvku (s hrobečkama a s kytkama a pumpou) je jenom touha dozvědět se, co bylo před ošatkou, co bylo před sedmiboletným zaúpěním mé maminky, proniknout tu temnotu stejnou za námi jako před námi, jen žádnými světlomety neozářovanou, exhumovat vlastní podobu, dědkovy kosti, všechny kosti vzpříčené v zemi i ve vesmíru, aby nemlčely, proč stále mlčíš, dědku bláznivej, proč nikdy nic neříkáš, aby nemlčely, proč nic neříkáš, kameni – přicházíš.

„To je divné,“ pomyslím si a spatřím nad křečhořskou hřbitovní branou nápis BYLI JSME JAKO VY, BUDETE JAKO MY, a pak, tady

dole, přejeđu prsty po stéle jako slepec: JEHO DUŠE BUDIŽ SPJATA VE SVAZKU ŽIVOTA.

Odkudpak přišli ti dva, mladý Katz a věčný student Weberschinke, zda o nich začal mluvit pan Wehle, anebo jsem je potkala v Domě života několik kroků od Mordechaje Maisla, na to už si, Josífkou, doopravdy nevzpomínám. Pluješ přede mnou na pramičce, tví biřici příčinlivě veslují Národní třídou a naprosto nevzrušeně hledí na vzdouvající se vlny, které už olizují okna kavárny Slávie. Znovu spatřím tvou polokecku, jak mi přidržuje dveře, abych mohla projít s bandaskou, to první z tebe, co jsem uviděla. Znovu si v duchu přečtu tvůj dopis, provazový žebřík, který jsi spustil ze svého nepřístupného okna... Ale dnes tu ještě nejsi. Možná se v nějakém jiném kruhu uprostřed Prahy brodiš třinácti vrstvami, jenomže já tu dnes, teď, po boku pana Wehla, nemám o tvém pohybu ani tušení.

Mladý Katz a věčný student Weberschinke. Za války, za té druhé v našem století, byla v jednom nuselském bytě kouzelná stěna. Jako všechno kouzelné byla na první pohled zcela obyčejná a jenom zkušené oko přivyklé tajemství dokázalo rozeznat, že se za ní skrývá miniaturní nebe-pekle. Ve válce dům, v domě byt, v bytě nebe-pekle a v tom nebe-pekle dva mladí židé, mladý Katz a věčný student Weberschinke, utajení před transportem.

Kouzelná stěna se otvírala jen v noci; židé ve tmě, v ponožkách, vycházeli ze svého mikrokosmu, aby se najedli, aby se přesvědčili o světě trvajícím za stěnou, aby spatřili tváře těch, kteří jim poskytli azyl. Chvilí rozpačitě postáli před obrazem trpícího lžimesiáše, přešlápli z nohy na nohu, udělali pár dřepů, a pak se zase odevzdaně vraceli do svého nebe-pekle bez oken, kde jim pod matrací líhala smrt.

Nevím, kolik dnů, měsíců a let naplňovali trpělivě svůj osud v sudu vyrůstajících; ale jednoho dne – i ve vašich knížkách, pane Zámku, přichází vždycky to začarované ‚jednoho dne‘ – jednoho dne zabušili na dveře ti druzí, se svými lakovkami a okovanými

botami a revolvery ráže – s celým tím svým dějinně neproměnným arzenálem – vtrhli do bytu v tom nuselském domě a neomylně rozbořili kouzelnou stěnu (Moje vlast... Desetitisíce udavačských dopisů psaných mými bratry v řeči na mé bratry v řeči) a odvěkli dva chlapce s velikýma očima a odvěkli celou rodinu a dobytčáky se rozjely a jidášsky otevřely a zavřely a železný skřek katrů zaskřípěl celou Evropou, celou planetou, celým vesmírem.

Mladý Katz, věčný student Weberschinke. Ne, pan Wehle mi nemohl o nich vyprávět, protože pan Wehle mě právě vyvedl z Domu života, z Beth Chaimu, z židovského hřbitova, a vedl mě k Jiráskovu mostu, aby mě přivedl na jiné myšlenky, aby mi ukázal, jak se labutě vozí po setmění po jezu po prdelkách.

Jak je to možné, pane Zámku; předsevzala jsem si, že do své knihy nevpustím smrt; snad proto jsem tak dlouho otálela v prenatalním stavu... A teď mi sem leze každou spárou, byla jsem jako vy, každým průduchem, spjata ve svazku života. Taky se vám to přihodilo?

Pan Wehle mě táhne za sebou na obojku svého hlasu. Všichni ti, kterým právě skončila osmihodinová pracovní doba, se teď valí ze svých úřadů a podniků a ústavů přes most domů, mechanicky kloužou po mostě po podrážkách a útržky jejich rozhovorů do nás narážejí, rozhovorů, z nichž trčí žerdě vět, paní Nováková, představte si, já se z toho snad pomínu, zase všechny knoflíky, ale úplně všechny, jsou fuč, *úplně* fuč.

„Pane Wehle...“

„Pojďte, Věro, konečně se snad dostaneme k těm labutím.“

A pan Wehle si narazí klobouk hluboko do čela, ruce nechá zmizet v hloubi svých kapes a zatváří se tak, jako kdyby měl v patách nejméně deset Svědkyň Jehovových.

Tatínek píše svou nedělní kázeň, a tak si ani nevšiml, že pootevřeným oknem spadla na koberec varovná šesticípá hvězda. Zato Doktor Černý ji zkoumavě očichal, stále ještě jsa zvířetem. Jdu za maminkou

a poprvé si ji prohlédnu, jako kdyby mě právě porodila, jako kdybych spatřila světlo světa před okamžikem.

„Mami, tyhle dva akordeony... kde se tu vzaly?“ ukázala jsem na veliké krabice na dně skříně, jichž jsem se kdysi chytala v podvodní naději na milost.

„To je dlouhá historie,“ řekla maminka.

„To je dobře,“ řekla Věra.

„Můj tatínek Jevsej, tvůj dědeček, byl žid. Když ale zůstal po konci války, té první, v Čechách, nikomu se o tom nezmínil. Jenom to mu umožnilo přežít tu druhou válku... Jako zaměstnanec soukromé firmy R. & syn dostal jednou za úkol sepsat pozůstalost jedné nuselské rodiny, která schovávala dva židy. Přišlo se na to, někdo je udal, všichni skončili v táboře. Tatínek, bůhví proč, mě vzal tenkrát s sebou. A tam, v malém temném nebi-pekle, v takovém výklenku sotva na rozpažení rukou, ležely v prachu pod postelí tyhle dva akordeony. ‚Na, odvez je domů,‘ naložil mi je tatínek do kočárku, bledý jako stěna.“

„A jak se ti dva jmenovali?“

„A jak to mám vědět?“ zeptala se maminka a já si všimla jejího úsměvu, poprvé, jako kdyby mě právě porodila, jako kdybych spatřila světlo světa teprve před okamžikem, a pak už nebylo vůbec těžké pochopit, že to nebyla beraní trpělivost tvé víry, tati, co tenkrát dědka Václava oblomilo, ne tvůj světový názor, ale právě tenhle jediný, rozlehlý a tisíciletý úsměv ženy, z níž jsem vyšla ve znamení ryb.

Je noc, čas předků. Přicházejí, aby mnou prošli, a na tepanou mísu pokládají slova místo navštívenek. To první: Gorval. Městečko v minské gubernii, vystřižené z obrazů Marca Chagalla a shodou nesmyslných zázraků vlepené do dědkovy mapy.

Lidé, koně, nábytek. Izraelovy dcery, které se pasou jako červené krávy. Ovčí kůže, nakládání slanečci, kalná řeka. Táhlá melodie vylézá ze synagóg a na nebi, nad tím vším, poletuje rabín s ušatým oslem.

Jevsej-Jošua se tu narodil, žádná-sláva-chudý-žid, ve znamení ryb. Psát a číst se naučil během neuvěřitelně krátké doby. Přejížděl prsty po písmenech jako slepec, zprava doleva – obrateň světa, létající rabi, minská gubernie. Ale záhy, zalknut vší tou převrácenou poezií, zatoužil po pořádku, a tak přestal být židem. Opustil navždycky komáří močál, šilhavé lucerny i strýce v talisech a vydal se do světa, jímž byla širá Rus, disciplinovaně a po gójsku zleva doprava.

Zleva doprava vstoupil do obchodní akademie a stejně tak popořádku do zákopu, když vypukla první světová válka našeho domovského století. Močil hrůzou mlčky, protože už dávno zapomněl všechny hebrejské modlitby, které ho naučil Gorval, to první slovo, to rodné zaklínadlo, jež mi pokorně předal, než mnou prošel. Ale naštěstí se po několika výstřelech, stejně šilhavých jako gorvalské lucerny jeho dětství, dostal do zajetí.

Ještě jednou obrátím to slovo v prstech, když tu si znenadání uvědomím, že v pokoji nejsem sama: „Dědku, kde ty se tu bereš?“

Přede mnou stojí prapodivná vrásčitá osoba v manšestrovém saku, zarytě mlčí a hledí do země. Chci ji zadržet. Chci tě konečně okrást o tvůj hlas, rozumíš? Mám poslední příležitost. Ale otec mého otce klapne pantoflí, nepodaří se mi ho nalákat ani na výstřížek z časopisu, dvěma prsty vymne oranžovou ze štětce, Václave, poslouchej přece, to tě bude určitě zajímat: 20. srpna byla z mysu Canaveral na Floridě vypuštěna kosmická sonda Voyager... posloucháš? K jejímu boku připevněna porcelánová přenoska, diamantová jehla a deska z pozlacené mědi. Záznam na té gramofonové desce prý vydrží miliardu let... Václave, jen si to představ: miliardu let! Já vím: čas nebydlí v Domě života, právě proto neodcházej... Poselství vesmíru. Žádost o občanství v něm... Láhev se zprávou, ještě před potopou. A teď si představ, jakým pomateně ohlušujícím obsahem naplnili ti nevkusní Američané ono poselství Země: vedle naší adresy v Mléčné dráze srdečný pozdrav prezidenta C.; za pláčem novorozeněte následuje projev generálního tajemníka OSN zakon-

čený srdcervoucím kvílením velryb; pár rock-and-rollů Chucka Berryho, snad aby se mimozemšťané odvážali, sněhová vločka, Tádž Mahal, soulož, Bachův Braniborský koncert č. 2, schéma chromozomů, $e = mc^2$... a než tenhle příšerný bábel v hliníkové kazetě proletí kolem nejbližší hvězdy, uplyne čtyřicet tisíc let, voda zaplaví svět a kámen nezůstane na kameni.

Výstřižek z časopisu se dotřepotal na koberec. Dědek, maje uši, neslyší, maje ústa, je němý až k závratí. Přiblížil se, aby mnou prošel, a zmizel ve vrstvách.

„Nic se neboj, Václave,“ křičím za ním, marná a vyzáblá jako de la Mancha, „nakonec se mi přece podařilo zachránit reputaci; v poslední chvíli, těsně před startem, jsem všechny ty nesmysly vyházela a propašovala tam – tvoje mapy!“

„Není ti něco, Věro?“

„Jsem v pořádku, mami, jsem docela v pořádku. Brzy jazyk nazývát se Ruzyně, $e = mc^2$.“

Gorval. Kufr, alkohol, ocet. Rozléhající se nářky dětí, děti zpívají Píseň písni. Ženy, které se pásly, teď vyjí. Černý kůň prostě táhne modrou rakev, je třeba podpálit samovar, otevřít krámy. A nad tím vším – jak jinak – letí gorvalský rabín s ušatým oslem.

Močály, pumpa, Milovice. Tak tedy alespoň tohle hloupé slovo jsi mi tu, dědku bláznívej, nechal: pumpa.

Na cestě do Milovic, kde dnes v kasárnách dřepí cizí vojska, kde se vojáčky s tvářemi jako krajáčky prohánějí na bicyklech a kde tehdy byl zajatecký tábor, se Jošua zastavil s hlavou tak rozkutálenou, že zprvu nevěděl, jakým směrem se mu vlastně otáčí: zda zprava doleva, nebo obráceně. Nebyl sám, kdo zůstal v tom parnu od vlkodlaka bezradně stát. Celý zástup, jeden zajatec za druhým, tu na té cestě koprněl žízni. Lijavec lijáček, milostný déšť, neuhastitelná žízeň, aby už konečně kvér těch druhých, co se mu zarývá do ramene, chytila matka rez a otec zánik. Ale gorvalské močály byly daleko. Ale všechna stavení, sporá podél cesty, byla zabedněná

a bezvodá a ocejchovaná plundrem. Nemohl si pomoci; vždy, když to nejméně potřeboval a očekával, zjevila se mu ta tvář v prachu. Viděl ji tak detailně, pod lupou, že by ji dokázal přečíst prsty kdekoli na světě. Snad ji s sebou vlekl až z Rusi, ale mnohem spíš ho zranila někde tady, v Čechách, cestou.

Muži se zarazili. Ze země před nimi vyrostla náhle žena a teď jim kynula pohybem faty morgány.

„Jistě máte žízeň,“ usmála se jako z lunety, a kdyby se v tu chvíli neobjevila za ní obyčejná zelená pumpa, Jevsej by si stačil pomyslet, že je ta fata morgána nevěrohodně vyretušovaná a že se podobá svatým katolickým obrázkům.

Ale nebylo to svaté a nebyl to sen. Vojáci pumpovali a pili a zbraně rezly a veliký iluzionista promítal Jevsejovi na hladinu plecháčku neznámou mužskou tvář, kterou, už o tom nepochyboval, spatřil někde tady, v Čechách, cestou.

„Stalo se něco?“ objevil se ve dveřích rozcuchaný pan Wehle.

Byla noc, všechny administrativní síly pokojně spaly, chudší o kulatou ouzkost. Byt pana Wehla je už zcivilizovaný, s televizorem a prázdnem po Anežce.

„Nejdřív přišel Jevsej, to by ještě šlo. Ale pak se do toho připlét dědek Václav a mlčel jako zařezanej.“

Pan Wehle se měkounce usmál a zabalil mě do deky, do té samé, do níž balíval Anežku, protože jsem se třásla a protože tušil, že se můj duch podobně jako její vzdaluje do krajin obzvlášť vzdálených.

„Ani nevíte, Věro,“ vzdychl, „jak jsou mi tyhle apokalyptické...“ na okamžik zatápal po slovu – „...orgie protivné. Nic nového pod sluncem,“ řekl jeden rabín, a tak vám musím dát něco přečíst.“

Ukázal mi zatržené místo a já začala slabikovat, jako kdybych právě prorazila analfabetické temnoty, jako kdybych se naučila číst teprve před okamžikem:

„Úřadovny jsou otevřeny; úředníci jsou pobiti a jejich spisy rozkradeny... Zákoníky byly vyházeny ze soudních síní, šlape se po

nich a spodina je trhá na ulicích... V úřadovně sedí písař, jehož ruce jsou neschopné. Řeka teče, ale neoře se... Obyvatelé všech měst volají: ‚Vyžeňme bohaté!‘ Dříve vládla v zemi spravedlnost, nyní lidé, odvolávající se na ni, činí bezpráví. Ctnostný chodí ve smutku nad tím, co se děje v zemi. Někteří praví: ‚Kdybych věděl, kde jest Bůh, obětoval bych mu!‘ Krokodýlové jsou přežráni tím, co uloupí, protože lidé sami k nim přicházejí. Starci a děti volají: ‚Chci zemřít!‘ Kéž by nastal konec lidstva! Kéž by nebylo těhotenství a porodů! Kéž by země zmlkla! Nechť je tato zkáza prokleta.“

Jestliže výzkumy fyziků ukázaly, že vakuum neexistuje, pak Praha té noci tento poznatek dokonale vyvracela. Praha, bizarně krničí gubernské maloměsto vystřižené z povídek Antona Pavloviče a nalepené sem, za malostranské okno pana Wehla. Bylo to zarážející a nepříjemné, když jsme oba ucítili na hrdlech prsty toho vzduchoprázdného ticha. Ovšemže se pan Wehle vzpamatoval první:

„Jděte ke Kristu dva tisíce let a pak se neotáčejte, nezastavujte a jděte další dva tisíce, objevíte možná řádky, které jste právě četla. Egypt 2200 před Kristem, takzvaný Papyrus Epuverův. Řekněte mi raději, proč se Jevsej nevrátil do Ruska?“

„To je prosté. Když se doslechl o revoluci, o bábelu rudých jízd a bílých gard, které řádily už i v okolí Gorvalu, škrtl jednoduše své močály z mapy. Tři šilhavé výstřely před Tannenbergem mu stačily na celý život. A pak, láska nebeská, Marie na první pohled.“ Pro-táhnou ironicky a jakoby z hloubi zaslechnu nějakou melodii... Moje babička se roztančila na vesnických prknech, a tak Jevsejovy oči nadobro osleply pro létající rabíny.

„Když přišel do rodiny požádat o Mariinu ruku, prohlížel si zvědavě její matku, zatímco si její matka zvědavě prohlížela jeho. ‚Nebyla jste... před dvěma lety...‘ zakoktal, ‚v létě... u pumpy, podala jste mi plecháč a dala pít...‘ ‚Nepamatuju se,‘ odpověděla mu a usmála se jako z lunety.“

„Víte, Věruško,“ řekl rozvážně pan Wehle, „myslím, že dědek Václav k vám dnes nepřišel jen tak zbůhdarma. Myslím, že ta tvář, která se Jevsejovi zjevovala v prachu a na hladině, patřila jemu.“

Z-hloubi-melodii jsem teď uslyšela zcela jasně; táhlá, vylézala ze synagóg. O patro níž se daly do zpěvu dva akordeony na dně skříně, mladý Katz a věčný student Weberschinke.

Kromě inzerce volných míst, kterou jsem prozatím měla v úmyslu ignorovat („Už je nejvyšší čas, aby sis upravila svoje sociální bytí,“ vyjádřil se ctihodný otec téměř teologicky), uznalých pochval černo-brýlému generálovi, jenž tak rázně skoncoval s touhou po solidaritě na druhé straně Sněžky, a černé kroniky plné cynických úmrtí nepřinesl večerník gubernského městečka opět nic, co by uspokojilo kancelářskou lačnost po vysvětlení. Ďábelský M. M., metafyzický maniak s knoflíkovou dírkou místo srdce, řádl od Aše až po Tatry všudypřítomně dál. Snad proto se v poslední době tak rozmohla móda všelijakých přezek a zipů a zdrhovadel, neboť o ně nejevil duch sebemenší zájem.

Otráveně jsem položila noviny na sedadlo kupé.

„Mohu?“

Vidíte to taky nebo už jsem tak... Jedno z neuvěřitelně šeredných dvojčat po nich natáhlo ruku.

„Ovšemže,“ přikývla jsem a odvrátila se do krajiny.

Už ani ty vlaky nemají první třídu. Sídliště, pole, traktory-zetory, bojujeme za mír. A vůkol podzim, carevič nicoty.

„Ať se podívám, kam se podívám, všude samej pitomec,“ vykopal archeolog hliněnou destičku s povzdechem mého předka, nějakého Sumera, 3100 před Kristem, jak by správně podotkl pan Wehle. Ale o to se tu teď, na téhle cestě, vůbec nejedná. Jde totiž zase o tebe, dědku, o tebe a o tvoje mapy, které se k první hvězdě přiblíží až za čtyřicet tisíc let, takže je ještě čas.

Bukolící zedník Václav, byv přiveden na svět císařským řezem, postavil ve své rodné Křechoři na náměstí k pohoršení všech spoluobčanů mayskou pyramidu. Městská rada se pochopitelně přičinila o to, aby ta potrhlá a nefunkční budova byla do čtyřiařiceti hodin stržena. A právě když se poslední cihla řítila potupně k zemi, sledována zadostiučiněnými pohledy veskrze solidních a funkčních lidí, podklesla Ferdinandovi v kočáře brada.

V zákopu před Tannenbergem vystřelil Václav jednou do vzduchu, pobaveně se zachechtal a nechal se zajmout. Střela – bylo to zvláštní – letěla zprvu zleva doprava, pak zprava doleva. Dědek si toho nevšiml, protože už mašíroval vstříc světlé budoucnosti revoluce, a tak se nikdy nedozvěděl, že jeho jediná rána vyděsila Jevseje, žádná-sláva-chudý-žid, až k smrti.

Za zavřenýma očima žádné pořadí neexistuje. Čas není lineární, jak bys to nejspíš vyjádřil ty, ctihodný otče, nýbrž naše bytí se pohybuje v kruzích na hladině, jak bych to nejspíš vyjádřila já. Je tedy víc než pravděpodobné, že se pohledy mých dědečků střetly, i když se ti dva nikdy v životě nesetkali.

Šeredná dvojčata popadla svá stejná zavazadla a vystoupila v Kutné Hoře. Sídliště, pole, cikánci bečící na náspu a nad tím vším prázdné podzimní nebe bez oslů a bez rabínů. V Křechoři na kredenci čeká bábovka, ačkoli babička nemá ani tušení, že se k ní teď přibližují skrze čas.

Celou válku pracoval Václav v sedlácké rodině v Astrachani. Uhranut revolucí, vracel se domů žíznivými cestami, zatímco na kulacké dveře stavení, z něhož právě odešel, zabušila popravčí četa těch druhých. Vracel se domů uhranut, bohatší o mýtus. Hovořil o překot, stavěl na schůzích pyramidy pod rudým praporem a snivost map nad ním ještě svůj ortel nevynesla. Možná proto se nikdy nevyrovnal se sanitkou, která před jeho vraty zaparkovala jednoho rána, aby jeho pomateného otce odvezla do blázince, v němž zanedlouho zemřel.

„Ach, Boženko, ono mi to nevystřelilo...,“ mačkal rozčilený Ludvík kohoutek u spánku, dokud mu Boženka s výkřikem tu smrt nevytrhla z rukou. A když ucítila v dlani chlad kovu, ozvala se najednou ohlušující rána a smrt vylétla okenní tabulí, sklo se vysypalo, odrazila se od komínu protějšší hospody a s rachotem si to namířila přes náměstí, až tašky uletovaly ze střech, a když dorazila k provizornímu pódiu, složila se ochočeně k nohám syna Václava, který tu právě se zařatou pěstí citoval žida Marxe. Jenomže syn Václav nepovažoval tehdy za vhodné shýbnout se v nastalém potlesku pro Ludvíkovu kulatou ouzkost.

Proč se Ludvíkovi tak mocně nechtělo žít, nikdo nevěděl. Tvrdilo se, že to byla válka, co mu odňalo navždycky možnost přijmout naše století jako domovské. Ale je také možné, že tam, za zavřenýma očima, měl místo obvyklé, rozepsané knihy neuvědomělou, ztroskotanou řeč moře.

„Pradědeček skončil v blázinci, dědek v komunistický straně a táta je farář, je tedy pochopitelné, že nejste normální,“ procvakl konduktér mou vzpomínku a dodal: „Příští zastávka je Křečhoř.“

Křečhoř. Sladká jedovatá šupina, cíp iluze, řeč moře. Dovedu si živě představit, Káčo, že se z toho ta blbá husa tenkrát pomátla a obíhá s kůlem zobáku vztyčeným k nebi náš diluviální rybník až dodnes.

Nakonec ovšem nezůstalo jen u jedné války. Vítězná Rudá armáda se slavnostně ubytovala v Křečhoři na náměstí v dědkově další kuriózní budově – něco mezi pravěkou jeskyní a mrakodrapem –, kterou bez oddechu stavěl celých těch zatemněných pět let, uhranut jistotou vítězství. V nedalekém lese pan Horák, předřeplý v křoví a s děsem v očích, díval se, jak dva ruští vojáci zastřelili srnku, na místě upekli a na místě snědli.

„Sousedě, ale já to takhle nenechám, jdu na velitele a udám je. Ať je pěkně potrestá, pořádek musí bejt.“

A byl.

Lámanou ruštinou vysvětlil důstojníkovi svou stížnost, že jako srnka a les v Křečhoři a jak by to vypadalo, kdyby každé, ale důstojník už neposlouchal a odvedl ho do ohromné ratejny, kde právě vojáci obědvali, protože v těch dobách už dávno neobědvali prostí vojáci s důstojníky u jednoho stolu jako za starých dobrých časů, kterýžto otazník, jeden z prvních, se tehdy zle dědkovi zasekl do srdce.

Mýtus – skalní pohoří – se hnul.

Uprostřed guláše dal důstojník nástup. „Kotoryj...?“ protáhl tázavě, chlad kovu, a krácel pomalu podél špinavých řad, s popleteným a poskakujícím Horákem v patách, hledě vojákům do zrádného bodu mezi očima.

Soused zplihl a pochopil, že není úniku: „Tyhle... jo, tyhle dva to byli. Určitě.“

Čtyři boty, dvě a dvě, vystoupily z řady. A právě ve chvíli, kdy babička otevřela po obědě (jako každý den) bibli a ty zas tu svou, dědku, roznesla zlomyslná ozvěna celou Křečhoří, celou pustou rovinou tvého kraje dva příšerné, opuštěné výstřely. A tak jsi toho večera v křečhořském tichu po dvou hladových vojácích pochopil, jak se vyhrávají revoluce a války. A tak jsi beze slova přistoupil k almaře, vytáhl z ní staré štětce a nakreslil svou první, mlčící mapu.

„Včera bratr, přes noc nepřítel. To jsou ty vaše praktiky.“ Vzbouřil se tvůj syn, když se po třech letech jedna spřátelená země zaprodala černé moci imperialismu.

Vytáhlš řemen, na němž ti babička každé ráno brousila břitvu.

„Jen bij, jen mě zmlať, tohle jsou přece taky vaše jediný argumenty!“ vzkřikl pateticky tvůj syn, můj otec, zatímco se babička bez ustání křížovala se zavřenýma očima.

Sklesly ti ruce, byl jsi bledý jako Grónsko z tvých map. Ale tvůj sen, tvá očarovnost, tvůj mýtus, jemuž ses upsal, byl stále ještě silnější, a proto se teď rozhořel mohutným plamenem. S řemenem v ruce ses začal drápat za svým prchajícím synem na pec, bizarní

a kyklopskou jako všechno, cos za života postavil, kusy cihel ti zraňovaly tvář a tvoje zuby skřípěly a můj otec, už těsně pod samým vrcholem, ječel: „Jedu do Prahy, slyšíš?! Mám toho všeho plný zuby! Chci být knězem, knězem, knězem!“

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvět' se jméno tvé, přijď' království tvé,“ zamumlala babička a vyběhla z hořícího stavení. Pec do nebe sahající se za ní s rachotem zřítila k zemi.

Když ses v Praze zapsal na fakultu, dědek zamkl vrata a neotevřel ti je po sedm let. Klepal jsi trpělivě, neboť s jistotou, že ti bude jednou otevřeno, jak stojí psáno. Po sedm dlouhých let jsi žil před dveřmi svého otce a fanaticky čekal onen okamžik, kdy uslyšíš klíč tam, z druhé strany, ve dne v noci ses ty, jenž jsi mým otcem, modlil na komunistově prahu skryt před pravdou svou paranoickou nadějí a stínem Ježíšova ukřižovaného těla – a opravdu: po sedmi letech ti otevřel vyčerpán leptajícím pláčem babičky, a pak – na prahu stála žena, moje maminka, můj úsměv, naše step.

Dědkovo srdce se rozbušilo nevědomou vzpomínkou. Smýkla jím mezi bagančata a nezatlačené oči, smýkla jím k jeho jedinému výstřelku, namířil pušku do nebe, aby slavnostně stvrdil vítězné půlstoletí bez boha, zmáčkl spoušť a vyrazil k Rusům, tam, na druhý břeh. Plížil se blátem, skrčenou cestou, a tu se mu zdálo, že se zranil o pohled. Když konečně dorazil a kdosi mu podal plecháč plný vody, zjevil se mu ten pohled na hladině, neznámá mužská tvář, a Václav se musel rychle napít, smazat ty kruhy vlastním obličejem, protože nevěděl.

Teď tu před ním stála cizí žena, představila se ruský znějícím příjmením („Jen pojďte dál,“ plakala babička a zakrojila do bábovky), a on na ni nechápavě zíral, ani si nevšimnuv svého sedm let neviděného ctihodného syna, viděl ženu, viděl step, viděl močály, jak lákají pocestné komářím pláčem do tenat zapomnění, coby kamenem od gorvalské synagogy.

Všichni si přitukli Stalinovými slzami na odpuštění („Pec nám spadla, to nic, já ji zase postavím...“), na smíření („Po kolenou všichni

dojdeme k Panence Marii...“) a na dobrý konec, všechno dobré – nic nového pod sluncem.

Ještě jednou si musel dědeček nalít, aby se mu podařilo spláchnout pachut' tajemství kruhu, kterému na kloub nepřišel.

„Jen pojď dál, Věruško, tebe jsem nečekala. A ukroj si bábovku, je na kredenci.“

Babička složila ruce do klína, jak to dělají všechny babičky od dob Boženy N.

„Babičko, chtěla jsem se zeptat, jak vlastně zemřel dědeček?“

„Po pravdě ani nevím,“ schoulila se. „Poslední roky svého života mlčel a mlčel, neřek si ani o chleba, snad mluvit dočista zapomněl. A jen pořád kupoval vodovky a černou tuš a štětce, od rána do noci ležel v těch svejch mapách, ale tak jako ty jeho přece žádný mapy nevypadají, možná nikdy v životě ani pořádnou mapu neviděl. Často si prohlížel fotografii svého táty, Ludvíka. To byl ten, co skončil v blázinci, však víš. Asi se mu už nechtělo žít, ale ani to se mi neuráčil říct. Nedovedeš si představit, jak mi bylo, když se tři dny před smrtí posadil na pec a povídá: ano, slyšíš dobře, povídá. Dědek po těch dlouhejch letech mlčení mluvit přece nezapomněl: ‚Moje milá, bylo by už načase, abys vstoupila do strany.‘ Do mě jako když blesk uhoď. Napadlo mě, že mu už přeskočilo, a že se bláznům nesmí odporovat. ‚Což o to, proč bych nevstoupila, ale uznávají komunisti Pánaboha?‘ Co ho to, chudáka, jenom napadlo; na starý kolena a polezu do nějaký strany. A víš, co on na to? ‚Neuznávají, pravdaže neuznávají. Ale kdybych napsal na vyšší místa, možná by se s tím dalo něco dělat.‘ Za tři dny jdu na půdu a on tam leží, jako by spal, tvář přikrytou mapou Krkonoš.“

„Krkonoš?“

„Jo, Krkonoš. Ne svou, ale docela obyčejnou. Kde ji vzal, nevím. Náš dědek v Krkonoších jaktěživo nebyl.“

Šeptání, šumění lip, údery tenisových raket za hřbitovní zdí. Kamenní andělé s uraženými křídly, zde odpočívá rodina Böhmova. Ale dědečkův hrob je prostý, bez náhrobku, záhon zvadlých květin. Táta, babička, andělé, vesničaná, čtyři muži pod břemenem rakve a dědek v ní – letmo se dotknu starého plátna, je to tak známé, není třeba se ponořit pod hladinu.

„Nechceš si zahrát?“ usměje se na mě vnuk souseda Horáka a podá mi raketu.

„Ale já to nikdy nedržela v ruce,“ dotknu se rozpačitě ok a ještě naposledy se jimi podívám za dědou.

„To nic není, já tě to naučím.“

A tak poprvé v životě podávám, a tak poprvé hraju servis – už bylo zatraceně načase –, abych tu kulatou ouzkost přihrála konečně těm druhým.

Dědek Václav, Jošua-Jevsej, babička, ctihodný otec... Kolik modliteb bylo třeba v sobě objevit, kolik čar nad zašlými fotografiemi, abych je vyvolala z temnot, aby mnou prošli, abych konečně pochopila: všichni do jednoho se otočili na podpatku a odešli, z toho prostého důvodu – ano, bylo to neuvěřitelné – že mě nepoznali. Nepoznali mě, svou vlastní krev, ani dědek Václav, ani všichni ti ostatní, přivyklí kotvit v mýtu, bohu, rodu či zemi, protože svět, Josífkou, v němž jsem se octla, se nalíčil a skryl maskou, aby ho žádná minulost neodhalila, aby se žádné minulosti nepodařilo s ním spojit. Mezi mnou a vámi zazívala trhlina a já jenom zahlédla, jak se vzdalujete na círu kontinentu zpátky do Domu života. Zůstala jsem tu sama, bez odvolání, o tom nebylo pochyb.

„Byl tu pan Zámek,“ přivítal mě v předsíni ctihodný otec, zatímco rozpačitě schovávám za zády pětikorunovou baterčičku, která tak trestuhodně selhala tváří v tvář temnotě před početím. „Co babička, je zdráva? Ivana zadrželi v Polsku a převezli ho do Prahy.“

Ortel pod věšákem mě nepostřehnutelně posunul k tobě, Josífkou. Večer jsem se rozhodla.

„Jestlipak víte, kdo byla Kampa?“ zastavil mě pan Wehle na schodech. „Mám to tu zatržené, dám vám to přečíst; byla žalářnicí v Tartaru, pravá ruka trojhlavého Kerbera. Bohužel ji Zeus zabil, když osvobodil Kyklopy.“

„Ted' nemám čas, pane Wehle, nezlobte se.“

Ted' jsem se rozhodla: bylo by už trapné čmárat po stěnách blesky, a dobře, že jste mi připomněl Kerbera, pane Wehle, musím si s sebou na cestu přes Styx vzít celou krabici cukru, protože je ze mě nevyvanutelně cítit Doktor Černý.

Až na několik zářezů v rámu dveří – stop vyrůstání – je dům prázdný. Pan Wehle, ctihodný otec, matka-step i kocour, všichni odešli, aby ortelu uvolnili pole. Napadá mě spousta banalit, na které už doopravdy není čas; například že právě ted', dědku, začali vesmírní sousedé na základě tvých map dešifrovat tajemství Země. A ještě další si vykroužím žvýkačkou: noc, čas předků, a nepřicházejí-li oni ke mně, musím se za nimi vydat já.

Bylo to tak prosté, popadnout cukr a vydat se k jezu. Vstoupit do vody (je podzimní, je hluboká, je chladná), vrátit se do vody, z níž jsem povstala, a pak si to s vámi všemi v Domě života pěkně vyříkat.

Jestliže výzkumy fyziků ukázaly, že vakuum neexistuje, pak Praha oné noci – jako obyčejně – tento poznatek vyvracela. Stromy prodány, světla zhasnuta, úředníci v peřinách. Bez občanského průkazu a s cukrem pod paží jsem – Věra jedna pitomá – přešla most spojující břeh s Židovským ostrovem, přelezla vrátka a sestoupila po schodech až k jezu. Budiž duše spjata ve svazku života navěky, pane učiteli, amen. Jenomže – na jezu bylo nečekaně živo, k zbláznění živo a bílo – celé hejno labutí se tady pod Jiráskovým mostem – ostatně jako každé noci, na což jsem ve své záhrobní pitomosti úplně zapomněla – nadšeně vozilo po setmění, po jezu, po prdelkách.

Co ted'. Bezradně otvírám krabici a pustím se do cukru; je to dostatečně lepkavé a dostatečně nechutné, takže je docela pravděpodobné, že po požití celé krabice zemřu. Ale jak víš, Josítku, nestalo

se tak. Sbohem, na shledanou, šťastnou cestu. Vylodili nás a samo sebou přidělili každému jinou celu. Nestalo se tak, byť jsem opustila vodu a snížila se k tomu farmaceutickému svinstvu.

„Jen polykej, huso jedna pitomá, pitomá, pitomá,“ rve do mě dobrácký řezník v bílém plášti gumovou hadičku, zatímco zahlédnu další tři, kteří mi přidržují ruce za zády, zatímco zahlédnu sotva jeden kruh na hladině vzdalujícího se Styxu.

Hadička mnou proplovává, těžce si razí cestu mými vnitřnostmi, až konečně narazí na dno; a já se zalykám, bez konce vrhám to svinstvo na řezníkův bílý plášť a řezník mě posílá do horoucích pekel, z nichž mě právě vylovil, a já si pomyslím, není úniku, tak přece budu muset tu svou knížku dopsat – cár papyru, hliněná destička, čtverečkovaný sešit bezmála dva tisíce let po Kristu.

Před motolskou nemocnicí stály dva vozy jako na klaviatuře akordeonu: jeden bílý, druhý černý. Ale jen jeden z nich tu čekal na mě.

„Tak do kterýho, slečno?“ ušklíbl se saniták, zabouchl za mnou dvířka a nastartoval.

Dům života je zabeđen a ocejchován plundrem. Jsem nesmírně prázdná a nesmírně šťastná – Praha se kymácí za matným sklem –, šťastná, Josífkou, protože jedu vstříc tobě, živá a bílá k zbláznění, teď, tady, s otevřenýma očima.

Ctihodný otec pobíhal zoufale po mém pokoji, snad hledal nějaký vzkaz, zlatý zub nebo kus čtverečkovaného papíru přes puklinu generace. Otvíral jednu zásuvku za druhou, vlezl pod postel, páčil skříně, ale ať se obrátil kam se obrátil, narážel všude jen na samé knoflíky; ozdobné, obyčejné, malé, velké, s dvěma i čtyřmi dírkami – ctihodný otec se brodil tisíci knoflíků, držel se za hlavu a už vůbec ničemu proboha nerozuměl.

Svět, zapnutý až ke krku, si konečně zhluboka vydechl.

Bengoro

Jak jsem tu dlouho? Několik hodin, několik dní... Čas mě opustil. Čas je teď, pane učiteli, stejně bezpodstatný a anachronický jako v prvohorách. Víím jenom, že k veliké budově uprostřed vod přicházely vlny, a na hřbetě jedné z nich já s Josífkem ve dvou pramičkách, které s výrazem nepřestajné služební horlivosti kormidlovali ti druzí. Pak už jen spleť schodišť, přítmi chodeb a najednou skřípění těžkých dveří; jenomže než jsem si stačila uvědomit, že za nimi co nevidět zmizíš ty, Josífkou, bylo pozdě. Neodevzdal jsi mi žádné gesto, žádné významuplné mrknutí oka, žádný palec, vztyčený k nebi, ten odvěký symbol přežití. To poslední, co jsem z tebe uviděla, byla kravata, její cár, který ti zplihle, hloupě a nemístně visel z krku.

Otevřu-li oči, spatřím čtyři stěny plné oplzlostí, nehybné oko v jidášku a zamřížovaným oknem vodu, moře, stoupající oceán. Ale zavřu-li je, octnu se rázem v bílé sanitce, která mě odváží odněkud někam,

z kapitoly do kapitoly,
po bílé cestě.

Ta cesta z Domu života vedla rovnou do pavilónu číslo šest. Aby snad nedošlo k mýlce, přečetla jsem v ty dny pro jistotu sebrané spisy Antona Pavlovice Čechova, knihovna klasiků, na kterou padl celý les u Křečhoře, srnky nepočítaje.

„Ty pořád jenom čteš,“ přiblížila se Loketka k mé ústavní posteli a vysvětlila omluvně: „Víš, s tebou je totiž hovno legrace.“

Pokusila jsem se zmírnit nepříznivý dojem hrou Člověče, nezlob se, protože Loketka po ní byla přímo posedlá. Když doktor, černobrvý a zarytý Maďar R., odmítl kategoricky dát si s ní při vizitě partii, otočila se k němu zády a začala demonstrativně zpívat

československou státní hymnu. Loketka byla prostě okouzující; někdy se zas a znovu pokoušela vylétnout zamřížovaným oknem po vzoru Chagallovyh oslů na oblohu, protože se nikdy nedokázala smířit s jediným úspěšným pokusem. Ale její hvězda s pomocí démona zazářila prozatím jen jednou.

Oblékli nás do modrých plachet našich otců, se znakem mříží. Byly nám, Ivane, poněkud veliké; trochu na nás plandaly, pravda; měli jsme však jistotu, že do nich jednoho dne dorostem. Já jsem se naučila číst sebrané spisy a ty otvírat malým drátkem všechny zámky, co jich jen na světě je (spoluvězeň Dzurisko byl v tomto směru nepřekonatelný), kromě jediného: toho, jímž tě teď izolovali od světa nedelikventních spoluobčanů ti druzí.

Nepodaří se ti nikdy opustit tuhle zem, jako se to nepodařilo mně; nacpou do tebe hadičku, vytáhnou tě za ni a je to. Nic na tom nemění, že vlastně nevíme, co pro nás tahle zem znamená. Znamenala pro mě řeč, to dobře víš, Káčo. A teď jsem se právě v té zatracené Večerní Praze dočetla o zamýšlené jazykové reformě: „Roku 1988 budou zrušena všechna tvrdá y...“

„Není ti něco, Věro?“

„Jsem v pořádku, mami, jsem docela v pořádku. Brzi jazik nazívat se Ruzině, $e = mc^2$.“

Chtějí mé okrást, dočista obrat ještě před potopou. Slyšíš, abbé? Vyjdi z kamene, přišel znova tvůj čas; nebo se naše sladká jedovatá šupina, která nám putuje krví, promění tím chirurgickým zákrokem v bezbolestnou ozdravovací nicotu.

Večer ke mně Loketka vlezla do postele a poslouchaly jsme ruku v ruce štvavé vysílačky. Loketka – podobně jako já – ničemu nerozuměla, její duch se posouval z políčka na políčko podle toho, kolik ukázala kostka. Ale byl to náš iracionální kult, každodenní rituál, jeden z mnoha, které se vytvářejí za všemi mřížemi. Měla štěstí: každou noc přicházeli k ní předci bez pozvání, vesele se s nimi handrkovala až do rána a neopouštěli ji ani za úsvitu, byla s nimi

nepřetržitě, byla v nich, byli v ní, přestože nikdy nepoznala ani vlastní rodiče.

A tak se neobyvatelný svět postupně zalidnil psychiatry. Nasadili si brýle a jali se mě prosvěcovat. Kreslila jsem jim tlející stromy, vyprávěla o potopě, která už bude co nevidět, a ve všech testech a dotaznících zásadně ignorovala tvrdé y. Bílá sanitka se mnou projela Prahou, a jak jsem slabostí přivřela oči, zjevila se mi v tom zúženém výseku města radost, radost z toho, že mám tělo, ruce, srdce i rozum, že mám smysly, které mi zprostředkovávají hmotu, i za tu cenu, že se v ní už nikdy nesetkám s žádným ze svých předků. Nikdy jsem, Řeháčku, nebyla tak šťastná; dokonce ani tehdy ne, když jsem se směla dotknout tvého táty, a pak se vydat s tebou na pouť po malostranských střechách, jen tak, v bačkorách.

Otázky testů (kromě překrásných skvrn, které mi stále něco připomínaly) se poněkud podobaly onomu zmatenému americkému pelmelu vyslanému sondou do vesmíru: Co je to teploměr, jaká je vzdálenost z Prahy do minské gubernie, kdo byl prvním komunistickým prezidentem, nakreslete schéma blesku, schéma pohlaví, schéma chromozomů. Samozřejmě se znovu potvrdilo, že je můj IQ těžce pod průměrem československého občana – téměř na hranici zvíře. A přesto jsem se někdy hrdě přidávala, když Loketka při vizitě spustila hymnu... Injekce pro spaní, proti vakuu noci, a trochu farmaceutického svinstva, ovšemže v přiměřených dávkách; právě tolik, kolik stačilo na to, aby se mi nepodařilo zaregistrovat, že mnou podvedená americká sonda právě lhostejně minula stín dávného sovětského kosmonauta.

Kromě dvou budov pod zámek Praha zmizela, propadla se, nebyla. Jedna z nich pro tebe, Ivane, a ta druhá pozřela mě, těloduši, mě, ne symbol. Oběť definitivně nezástupná, zatímco Doktor Černý zoufale hledal Věru po celé Kampě, bloudil jejími zákoutími a plakal jako člověk.

Vězeň Bezděký, o němž bylo známo, že jednou ulétl přímo z popravčího propadla, prolétl zdmi a byl spatřen nad Klárovem v teplákové soupravě roztažené do podoby křídel, tak tedy vězeň Bezděký sáhl teď šamanským pohybem pod matraci a vytáhl k němému údivu všech skříňku, která Ivana osnila jako bělmo boha a na jejímž víčku uviděl („Kde jsem už jenom ten tvar...“, nemohl si vzpomenout) schematický znak blesku.

Byl to promovaný Maďar R., kdo mi dvěma prsty otevřel oko, aby v něm zahlédl vzdalující se Noemovu archu.

„Ještě stále se domníváte, že nás postihne potopa?“ odhalil přátelsky chrup, reklama na bis accidentol před televizními novinami. „Letošní rok byl prozatím neobyčejně suchý. A co se týče prognóz, i v těch se s vámi meteorologové rozcházejí.“

Zdravotní sestra si přejela nenápadně po tváři rtěnkou a Loketka, ta okouzlující a neosedlatelná kobylka, znechuceně frkla. Zkontrolovala jsem pohledem pět svých v pozoru stojících spolupacientek a zjistila, že rtěnka té nány má nesmazatelně nemožný odstín.

„Nekonferuje váš bratr na estrádách?“ vzpomněla jsem si na jednoho konferenciéra z dětství, před jícnem černé tabule, „Jste mu neuvěřitelně podobný.“

Doktor R. mi s povzdechem předepsal o dvě tabletky víc a přistoupil k Loketce, která se právě hádala se svým sumerským předkem z povodí Eufratu, protože jí drze vlezl pod polštář a ne dbaje domluv odmítal vylézt.

„Koukej vocat' vypadnout, dobytku!“ zaječela znenadání, až doktorovi leknutím spadla maska. Sklapl zápisník, zamířil ke dveřím a rtěnka překotně vyběhla za ním. K smavé radosti bláznů vizita skončila.

„Máme novej příjem, půjdeme ji votestovat, ne?!“ mrkla na mě Loketka, když ze sebe smyla pozůstatky nočních návštěv a já si s úžasem všimla jejího k zbláznění bílého těla, jako kdyby ji Pámbu

právě vyjmul z Adamovy dutiny, jako kdyby byly vody odděleny od vod teprve před okamžikem.

Na záchodě klečela žena a drhla rejžákem podlahu. Když jsme vešly, ani nezvedla hlavu, jen si povytáhla rukávy staromódních šatů a upravila drdol, který se jí v zápalu práce zhroutil.

Zapálily jsme si cigarety a mlčky, s netajeným zájmem ji pozorovaly. Všimla jsem si, jak Loketce zazářily oči. Přesto se k nevíšimavé ženě – člověk nikdy neví – posunula jen o jedno políčko: „Dobré jitro, paní. Ne že bych se vám do toho chtěla plést, ale včera tu byla uklízečka a vyblej-skala celý oddělení...“

Ticho. Napětím zadržela dech. Byla-li ve vesmíru, v jeho prolínajících se a donekonečna zmnožených kruzích, někde sféra, kde se mohl setkat utržený duch těch dvou žen, pak byla opravdu malá pravděpodobnost, že je právě tady, na záchodě jednoho pražského ústavu pro choromyslné.

Žena nereagovala a s urputnou vervou se proboujvala na chodbu. Klika cvakla, Samo zavírá samo, Loketka zakroutila hlavou: „To jsem blázen...“

Ačkoli žena vynakládala tolik energie, odmítala přijímat potravu. Krmili ji sondou, den za dnem vypouštěli sondu do jejích hvězdných vnitřností, a ta sonda s sebou nesla život, jeho blahodárně změtený bábel.

Zprvu lékařský tým schválil její aktivitu a označil ji dokonce za účinnou pracovní autoterapii. Ale když žena s nepřičetným steskem klečela v dávno vycíděných koutech a gumovými rukavicemi si ohledávala tvář, protože nevěděla, bylo všem jasné, že v jejích hlubinách prahnoucích po čistotě nesídlí ani teploměr, ani vzdálenosti, ani komunističtí prezidenti – zkrátka žádné schéma tohoto světa.

Pane soudruhu doktore psychiatře; skutečné bylo stále ještě sucho; hladovému Kerberovi visely jazyky ze všech tří tlam a Ivan si povytáhl ohromné tepláky až k bradě a začal Dzuriskovi a Bezděkému a ostatním recitovat báseň o moři, jehož absence byla příčinou

všech národních katastrof, a bachař civěl na Ivana jidáškem a zapomněl na kartotéky a telefony a revolvery ráže a zapomněl na svou pracovní povinnost, poslouchal toho směšného kopečkáře v teplácích, dokud mu na srdce nepadlo těžké hoře a dokud se mu v pečlivě vyškoleném sluchu nerozhučel oceán.

Uprostřed těch veršů si Loketka zapálila další cigaretu, uvelebila se na žebrech ústředního topení a začala vyjmenovávat, v čem všem už za život spatřila svoje nepoznané rodiče: mámu ve vrbě na zahradě děčáku, tátu v jedné americké filmové superhvězdě, oba v příboru, nůž a vidlička, povstávali z prachu, zjevovali se na hladině, z hladiny se nečekaně vynořila ruka s kornoutem zmrzliny a Loketku šoupli z děčáku do pastáku, poněvadž zdrhla, čajzla v hračkářství takovou tu pistoli na vodu a stříkala z průjezdu na tlustý báby, čokly a policajty.

Zed', za ní barevnej svět. Osm hodin denně sedí neosedlatelné kobylky za šicím strojem, rozhoupávají nohama sen, stehují plátýnko snu starou singrovkou, o níž si chladí rozžhavené dlaně. Když se pak vpozdvečer vracejí na ubytovnu, nevědí všechny ty holky z pastáku, kam s těma žhavýma rukama, co jimi podpálit dřív: zda kilometry ušitých záclon nebo vychovatelku za stěnou. A tak si zoufale polepují stěny plakáty blbých zpěváků, poslouchají desky na jinou rychlost a v noci, v čase ztemnělých přízraků, se milují samy se sebou.

„Co tě to jenom napadlo, Věruško... Proč jsi nám neřekla, jak ti je, vždyť my s maminkou...“

Návštěvní den. Je mi trapně, očima hledám Loketku. Předě mnou sedí táta a vlasy mu bělají jako už tolikrát, pan T. ukřižovaný psychicky labilní dcerou, trpělivý exeget Janova Zjevení.

Konečně... tady je; nevychovatelná pistolka na vodu vtancovala mezi stoly a plaše polaskala vzduch, dotkla se toho prázdna mezi sebou a rodem, dokud ji sestra nevzala za ruku a neodvedla. Aby se neudusila, rozrazila tehdy Loketka okno a prudce se nadechla noci.

„Co blběš?“ posadila se Bára na posteli.

„Padám vocat', Barunko. Jestli chceš, můžeš se mnou, ale dělej.“

Já jsem alfa a omega, první i poslední, počátek i konec. Blaze těm, kdo svlékli svá roucha, a mají tak přístup ke stromu života i do bran města.

„Ale jak? Mrázková ve vrátnici nezamhouří celou noc oko. Chceš snad skočit z okna?“

„Uhodlas.“

Loketka popadla Báru za ruku a přinutila ji stoupnout si na římsu vedle ní, nad propasti temnot. A tu spatřily, jak z nebe sestupuje okřídlený démon se zlatým kroužkem v nose, což bylo přinejmenším pozoruhodné, a jak jim kyne klíčem od té propasti, čeho se bojíte, holky z pastáku, nemějte strach, a ony se odhodlaly, zřekly a skočily, Loketka první, Bára za ní, zatímco pohotový démon v ohromné hale plné singrovek uplácel gravitaci, ale to už dvě živá a bílá těla v nočních košilích dosedla měkce do šterku, z něhož na Loketku zamrkala máma s tátou: „To bylo strachu, cácorcko, a vidíš, šlo to jako po másle.“

Babice-sudice stáhly zvuk, ctihodný otec teď otvíral ústa naprázdno. Půjčte mi klobouk, pane Wehle, ať ho můžu s úctou smeknout před Loketkou; právě elegantně povstala z prachu, přetáhla si po úspěšném letu košili přes hlavu a nahá vstoupila do haly za démonem. Tak tohle číslo by ti záviděl i gorvalský rabín, napadlo mě.

„Posloucháš mě vůbec, Věro?“

„Poslouchám, tati, to víš, že poslouchám. Říkáš, že Doktor už nežere ani ryby..., tak mu vyřid', že se brzy vrátím, ať neblbne.“

Dobře, žes nechal maminku doma, tati. Nejsem si jista, zda by se labuť nerozprchly, kdyby mi sem v očích propašovala pláč dvou jidiš akordeonů; ostrost předmětů nemá totiž v pavilónu šest co dělat.

Bára nahmatala vypínač. Démon, rozpuštěný světlem, zmizel myší dírou. Nahé a zmlklé, stály tu rozpačité v prošítem tichu a v cárech záclon.

„Co chceš dělat?“ zašeptala Bára, ale ozvěna ji zlomyslně roznesla.

Loketka popadla igelitový pytel, táhla ho za sebou kolem stolů a začala do něj vhadzovat cívky s barevnými nitěmi.

„Dělej,“ zavelela, ale to už Bára na druhém konci haly prováděla to samé.

Démon vystrčil hlavu oslepen nahostí těch dvou kobylek a také poněkud zaražen jejich fantastickým počínáním. Starou Mrázkovou ve vrátnici, která si právě všimla, že se v dílně svítí a užuž natahovala ruku po klíčích, pro jistotu uspal.

Žíznivou krajinou, noční alejí topolů tančí k městu dvě nahé komediantky, mravně narušené hvězdy spadlé z nebe-pekla polepšovny, a zůstávají za sebou stopy rozpomenutí, důkazy vědoucnosti – barevnou pavučinu útěku. S cívkami v rukou Loketka obíhá každý strom a radostně ho opřádá modrou červenou žlutou nití, a pak k ní odněkud ze tmy přiletí Bára a spojí dva stromy tenounkým poutem, všechno je rázem protkané onou vzácnou a křehkou intimitou spolubytí, modré stromy, červené holky, celý ten dráždivý barevný svět za zdí pastáku. Protože kradených nití – uklidněte se, soudružko Mrázková, daleko neutěčou – na další zásah pověřence pekel neubývá, pytle jsou bezedné a bezedný je i cíp iluze, naděje, již se nedokážu ubránit při pohledu na krásnou alej ve stylu op-art, na dva póly Země spojené Loketčinou nití: je opravdu tak nevyhnutelné, aby krása zmizela pod hladinou? Vrátiš se, moře? Musí to být?

Blaze těm, kdo svlékli svá roucha a mají tak přístup ke stromu života i do bran města.

Za barákem jeho periférie začalo svítat. Ze dvou stran, zprava i zleva, přibližovaly se tiše po paprscích dvě zelené sudičky, dva policejní vozy. Rosa na nitích se zaleskla, zázračná alej povstala v ranním slunci z přírody do umění. V síti, natažené z topolu na topol, spaly blaženě ty, které věděly, protože stvořily – Bára a Loketka, alfa i omega, počátek i konec.

Táta se vyzul z bílých gumových korábů a pomalu se vzdaloval ke dveřím pavilónu. A tu – znenadání jsem ho spatřila poprvé, jako by mě maminka teprve před okamžikem přivezla z porodnice do malostranského bytu, jako by rarach nesetkání – patron doby – pozbyl v té chvíli moci, takže se tátova postava, která dlouze odcházela chodbou, ba i Ježíš, její věrný stín, proměnily do své skutečné podoby tady na zemi i na nebi (jen na okamžik), do podoby, k níž jsem byla a budu slepá jako oni k mé, vyjma této vteřiny. Guillaume, jak sešel jsi... Chtěl mi pomoci, chtěla jsem mu pomoci, ale bylo pozdě: nechala jsem ho – stejně jako kdysi dědek Václav – přešlapovat na prahu příliš dlouho.

„Co tam máš, vole...“ zašeptal bojácně Dzurisko, aniž se mu podařilo (stejně jako Ivanovi a dvěma ostatním) odtrhnout oči od blesku. Vězeň Bezděký beze slova odklopil víčko. Oko za jidáškem se posměšně zachechtalo, neboť netušilo, že démon je nablízku. Skříňka – kovové mystérium z ruin zašlých civilizací – byla plná barevných nití.

Na dveřích kavárny V kufru visela už druhý měsíc cedule ADAPTACE. Co se dělo uvnitř, nebylo však možné spatřit žádnou skulinou. Jako opuštěné psisko bloumal Cyril z jednoho chodníku na druhý a nešťastně pátral očima tím směrem, kde doufal znovu nalézt náš kulatý stůl a kolem stolu rozhněvaného Ivana, Adélu s věštecky zaříkavými pohyby, Františka spadlého z hrazdy a Věru, hlavně Věru, kam ta se poděla...

Jenomže paní výčepní darovala své pouťové náušnice jednomu ze svých četných milenců a odtáhla neslavně z Prahy i s kozlem. Dveře zapadly, kola maringotek se dala do pohybu.

Obžalovaný I. Z. naskočil do rozjíždějícího se vlaku na poslední chvíli a to poté, co si v nádražním stánku zakoupil za zbylé peníze kapesní šachovnici a láhev Black & White s dvěma opuštěnými psisky na vinětě, made in Scotland. Obžalovaný I. Z. si podle pozdějších výpovědí nepřál vidět té osudné noci věci jasné a kromě toho pravou skotskou whisky ještě v životě nepil. Není však možné tvrdit, jak se

o to pokoušel zde přítomný pan obhájce, že obžalovaný I. Z. spáchal trestnou činnost v dočasném pomatení smislů. Od zahájení trestního řízení vipovídal totiž sám obžalovaný I. Z. beze změny a to v tom smyslu totiž že jeho záměr mu bil zcela jasný i po konzumaci cca sedmi desetin tvrdého alkoholu zmíněného výše.

Co však Ivanovi nebylo jasné ani před konzumací – proč zrovna v okamžiku, kdy začal hrát partii sám se sebou, si vzpomněl na toho cvoka Cyrila. Určitě je to právě on, kdo teď sedí s Věrou v Kufru, láskyplně blekotá o nudné Americe a oba ho svorně – konečně sféra ve vesmíru, v níž se ti dva střetnou – pomlouvají.

Táhl nazdařbůh královnou na cé pět, protože šachy v životě nehrál. Nedokázal si vysvětlit skrytou zákonitost tahu, proč královna, proč přes Sněžku, proč s hrstičkou Čech v kapse. Kdosi mě posouvá z políčka na políčko; bílá a černá, černá a bílá, black & white. Pochopil, že pohyb vlaku, v jehož kupé trčí nesmyslně se šachovnicí na klíně, není lineární, že ani on nesměruje od něčeho k něčemu, nýbrž že se pohybuje v kruzích.

„Milá Věro,“ napsal, přeškrtl, napsal, přeškrtl, ušklíbl se, napsal a třikrát podtrhl. „Tenkrát v kotelně, u mého táty... svět jsem vyhodil do povětří, proklel krev..., ale to tys mě tak popletla; pořád jsi něco mlela o moři a já ho ještě nikdy v životě neviděl. Nikdy v životě nehrál šachy, nikdy v životě nepil whisky, nikdy v životě neviděl moře.“

Obžalovaný I. Z. otevřel okno a vyhodil černého pěšce do tmy. Nebyl si zcela jistý, jestli je tenhle tah regulérní, ale ta hloupě manipulovatelná figurka ho tak znervózňovala, že to bylo jediné řešení, jak se zbavit sám sebe.

„Tentokrát je to nedostatečné,“ zalapal po dechu pan učitel a zmizel nadobro pod hladinou.

Jedu na sever, opakoval si Ivan, jedu k moři, drkotal zuby o hrdlo láhve, na severu je moře, v moři rybička a v rybičce... U břehu kotví loď. Veliké, bílé loď, královny na cé pět. Budu hrát šachy, budu pít whisky, budu se dívat z podpalubí, jak se vzdalující ostrov jménem

Evropa propadá do vln. Ztratil jsem smysl pro humor, podepsal dopis a rozplakal se.

Podél trati vyrůstaly z černého pole dolmeny a kromlechy a menhiry, kámen na kameni, megalitické fantazie dědka Václava, o jejichž existenci na území Polské lidové republiky neměl nikdo kromě Ivana tušení. Ale ani on sám nechápal, zajat zdvojenou mlhou made in Scotland, že ony pyramidy a jeskyně vyrůstají k jeho počtě a slávě, že mu tím Věra s pomocí svého dědečka, osoby jemu neznámé, leč odkudsi povědomé, salutuje na rozloučenou.

S uplakaným obličejem na skle sledoval hladovýma očima kvádry rostoucí ze tmy a věže do nebe sahající a nerozuměl, třebaže cítil, jak je to krásné a velkolepé a jak je i tohle poprvé, stejně jako šachy, whisky, moře, stejně jako milování v prachu zborcených divadel.

„Kde jsi, Věro, dcero farářova?“ oslovil stařenku na protějším sedadle. „Mám tě snad hledat v kameni?“

Neboť vlak právě míjel prehistorickou svatyni blesku.

„Nebo v chodbách kolektoru vlastního táty?“

Neboť kolektorem, Věruško, je veden život pod vší zemí.

„Anebo snad dokonce v Kufru?“

Neboť jediným zavazadlem obžalovaného byla šachovnice.

Ivan vyhodil oknem prázdnou láhev, prázdná láhev se roztříštila o zikurrat boha nebes a tu si vzpomněl na rám dveří, stál na něm nalepen ve stoji spatném a nad hlavou cítil dech táty, dech o třicet let starší, pan Zámek vzal do ruky nůž, Ivan hrůzou zavřel oči, ani se nepohnuv, a oběma se v nitru rozezněl Hospodinův hlas: „Vezmi svého jediného syna, kterého miluješ, odejdi do země Mória a tam jej obětuj jako zápalnou oběť na jedné hoře, o níž ti povím.“

„Otče?“ Ivan se roztřásl a přitiskl k rámu dveří, jako by chtěl velnout do dřeva.

„Tu jsem, můj synu,“ přejel pan Zámek palcem ostří.

„Hle, zde je oheň a dříví. Kde je však beránek k zápalné oběti?“

„Bůh si sám, můj synu, vyhlédne beránka k zápalné oběti,“ odpověděl pan Zámek, zvedl nůž a vyryl jím do dřeva těsně nad Ivanovou hlavou zářez. Oběť byla dokonána.

Jakou spojitost měla ta vzpomínka s architektonickým běsněním v krajině podél vlaku – zdálo se, že nějaká musí být – obžalovaný nevěděl. Obžalovaný zkrátka trpně vyrostl až do dnešního kupé, na jehož podlaze se převalovala rozmetaná šachovnice, a cestou na sever pozoroval ve skle chvílemi svoji tvář a chvílemi dávné kameny, pozdravy Věry, které se pomalu začaly rozplývat v ranním šeru.

Na obzoru se objevilo moře.

„Autistická a alkoholická,“ zamumlal Ivan do vln, ještě než usnul.

„Jméno? Narozen? Zaměstnán?“

Když mu po několika dnech ten druhý položil ruku na rameno, byl už zcela klidný: láhev vypita, partie dohrána, moře na dosah.

Vzhledem k vážnému podezření, že touha po čistotě svědčí o rozpadu osobnosti, byly ženě s drdolem odebrány všechny mycí prostředky. Rozleptaná inzulinem a prosta jakékoli touhy bloumala s prázdnýma rukama po oddělení, až konečně jednoho rána při vizi-tě provedla doznání: „Zdálo se mi, že bylo třeba smýt vinu...“ Ona jediná zůstala k existenci románových postav, které se potulovaly celou léčebnou, naprосто netečná.

Každou středu totiž přijížděl na oddělení bledý knihovník Bertin s pojízdnou knihovnou. Přivážel těla stromů proměněná v hromady potišťeného papíru a bez nadsázky lze říci, že ve své bibliotéce měl téměř vše: účetnické záznamy, výměry půdy, statistické údaje, poemy, zákoníky, cestopisy, žádosti, deníky, genealogie rodů, historie světa, libreta – ale především romány: Bertin přivážel bláznům tisíce, milióny románů ve všech jazycích světa, románů krátkých, mnohadílných, na pokračování, vesnických, sociálních, naturalistických, surrealistických i realistických, a blázni, snad že si kdoví proč oblíbili knihovnickovy těkavě listující ruce, četli ty hory knih bez přestání, hladově vyvrácenýma očima čtenáře z Fillova obrazu.

Dokonce i Loketka, raněná vášní, odložila svou zbuhdarmovou hru a zamykala se na záchodě s Edgarem Allanem tak dlouho, dokud hysterická sestra nevyvrátila dveře.

V přeplněné léčebně bylo v těchto dnech přímo k nehnutí: nic neobvyklého, vrazila-li jsem na chodbě do Rogožina nebo vyprávěla-li mi spolupacientka o nenadálém setkání s Leopoldem Bloomem v zákoutí jídelny. Před našima očima rostly ze země nejsoucí postavy a ty skutečné propadávaly jako písek skrze prsty bledého Bertina; nitky do jiného vesmíru byly navázány – stačilo jen odhodlat se a přejít po nich.

A tak došlo k tomu, že se psychicky narušení stali v naší zemi de facto jedinou skupinou obyvatelstva, která četla, protože podle neověřených zpráv vyhynul prý poslední duševně zdravý čtenář kdesi u Litoměřic koncem šedesátých let. Nelze ovšem tvrdit, že by psané slovo za mřížemi (nazíráno odtud) neexistovalo; samozřejmě že ano, a dokonce v enormním množství; jenomže nezřené, skryté převelikou plachtou cirkusového stanu.

„Od koho jste získala informace?“

Navhlý protokol se měkce roztrhl dotekem. Nelze ho už zasunout do psacího stroje, a proto je třeba pokračovat vlastní rukou. Neodpovídám. To tak, abych na váš zrezivělý ples pozvala ještě Františka, probodnutého perskou tyčí artistky Formínové.

„Zrušili manéž,“ pronesl hrobově do sluchátka.

„To jste vy, pane Františku?“ neslyším, do jeho hlasu se totiž vmísilo stereotypní ujištění, že volané číslo neexistuje.

„Povídám, zrušili manéž. Cirkus kaput, rozumíte?“

Ne příliš, krotiteli koní. Jen slova na přeskáčku, lachtani, piliny, šašci, knihy, až se mi konečně ty korálky navléknou na nit. Je to ostatně docela srozumitelné: pro zlatem tištěná jména na ořízkách nebylo přece možné je spálit; stromem se už stát nemohly a představit si, že by se znovu vrátily v dosud nepopsaný papír, bylo příliš děsivé. Jediným možným východiskem pro rostoucí pyramidy knih, těch nečtených, znovu a znovu vydávaných, nikým nekupovaných,

hromadících se ve skladech ke stropu beznaděje a ledově bezobsažných jako zlá nicota v oku Kaye, k-ničemu-knih množících se pohlavně i dělením, v jejichž hromadách se drželi zoufalí knihovníci za hlavu, dokud je nevypleli, neposadili očištěnou krásu na čtyři kola a nevjeli s ní k nám, bláznům z periferie, tak tedy jediným východiskem bylo pro ně skončit pokud možno bez hluku, pod rozedranou plachtou cirkusu, v taktním ústraní a v pachu po koních.

„Nepřipadá vám poněkud směšné pokoušet se přidat k té záplavě knih na obou stranách mříží další?“

Pane Zámku: velkolepě a čtverečkovaně směšné. Vždyť za mnou zabedněné dveře předků a přede mnou – svrchovaně negramotný oceán. Když už jsme u toho – „Bertine, nemáte tam něco o potopě?“

Knihovník přešel po hřbetech chvějícími se prsty jako slepec, zprava doleva, a zamumlal jakési číslo.

„To nemyslíte vážně,“ zajíkla jsem se zděšením, „*tolik* knih už bylo napsáno o potopě?“

A Bertin, nezasažen mým úlekem, začal předříkávat jako naprogramovaný kompjútr: „Neobyčejné rozšíření příběhů o potopě naznačuje, že tento příběh patří k nejstarším kulturním majetkům lidstva a sahá pravděpodobně před střední chalkolitikum čtvrtého tisíciletí před Kristem až k velkým záplavám, jež následovaly po poslední době ledové, tedy patrně asi deset tisíc let nazpět.“

Knihy rozebrány, Bertin zapřažený do své bibliotéky táhne náklad k lítačkám a všichni blázni zase už překotně sliní prsty v temných koutech.

Jsem nemálo zdrcená, ale neztrácím naději, byť to nejsem já, kdo... ne já, ale...

Za ženou s drdolem, která tu, ochablá a chemií přivedená na práh zdraví, apaticky zarůstala špínou, povstal ze země Ut-napištim – jediný nesmrtelný z živých a plaval mi povzbudivě vstříc nekonečnou chodbou pavilónu číslo šest.

Když pan Zámek vstoupil do soudní síně a spatřil svého syna v pou-
tech neboli želízkách neboli klepetech neboli náramcích, byly mu
odňaty převoznické oči hned u vchodu, a tak tu seděl po celé přelí-
čení zcela bezprávný, nahý, neviděný a nevidoucí.

„Vstaňte a poslyšte rozsudek jménem republiky...“

První soudce z lidu, evidentně vyrušen zvýšeným hlasem před-
sedy senátu a skřípěním odsunovaných židlí, znechuceně pootevřel
levé oko, zatímco jeho kolega, soudce z lidu druhý, hleděl v snivém
oparu dětství na první sníh poletující za oknem.

„Podle paragrafu 109 trestního zákona...“

Nejprve pozoroval pan Zámek tkaničky svých bot. Opravdu
nemohl za to, že jedna z nich s obdivuhodnou obratností vyklouz-
la ze všech otvorů a rozhodla se uštknout zrovna nic netušící
stenotypistku skloněnou nad psacím strojem. Ubohé ženě klesla
hlava do klávesnice a pan Zámek, sledovav veškero dění nemizející
mřížkou rastru, průsvitným čtverečkovaným papírem všech svých
jsoucích i nejsoucích zápletek, si unaveně pomyslel, když na něj
vyretušovaný státník udělal nevhodnou grimasu z obrazu: „Zřejmě
jsem nadobro zešilel, už je to tak, můj synu, už je to tak, má přetrpká
krvi, už je to tak, mé věčně potlučené jablíčko.“ A zahleděl se na
shrbenou obrazovku Ivanových zad, aby v ní spatřil slunce, veliké
slepé slunce v zatmění.

„Podle paragrafu 109 trestního zákona... opuštění republiky...
odsuzuje se obžalovaný...“ pan předseda se zarazil a pohlédl krát-
kozrace do protokolu: „...obžalovaný Zámek k trestu odnětí svobody
na dobu trvání jednoho roku nepodmíněně.“

Cizí člověk, převozník, jemuž zabavili odvěkost, zaměstnanec
pražských tepláren a chodící legenda, zkrátka pan Zámek odložil
kaldné sklíčko a stal se tak svědkem mysteriózní přeměny kruhu ve
čtverec, neboť slunce na videu zad jeho syna právě metamorfovalo
v pichlavý vězeňský dvůr plný koček.

Zprvu nechápal, proč je tu tolik těch vyzábělých zvířat, a později, když jich týden po týdnu závratně přibývalo, nedokázal se zbýt dojmu, že se octl v nějakém ne příliš originálním hororu.

„Tady odtud se ještě nikdo jaktěživo nedostal,“ řekl mu jednou spoluvězeň K., který uškrtl svého nadřízeného páskou do psacího stroje. „Před pěti lety se o to dva pokusili, ale už v prvním příkopu je roztrhali vlčáci. Ty příkopy jsou kolem lágru celkem tři.“

A tak pan Zámek konečně prozřel. Konečně pochopil, oč hrůzně tragičtější než jeho úděl je úděl vězeňských koček, které po dva dlouhé roky závistivě pozoroval oknem-neoknem své cely, těch koček rajscky nevinných, a přesto vyživovaných pupeční šňůrou, v níž je zakódované dožití.

Za oknem sníh. Fakírův otec přestal vnímat jakékoli rozdíly: sněhová vločka, Tádž Mahal, soulož, Bachův Braniborský koncert číslo 2, rozsudky jménem republiky, co jich jen na světě je – všechno bylo náhle totožné a bez jakýchkoli znaků odlišnosti, zapomenuté a rozmetané na podlaze kupé spolu s králem, pěšcem i věží. Ted' už nebylo pochyb, že to byl kříž, co do syna spadlo s dužinou.

Ivan se zakuckal.

„Obžalovaný, vstaňte,“ ozval se nad ním hlas těch druhých.

Pomalou se zvedl ze země a pohlédl tam, kam všechny černé kápě upíraly své otvory: na hromádku ohlodaných kostí rozházených kolem ohniště. Bylo mu jasné, kolik uhodilo.

„Obžalovaný,“ pokračoval nevyhnutelně hlas, zatímco se kruh začal stahovat. „Dnes ráno jste zastřelil, na místě upekli a na místě sežral posvátnou srnu.“

„Ale já přece...“ zakoktal Ivan.

„Chcete snad zapírat?“

„Ale já přece nikdy žádnou zbraň neměl!“ vykřikl, ale tu si vzpomněl, že si kdysi dávno v městě, které se jmenovalo Praha, koupil ve frcu opakovačku.

A jak tu tak stál, za oknem sníl, moře poprvé, moře podruhé, moře potřetí, jakási síla ho přinutila na kolena, tak dělej, seber si to, a on padal do ohniště se zbytky mýtu, který zastřelil, který upekł, který snědl, podťatý se kácel k nohám pana předsedy, soudců z lidu, obhájce, žalobce i uštknuté stenotypistky, a ještě zahlédl svého otce mizejícího dlouhým koridorem liduprázdného skleněného superměsta a ještě nad sebou zaslechl: „Do Hamburku, pane. Ta bílá loď má za dva dny vyplout do Hamburku.“

Ivan se probudil z jednoho snu do druhého. Nápadné dítě vyrostlé v sudu vykročilo k lodi, pěšec ke královně.

Bylo to tak prosté. Z těla lidí a bohů stvořen složil se v podpalubí mezi basy s pivem, schoulil se v páchnoucí temnotě sotva na rozpažení rukou a zachrochtal, ano, Ivan zachrochtal, protože to v dané situaci byl jediný způsob, jak navázat komunikaci se světem, jak oslovit všechny počátky, jak se vyhnout, ó Gilgameši, vodám smrti, k nimž dospěl.

Bylo to tak prosté a zároveň tak neuvěřitelné, že Věra celou pasáž vytrhla, složila v loď a pustila po Vltavě.

Tři dny a tři noci jsi tu tak ležel zhroucený a dušený smradlavostí vůkol. Tři dny a tři noci, nebesky ožralý pivem, živ bez chleba a zcivilizovaný tedy jen zpola, došel jsi ke Kristu a pak ještě dál, prošels dějiny v protisměru („Do Hamburku, pane. Ta bílá loď má za dva dny vyplout do Hamburku...“) jako ti ambiciózní filmaři... Byla to zabijačka, docela obyčejná zabijačka, jenomže pozpátku.

A tak zatímco projíždím sanitkou Vysočany Karlín Libeň a saniták, jeden z mála lidí, který mi dal na vybranou, se směje a mrká na mě a klade mi vulgární otázky, ty pokračuješ v rozepsaném dopise, píšeš, škrtáš, píšeš, třikrát podtrhuješ, zatímco já se dál nemohu nabažit pražských čtvrtí (Holešovice Vršovice Břevnov), jako kdybych byla cizinec, ano, já jsem cizinec, a ty, poskvρνiteli tabu, měříš čas přibývajícím prázdňem lahví, na, vem si cigáro, kdybych ti to dělal já, v životě by tě taková kravina nenapadla, Hradčany Staré Město

Nové Město Malá Strana, můj táta brodící se knoflíkovou spouští a ty, má láska, která právě čuráš do láhve a která právě snad poprvé zalituješ všech neomluvitelných hodin, všech lavic nepokreslených prasečkami, jež jsi za sebou zůstavila.

„Možná jsme už dávno vypluli na moře, možná jsem si toho jen nevšiml,“ pomyslí si Gilgameš po třech dnech a třech nocích, právě v okamžiku, kdy ti druzí sestupovali neomylně do jeho říše piva.

Bylo to tak prosté, bylo to tak nevyhnutelné. Slyšel je, jak si k němu razí cestu skrze basy, skrze čas, zahlédl jejich siluety hranaté uniformou, a teprve ve chvíli, kdy po něm sudice užuž natahovaly ruce, rozpomněl se, hladový a pomatený, na spasitelné sousto, jehož existence by mu byla málem vypadla z opilé hlavy.

Ještě nebylo pozdě. Ještě vlastnil svůj zbrojní potenciál. Ještě stačil nabít, zacílit a stisknout spoušť. Nedotknutelná srna se zapotácela.

Ivan zavřel oči, otevřel ústa a varhaníkovy ruce, dosud zavěšené pod nebem, prudce slétly na klaviaturu.

„Něco žvejká,“ konstatovali tři celníci rozpačitě nad jeho vyfouklou dušičkou. „Nákej papír.“

Milá Věro, rozplývala se Ivanovi na jazyku nesmírná sladkost; milá Věro, cos mi to probůh podstrčila za mapu? Místo Krkonoš spatřil jsem v ní tvář nějakého dědka.

Spasitelná sousta, slovo za slovem, stránka za stránkou Ivanovy narychlo rozepsané knihy zmizela v jeho útrokách na počkání a navždycky. Ještě jednou polkl, a když vstal, všiml si, že mu z roztržené kapsy prýští na podlahu pramínek hlíny.

„Pozdravuj Hamburk, Sněžko,“ zasalutoval a vrávoravě vykročil s celníky v patách.

Druhý den ráno polská obchodní loď jménem Królewa vyplula na moře.

„Ty jsi přece vůl,“ uklidnil ho Dzurisko. „Kdybys počkal, až bude pořádná zima, měl bys možná šanci. Před třemi lety,“ ztišil významně

hlas, „zamrzlo totiž Baltický moře až do Švédska. Stačilo koupit si brusle – a bylo to. Pravda, pár jich pochytili sítěma z vrtulníků, ale nestálo to za řeč.“

Dzurisko náhle zahanbeně zmlkl. Spoluvězeň Bezděký stanul totiž uprostřed cely v pavučině barevných nití, zvedl tetované paže nad hlavu jako dva totemy a začal vzývat zaumným jazykem temnot velikého Bengora.

„Jděte už domu.“

Pan Zámek překvapeně vzhlédl. V prázdné síni stála na židli uklízečka a přejížděla prachovkou obličej státníka.

Ach ano, paragraf 109, rozpomněl se. Mé tkaničky, mé rozsudky, můj syn. A za oknem patrně ještě stále poletující sněh. Ale – co to? Vidíte to taky, nebo už jsem tak...

Venku nad hlavami chodců se třepotaly místo sněhových vloček losy československé státní loterie, losy padaly z pražského nebe stále hustěji a tály pod podrážkou, a když pan Zámek přistoupil blíž k oknu, s úžasem zjistil, že všechny, docela všechny končí sedmičkou.

Jsi tady, tati? Jsi tady v té tmě? Posadíš si mě na klín, odložíš brýle, nadechneš se... Oba přece dobře víme, co tahle gesta pokaždé uvozují. Napovíš mi, jak dál. Zvedneš mou odumřelou ruku do výše. Přečteš mi před spaním o převrženém směnárnickově stole, z něhož ulétá hejno holubů až k samé kopuli chrámu. Tlukot křídel. Tlukot mých teplákových křídel, která mě už co nevidět vynesou nad Klárov.

„Doktor Černý...“

Já vím, tati. Nic neříkej. Slyšíš? Slyšíš taky, jako já, sypké ticho pouště? To blázní listují, to blázní, černí i bílí, hltají slovo – made in Czechoslovakia.

A včera, v jednom nevymezitelném bodě na kruhu, se to konečně stalo.

„Dneska máme službu, Věro; jdem pro oběd,“ řekla Loketka.

Už několik dní, jakoby pod tíhou sedla, stála zlomeně před mříží, před vlastnoručně ušitou záclonou, prosta vši divokosti, lhostejná k doktorům, zlatým skarabeům i štvavým vysílačkám. Tolik jsem se bála, Loketko, že podoba, která tě překryla, je právě onou nevyhnutelnou podobou zdraví. A ty, místo abys mi milostivě napověděla, nechalas mě tápat až do poslední chvíle.

„Není ti něco, Loketko?“

„Co se staráš, Věruško? Tyhle zpovědnický manýry jsi zdělila po tátovi?“ odsekneš – jak jinak.

Sbíháme do přízemí ke kuchyni, Loketka s tajemstvím a obě v bačkorách, protože tenhle pavilón, Jene z Nepomuku, je taky jenom prodloužením mého pokoje, jinými slovy moje zem.

Před kuchyní, mezi barely s jídlem, stojí ženská v zástěře a žvýká housku. „Dělejte, vy dvě ze šestky, jste poslední,“ mrskne po nás větou.

Župany v průvanu, zvonění talířů, pantofle tleskající zaplombovaným polévkám... Loketka popadla hrnec za jedno ucho, já za druhé. Doktore. Mé zvíře. Mé svaté zvíře na nebesích.

Ženská v zástěře křičí, ale já neslyším, mám stažený zvuk. Ženská v zástěře křičí a gestikuluje houskou. Konečně mi tvé ruce prudce a nečekaně zajedou pod svetr.

„Jak jsi tu dlouho? Ještě jsem tě neviděl.“

Polokecka. To první, co jsem z tebe uviděla, Josífkou. Docela obyčejná polokecka, která nám, mně a Loketce, přidržela jednoho dne lítačky.

„Já dobře vím, kam jsi uplách, potvoro,“ odpovím té botě, majíc na mysli kocoura.

Loketka – zaplat'bůh po dlouhém půstu – nadšeně vyprskne a já se na okamžik spatřím v cele, v promoklé budově cela, v cele já a ve mně hrst kapitol na čtverečkováném papíru, hrst kapitol s hromadou škrtačů, hrst kapitol plných vody.

„Korálky máte, ale šňůra vám chybí,“ prolístoval je bledý knihovník Bertin a ne příliš povzbudivě pokynul ke své bibliotéce. „Teprve potom budete přiřazena k ostatním.“

„Korálky máš, ale šňůra ti chybí,“ řekla ozvěna, řekl Josífek, jehož polokecka nám stále ještě držela dveře.

„To už jsem někde slyšela,“ hraju servis.

„Napíšu ti dopis,“ vybral vztekle a pustil dveře.

Loketka zaklela a černobrvý doktor R., který šel právě kolem, na ni vybafl: „Co to jsou archetypy? Vyjmenujte tři základní principy marxismu-leninismu!“

Kocour, statečný nositel mého smutku po předcích, seskočil z nebes a zaťal mu do kotníku svůj dráp, místo Loketky.

Večer to nevydržela a vlezla ke mně do postele. „On se ti líbí, vid’?“

„Kdo?“ zapřela jsem na okamžik svou budoucnost vytapetovanou dědkovými mapami.

„Však víš...“

Věděla jsem. Dobře jsem věděla o té definitivní zradě na Ivanovi, uvozené polokeckou, která se stala toho dne. Dobře jsem věděla, že dopis, který jsem právě teď přečetla, nebyl ten, který jsem právě teď měla číst. Protože ten, který jsem právě teď měla číst, zmizel nenávratně v hladových útrobach mého fakíra na palubě polské obchodní lodi.

„Vážená slečno,

co se týče Mojžíše, musím přiznat, že jsem k němu vždy měl a dosud mám velmi ostré výhrady. Jistě Vám u toho plaváčka neušel podezřele zamlžený původ a naprosto nezamlženě nežidovská výchova. I kdybych nad tím vším zamhouřil jedno oko, druhé se tím víc rozevře pohoršeným úžasem nad jeho nehoráznými výmluvami, kterými se snaží vykroutit se z funkce, jež je mu Hospodinem přisouzena. Než se k vůdcovství

vyvoleného lidu konečně nechá přemluvit, odmlouvá jako umíněný školák, a dokonce – nutno poznamenat, že to mě vždy pobouřilo nejvíc – přinutí Boha k sebedefinici: Jsem, který jsem. Na okraj: všimněte si laskavě, že tato sebedefiniční linie započatá židovským Bohem historicky vrcholí Arturovou větou Já je někdo jiný, což jsem s údivem shledal ve věku, kdy jsem se opájel jeho verši a vidinou v našem státě bohužel dosti těžko dostupného hašiše. V tomto věku jsem se nalézal – nutno poznamenat – ještě před několika málo týdny. Jediné, co mě na Mojžíšově postavě usmiřuje, je Michelangelovo zpodobení v jednom římském kostele, které jsem měl to štěstí vidět, a také to, že pásával ovce svého tchána Jitra. Tchán Jitro mé nevýslovně dojímá a v rámci zákona paradoxu, jenž je obzvláště nám bláznům vlastní, zjevuje se mi vždy k večeru. Jeho drobná, egyptskými vedry zhola vysušená postavička je bezvládně nesena rozvodněnou řekou, která, pokaždé s nepředstavitelně ohlušujícím řevem, vtrhne zamřížovanými okny do mého pokoje. Řev je tak mocný, že je nemocničnímu personálu naprosto auditivně nepřístupný. Řeka je tak nažloutle kalná, že vypadá jako do bezedna se řítící ovčí vlna, kterou o překot stříhají ruce šíleného porodníka.

Promiňte: na tomto místě jsem byl přerušen spolupacientem Karlem, jenž mě jemně upozornil, že jsem právě na tahu. Hrajeme totiž oba první partii ve svém životě a tak jsme se rozhodli, že ji náležitě vychutnáme: táhneme pouze jednou týdně, a to v neděli po návštěvních hodinách. Jak vidíte, dnes jsem byl na tahu já. Partie je sotva rozehraná (jsem tu teprve měsíc) a stěží si dokážete představit to napjaté dobrodružství, když den co den, celý týden od pondělí do neděle, chodíme oba kolem vyčkávající šachovnice (Pěšáci se vždy pošklebují nejvíc; á propos, četla jste Švejka? Ohavná kniha.) *jakoby nic!* Karel je stárnoucí blázen, jestli se na bláznů vztahuje

čas. Povoláním tramvaják, ze záliby alkoholik a z nutnosti zneuznaný starozákonní prorok, který se už sedmkrát marně pokoušel dostat do Jericha. Dlouhé hodiny spolu hovoříme o smyslu civilizace, literatury a zaslíbení a je zajímavé sledovat, jak se během těchto rozhovorů Karel potýká se svým rozpolceným nitrem a zoufale se pokouší starozákonně sjednotit. Chvíli je Abrahamem, chvíli Izákem, v dobrém rozpoložení Josefem a v zlosti Mojžíšem. Sjednotit se. Být totální osobnost. *Od Já je někdo jiný k Jsem, který jsem.* Ale – jak? Zkušenost neexistuje, nemá ji, protože ta partie je první a poslední. Ale abych se od Karla dostal opět k tchánu Jitrovi a řece, jež ho přináší k mé posteli jako bezvládný list magnolie. Tou řekou s řítící se ovčí vlnou bude zřejmě Nil a tím porodníkem...

Opět přerušen. Jaderný fyzik Sezima na vedlejší posteli se zničehonic rozvzlykal. Zavolal jsem poněkud nechotnou sestru a on sezobl několik prášků z její dlaně jako poslušné kuře. Dost možná že se někde ve světě právě teď přibližuje nějaký prst k tlačítku... Nuže, raději to zkrátím. Měl jsem bohužel tu smůlu, že mě sem narodili. Tu smůlu kromě mě mělo ještě několik miliard lidí, všichni ostatní z toho pro tentokrát vyvázli. Bylo nevyhnutelné zešítet, protože jinak bych byl utěsněn v tanku či drezurován na střelnici, což je v tomto státě dosti podivný iniciační zvyk. A tak jsem se rozhodl zůstat prozatím v tomto století čísel, grafů, anonymity mas, statistik, energie, třeštících rafinovaností rozumu, opic v raketách a funkcí poněkud vně, s boží stranou mince, s cípečkem iluze a s hrstí čar. Začnu znovu. Začnete se mnou? Snad si budeme mít co říct. Vždyť jsme oba mladí a máme před sebou ještě celý život, ještě celou smrt.

S pozdravem Váš J.“

Otevřela jsem oči. Na nebi měsíc přeškrtnutý ústavní mříží a tady dole tichá noc pěti bláznivých žen. Nad mou postelí, ve stejné výšce jako měsíc, stála Loketka.

„Ty nespíš?“

„Není třeba,“ odpověděla záhadně.

„Bojím se,“ vypravila jsem ze sebe. Zaznělo to, jako kdybych mluvila v podpalubí do prázdné láhve od piva.

„Čeho? Brzy tě pustí. Začneš znova, začneš s Josífkem.“

„Znova? Tak se podívej na oblohu, jestli mi nevěříš.“

Obě jsme vzhledly do tmy. Lijavec lijáček, milostný déšť se zlověstně chvěl nad světem.

„Já vocať padám, Věruško. Musím je najít, jdu za nima.“

Přikývla jsem. Žena s drdolem, věky nemytá, se posadila na posteli a řekla: „Skleněné nádoby neatírejte, schne samo.“

„Vona s tebou tady sice byla hovno legrace,“ zajíkla se Loketka, „ale... možná to někdy budeš potřebovat.“

Podala mi starý školní penál, a když jsem jej chtěla otevřít, zasycela: „Teď ne, Věro.“

Nemělo smysl se jí na něco ptát. Mnohem důležitější bylo sdělit jí svůj nový objev. „Víš, kde je Doktor Černý?“

„Přece...“

„Omyl. Existuje jedna věznice a uprostřed té věznice je dvůr a na tom dvoře je veliká spousta koček. Ta věznice je obehnána třemi příkopy a v každém příkopu žijou zdivočelí psi. Kočky nemohou ven ani dovnitř, svět je pro ně zredukován na betonový čtverec. Umírají, milují se a rodí na věžeňském dvoře, od věčnosti do věčnosti.“

„A ty myslíš, že...“

„Přesně tak. Nevím jak, ale vím proč. Vsadím se, že je teď na tom věžeňském dvoře o jednu dospělou kočku víc.“

„Sbohem, Loketko,“ přetáhla jsem si rychle deku přes hlavu, abych neviděla, jak Loketka přistupuje k mřížím, abych neviděla, jak se rozestupují pokořeny duchem a jak jimi vylétá útlá postava,

aby třikrát, k poctě gorvalských rabínů i k poctě mé, zakroužila nad pražskou čtvrtí jménem Bohnice, než zmizí tam, odkud zaslechla vybízivý hlas svých předků. Abych neviděla, abych nebyla svědkem, protože právě to vyžadovala delikátnost onoho zázraku.

Bylo po všem, Loketka zmizela. Za stěnou hymna..., pořadem vás provázeli... závěr vysílání... Nahmatala jsem penál a otevřela ho jako posvátnou knihu mrtvých: ovšemže byl plný barevných nití, nezřených vláken od pólu k pólu, Loketčiných šňůrek, na něž jsem se, pane Bertine, právě rozhodla navléct své korálky. A jak jsem se tak choulila nad tou předpotopní titěrností, stalo se, že mi jeden vyklouzl z prstů

a dopadl na zem
v cele zrazeného fakíra –

„Kdo je to vlastně... Bengoro?“ zeptal se Ivan vševědoucího Dzuriska.

Bezděký, podoben nitěné cívce, začal právě levitovat. Dzuriskovi vyrazily na tváři červené skvrny.

„Bengoro je přece náš démon...“, zašeptal horečně.

„Náš?“ zapochyboval Ivan, jat nedůvěrou, neboť stál k Bezděkému zády.

„Jo, náš. Všech, co jsou za mřížema. Ten, komu se ho podaří přivolat, je z nejhoršího venku. Bengoro ho nenechá ve štychu. Bengoro ho vysvobodí. *S největší pravděpodobností se Bezděký za chvíli octne na ulici, někde v davu, bez minulosti a bez budoucnosti.*“

Bachař, který se ještě před chvílí dobře bavil, spatřil ve věčném jídášku cosi, co odporovalo přírodním zákonitostem i duchu školení, jímž byl vyzbrojen, a po zádech mu přejel čísi ledový pařát. Nebylo pochyb: Bezděký tam uvnitř skutečně levitoval.

Muž zákona nahmatal chvějící se rukou překotně klíč a vrazil do cely. Bylo pozdě: na podlaze spatřil už jenom barevnou, docela prázdnou hromádku pavučin.

Zrcadla, Moloch a ti druzí

Voda. Když se podívám z okna, mohu pozorovat, jak pomalu stoupá, jak pohlcuje suchost omítky na protější zdi, jak pevně obepíná kmeny stromů, zkřivené tou záplavou, jak pracuje – ano, ta voda pracuje – systematicky, sveřepě a cílevědomě, nadána vůlí.

Na hladině se převaluje cár novin, krabička od cigaret, pingpongová pálnka a nafouklá vrabčí mrtvolka. Odvracím se. Stěny v místnosti mokvají vlhkostí. Tři kroky tam, tři kroky zpátky... Do jakých vřeten jsi nás to zapletla, legendo? Snad jsme nešli dost rovně, snad jsme se zastavovali až příliš často. Létaující holky z pastáků, démoni, dvojhavé karty, blázni bruslící jako o život po zamrzlém moři na druhý břeh, všechno to haraburdí, které se pomalu, stránku po stránce rodilo tam, uvnitř, za zavřenýma očima... nebylo možné zamlčet nic z toho; dokonce ani onu neslavnou knoflíkovou aféru.

Holky. Démoni. Karty. Tři kroky tam, tři zpátky. Jdu do rohu a zatáhnu za splachovadlo, jednou, dvakrát, potřetí, v pramenech obrovských propastí a v otevřených propustích nebes zní totiž ten zvuk dosti kuriózně. Ohmatávám celou jako slepec a pokouším se spatřit ji Ivanovýmá očima: věčná zářivka v síti, značně odvážné akty vyryté do omítky, na čtvercovém sedátku stoličky čtyřiašedesát šachových polí. Černá a bílá, bílá a černá, black and white. Postavy na Carollově šachovnici se daly do pohybu: potkávaly se, míjely, ztrácely horizontálně i vertikálně.

Když se Ivan po roce vrátil, zamířil (neklamně po stopách svého otce, který před více než dvaceti lety učinil totéž) rovnou do koupelny – blíž k vodě. Minul zářezy v rámu dveří, minul svého otce, aniž si všiml jeho zbrusu nových očí plných nesmrtelnosti, a cestou předstínil a pokojem shazoval ze sebe jeden svršek za druhým, trhance zteřelé pavučiny. Konečně stanul ve vykachlíkovaném chladu nahý,

neviděný a nevidoucí, podobný až k uzoufání svému propitému klarinetu. Zastavil tekoucí vodu a sedl si na okraj vany.

„Ještě ponožky, Ivane. Ponožky si nesundáš?“ řekl rozpačitě pan Zámek, když se Ivan pomalu nořil do pěn, z nichž vzešel.

„Rád bych, tati, ale nejde to. Jsou vytetovaný.“

Holky. Démoni. Karty. A na počátku všeho ta výsostná banalita, moje první dětská láska alias pohřešovaný Pavel Řeháček, který byl naposledy spatřen v šesté bé při hodině dějepisu roku 1972.

Třebaže dnes už potřetí narazil hlavou o žerd', nezanechalo to na jeho dobré náladě sebemenší stopu. Celý den se zamotával do praporů v nebezpečně slavnostní Praze a v nevědomé předtuše polykal u stánků utopence s hořčicí, jen tak, na stojáka. „Kdesi jsem četl,“ přemítal Cyril, „snad ve vzpomínkách jednoho pražského psychiatra, že se v zimě v létě potulovala Prahou žena...“ Ale v tu chvíli – jako peněženka na provázku uprostřed chodníku – myšlenka ucukla. „Hled'me,“ usmál se blaženě a mastně, „hled'me na lazary, jak vylézají z děr.“

Před obchodním domem Máj se kýval František a mžoural do výše na hladkou stěnu toho absurdně vertikálního kluziště.

„Nezdržuj, Cyrile, musím si koupit kravatu,“ řekl příchozímu a oči mu uplávaly směrem k Letné.

Že se v zimě v létě potulovala Prahou žena, a ta žena vstupovala do řeky, vstupovala do Vltavy...

„K čemu vy potřebujete kravatu,“ podivil se neomaleně ten, jenž byl ve svých požadavcích na sebekultivaci značně náročnější: Cyrilovi nestačila kravata, Cyril potřeboval svou vlastní podobu vytesanou do kamene a vztyčenou v provincii Čching-chaj.

„Pojďte radši se mnou. Slyšel jsem, že prej Kufr je už zase otevřenej... Všechno bude jako dřív: verše, kulatej stůl, Stalinovy slzy...“

„Všechno bude jako dřív...“ opakoval zaníceně František a bez pozdravu vykročil tam, kde tušil svou trestuhodně zneužitou

minulost, na Letenskou pláň, k cirkusu v prázdnou po jednom velikém stepním guruovi.

Cyril pokrčil rameny. Nehodlal si kazit náladu náhle zjevenou kravatou, nehodlal si kazit náladu ani další žerdí, která mu zničehonic přejela po hřbetě. „Buduj socialismus,“ zašeptal, „za mír a za život,“ slabikoval, ještě než posvátně otevřel dveře od Kufru.

A zatímco otvíral Cyril ty dveře, zatímco vstupoval v touze projít jimi – ve stylu vědeckofantastického žánru – k zšeřelé pavlači kožené Adély, k podivným lidem, kteří se u ní scházeli a recitovali svou směšnou bezvládnost v plynových maskách, v iluzi generace, v iluzi vřazenosti, po které Cyril prahnul, octla jsem se na Bílé hoře a pak se zachytila zábradlí ve třetím patře, v domě číslo tři, v ulici, která nesla název Alej českých exulantů, na začátku pouti, té naší – za podnájemem. Zachytila jsem se zábradlí a ještě něčeho: vedle mě stál cizí člověk, cizí ruka mě držela a já nevěděla nic o skončené adaptaci Kufru, protože jsem se octla na Bílé hoře a protože v Aleji českých exulantů a protože s Josífkem po boku, bez minulosti a bez budoucnosti.

„Nejsou doma. Chvilí počkáme... budu ti zatím něco vyprávět,“ řekla ta cizí ruka, která se odtrhla ode mne i od zvonku na dveřích.

Vtom se chodbou mihla drobná stařenka, přeběhla odněkud někam jako sen, jako steh...

„Babičko,“ neudržela jsem se.

„Ty ji znáš?“

Mlč, polokecko; na nic se neptej a mlč. Budu se tvářit, že poslouchám tvoje vyprávění, jímž ucpáváš trhlínu prázdné půlhodiny, budu ujišťovat celou Prahu, počínaje sanitákem a konče labutí, tvoř ty bělostnými, že začínám znovu, tady, teď hned, v domě číslo tři a pak ještě v dalších domech, jimiž spolu projdeme, než zůstaneme definitivně stát před hotelem Evropa, a zatím se vrátím, tajně, na zapřenou a pod lavicí, až do minské gubernie k otlučeným samovárům. Vždyť stařenka, která se teď mihla cizím domem, byla právě

tak malinká a tenounká jako v mých představách moje nepoznaná prababička z Gorvalu.

Josífek, opřen o zábradlí, vyprávěl cosi o Mojžíšovi, základní vojenské službě a pracovních příležitostech a moje prababička se nesehnula ani pro spadlou hvězdu, protože byl šábes. Přivřela okno, za oknem tancovaly krávy, a když si sedla na trojnožku ke kamnům, byla tak nepatrná, že by ji přehlédl lehce i sám Pámbu. Myslela na Jevseje, žádná-sláva-chudý-žid, myslela na svět, v němž zmizel popořádku a navždycky. A taky na svého druhého syna Osipa, toho lenocha, co si koupil sad, od stromu ke stromu natáhl houpačí síť a čekal na úrodu. Sad zplaněl a Osipovi nezbylo než strčit síť za rubašku a zmizet, síť, svoje jediné vlastnictví, protože se mu neurodilo ani těch řečených pět švestek. Vyrazil k Dněpru, stal se vorařem.

Jednoho dne prababička, opuštěná a rostoucí k hlíně, rostoucí tedy obráceně, jak bývá u židů zvykem, byla náhle plná vody; zalykala se tou spouští a nechápala, co je zas tohle, běhala od okna ke kamnům a od kamen k oknu, byla za rabim, ale ten jenom krčil rameny, žvýkal česnek a klopil oči dolů, k hlíně, k boží nevyzpytatelnosti, a v prababičce bylo tolik vody, že by uhasila celý Gorval, celé Rusko, celou matičku zem, což nechápala, protože nevěděla, že v té chvíli Osip, ten lenoch opilý snem o ráji, v němž stromy rajske samy se obsypávají, Hospodin kýchne poprvé a stromy rozkvetou, Hospodin kýchne podruhé a z květů jsou plody, a navrch to kýchnutí láskyplně zhoupne Osipovu síť, tak tedy prababička netušila, že Osip v té chvíli zmizel pod hladinou, že padá řekou jménem Dněpr, že se jí zalyká, že právě potkává v hlubinách ryby nejroztodivnějších tvarů, ryby-jablka, ryby-hrušky, ryby-ořechy, a že ho ty obludné, leč slitovné ryby odnášejí na hřbetech až k samému pomezí jeho sadu.

Nebe nad chalupou bylo prázdné, vzhledem k tomu, že o šábesu rabíni nelétají. Na co na všechno myslela ještě gorvalská prababička, když seděla na trojnožce? Už jenom na smrt, na Dům života. A na Sáru, co se neprovdala, a na otce, co nepoznala, a na všechny

příbuzné, předky i potomky, s nimiž se tam setká, kteří jí projdou, jimiž projde.

Setmělo se. Byla jedna velká zem a v té zemi městečko a v městečku chalupa, a kdyby někdo přišel k oknu té chalupy a nahlédl dovnitř, spatřil by v přítmi u kamen chvějivý obraz schoulenosti, a tou schouleností byla moje staříčká prababička, která tu na trojnožce o šábesu rostla k hlíně. Ztracený Jevsej, sadař Osip – bylo to tak dávno; a přece občas napjatě pozorovala cestu, nepřichází-li po ní ten živý (člověk nikdy neví), a když ne živý, tedy alespoň ten mrtvý, na hřbetech ryb.

Jsi tam ještě? Zůstalo něco? Snad jenom ta cesta. Dost možná i za domem komáří močál. Ale i kdyby už dnes na jeho místě stálo město z panelů, kosmodrom či koncentrační tábor, na tenoučké vrásce, která dospěla skrze čas až k mé bezprizorné přítomnosti, to vůbec nic nemění.

Jenomže to už jsme stáli s Josífkem před hotelem Evropa a dívali se přes ulici do dvou nenápadných oken, za nimiž začneme znovu, a mně bylo nad slunce jasné, že v tom bezčasém „znovu“, v tom bezčasém „jinak“, o němž mluvila kdysi Káča na Karlově mostě, je prababiččino zjevení v Aleji českých exulantů mým posledním zakázaným ohlédnutím. V útrobách hotelu pokládal číšník na pult šest koňaků, pohansky zmnoženě, to jest každou rukou jeden, a my s Josífkem, dva blázni vyvrhnutí na břeh, jsme zamířili přes ulici k těm nenápadným oknům, k prvním dveřím, do nichž jsme byli povoláni vstoupit. Ohlédla jsem se a ukázala na reproduktor neboli tlampač neboli amplión pod vývěsním štítem hotelu.

„Toho si nevšímej,“ uklidnil mě pohotově Josífek, „v poledne valčíček pro dobrou chuť, ostatek dne je hluchoněmej.“

Nahmatal klíč a otevřel třináctou komnatu tak samozřejmě a bezprostředně, jak to dělávají všichni absolventi pavilónu číslo šest, když jejich ruka cuchá vnitřnosti tajemství. Jenomže tlampač zachrčel. Jenomže údajně hluchoněmý reproduktor neboli tlampač

neboli amplión divoce rozdrnčel okenní tabulky našeho nového domova Nikde, naší třinácté komnaty s popraskanými stěnami, v níž jsem teď stála poprvé poprvé poprvé, jenomže na nás nevychrtil Do lesíčka mladého myslivce, nýbrž vydestilovaný hlas těch druhých. Zíval na nás svou hubou, třásl se vypětím a řval.

„Tak tady teď budeme bydlet!“ křikl jásavě Josífek a představil mi gestem ruky holost kolem.

„Tak tady začneme znovu!“ pokouším se překřičet amplión a mířím prstem do jeho ječícího středu, jenž je pupkem světa.

„Již za několik málo dní uvítáme v Praze mladé lidi z celého světa...“ řve huba, huba řve, plechový obličej se chvěje, zatímco před hotelem Evropa zastavil vůz-rakev s kouřovými skly, z něhož vypadává jeden elegantní stařec za druhým.

„...aby naše děti vyrůstaly v míru...“

Starci se přibližují ke koňakům a děti tajně, na zapřenou a pod lavicí, demonstrují propastné rozdíly mezi východním a západním blokem.

„...za odvrácení jaderné katastrofy...“ chrčí extaticky hlas dokonce i poté, co jsem slavnostně přestřihla pásku, co jsem zatloukla do zdi první hřebík, abych jím přibila na zeď dědkovu mapu, která – jsouc z ducha a z vody – nemohla být ohrožena ničím, natož zákeřnými hlavicemi.

Šest starců natáhlo pařátky po koňaku. Barový pult, na němž stál, stal se pro tu chvíli onou čarou, nepřekročitelně dělící Čechy krásné, Čechy mé, od odlišných vesmírů, v nichž s Martánem Mariem zmizela jednoho dne Kateřina Janáčková – ta, co si s těma husama vpředu neměla co povídat – podle středoevropsky ukecaného času za pět minut dvanáct.

Uložila jsem na dno skříně dva akordeony, mladý Katz a věčný student Weberschinke, aby byla slova proroků naplněna, a tlampač, ten pupek světa zavěšený nad Evropou, hýkavě dodal: „Za mír a za život, na věčné časy.“

A abych snad nezapochoybovala ani na okamžik, zjevili se na ulici před mou třináctou komnatou domovnici, před všemi domovními vraty seděli domovnici obkročmo na štaflích a jako na povel, jako v nějakém muzikálu, každý tímtěž pohybem zasadil žerd'.

„Zvykneš si,“ řekl Josífek v nenadálém tichu.

„Zvykneš si,“ řekls a ozvěna tě zlomyslně roznesla a kladivo v mé ruce rytmicky zopakovalo „Zvykneš si“, a taky Evropa, ostrov na planetě, planeta v galaxii, galaxie ve vesmíru, ostrov, který stále ještě existoval, skandovala nad mou hlavou „Zvykneš si, zvykneš si...“, a pak se ještě přidali domovníci, taky popeláři, protože bylo ráno, jaro léto podzim zima však rozhodně ne, a já jsem si vzpomněla, jak moje hlava uvízla jednou mezi dvěma špryclými postýlky a jak můj ctihodný otec, místo aby ty šprycle roztáhl, cloumal ve zmatku mou bezmocnou hlavou tam a sem, sem a tam, dokud se neobjevil pan Wehle, soused přes chodbu, a nevykouzlil mi ze svého klobouku úlevu, aby pak opět zformoval svými sochařsky citlivými prsty mou hlavu do původního tvaru. Má hlava v špryclích, řeky v plamenech, prapory ve větru. A muzikál zvykneš-si, něco tak odporného, že bylo nutno osvobodit svou hlavu jediným rázným trhnutím.

„Co blbneš, Věro? Kam jdeš?“ křičel za mnou Josífek, křičely za mnou mapy, křičel za mnou celý personál hotelu Evropa. Bylo to neuvěřitelné, bylo to prostě budovatelské: v očích přechočný tatínkův nehet, zatrhávající jeden výhodný inzerát za druhým v pyramidách Večerních Prah, v očích prach a v ruce kladivo, prošla jsem Prahou, jejími čtvrtěmi kdysi dávno vyhozenými do povětří Ivanem, tragikomickým vazalem věčnosti v podobě ponožek, rázovala jsem ulicemi přezíravě míjejíc úřady a ústavy a podniky, rázovala jsem s prachem, s kladivem, neboť jen tak se vyhrávají války a revoluce – až jsem konečně zaklepala na dveře kádrového a personálního oddělení v nemocnici pod petřínskou rozhlednou.

„Přejete si?“ pristoupil k Cyrilovi číšník s profesionálně líbezným úsměvem.

„Já...“ zakoktal a přešlápl z nohy na nohu, když přelétl pohledem interiéru: dáma, šperk, kožené klubovky, kouřová skla, stěny plné abstraktních tapisérií a zrudlá diskretnost, která vylézala z chladicích boxů, a uprostřed toho všeho Cyril, sešmajdaný a mastný od vuřtů, jehož zbožštění v Číně bylo drzému číšníkovi první cenové skupiny superrenovované restaurace srdečně ukradené.

„Dívám se, jestli tu náhodou nemám nějaké známé...“ vypravil ze sebe konečně.

„Znamé? To asi sotva...“ zapochyboval číšník bryskně a taky koženě, kouřově, abstraktně, zrudlé a diskretně, věren tak stoprocentně požadavkům svého podniku. Socha se zřítila k zemi.

Víko za Cyrilem klaplo a on se octl na ulici, octl se v davu podoben psisku na viněťě láhve, kterou už nikdo nechtěl pít. Pochopil, že tunel do včera neexistuje.

„Ta kravata, to zas nebyl tak blbej nápad,“ vzdychl, a protože už mu nic jiného nezbyvalo, vrátil se do Ameriky.

„S těma špryclema to bylo tenkrát jinak,“ začal pan Wehle a já dostala strach, že si vezme na pomoc Papyrus Epuverův, sumerské destičky z Uruku nebo ještě něco dávnějšího. Ale pan Wehle se odmlčel a nechal za slovem „tenkrát“ jen ticho teček, Loketčinu nit plnou korálků.

Seděli jsme na Kampě, seděli jsme na lavičkách coby kamenem od domu básníka a klauna a hovořili spolu tak prostě, jako kdyby mezi námi neležel dlouhý Bengorův stín.

„Co tomu říkáte?“ ukázala jsem na zástupy mladých lidí z celého světa, kteří leželi na trávníku nebo upíjeli v kavárnách zteplalé coca-coly nebo civěli na obří kost mostu posetou Brokoffovým barokem.

Pokrčil rameny. „Jeden můj známý, když odcházel do transportu, dal mi svou jarmulku, židovskou pokrývku hlavy, a řekl: ‚Vezmi si ji. Už ji nebudu potřebovat.‘ Měl pravdu. Ale jeho žena, která prošla za války dvěma lágry, se jako zázrakem vrátila. Koncem padesátých let

se vrátila i ze třetího, toho posledního ve svém životě. A vyprávěla mi, jak ve všech kriminálech, jimiž prošla, vyrývaly si ženské po večerce, ve svitu přeškrtnutých hvězd, do kartáčku na zuby dvě slova: NOBLESSE OBLIGE.“

„Urozenost zavazuje...“, dodal po chvíli, když pochopil, že mi putuje krví jenom jedna řeč.

Urozenost zavazuje? Jakou má tenhle příběh souvislost s mou otázkou, pane Wehle? Nepřeháníte to trochu? Rozhlédněte se přece kolem: mladí lidé z celého světa se sjeli do mého města a babice-sudice mají po dlouhé době povinnost se usmívat. Barevnost věcí je nesnesitelná. Na Staroměstském náměstí roste den ze dne dřevěné pódium, nevkusná parodie architektur dědka Václava, věžňové v teplákových soupravách, které vyvrhl zamřížovaný autobus, tu sbíjejí prkna, jistě je mezi nimi i Ivan, můj fakír s vytetovanými ponožkami, a vy mi tu s klidem vykládáte jakýsi odlehlý historický děj. Ivan drží v ruce kladivo. Kladivo v Ivanově ruce rytmicky skanduje Zvykneš si, zvykneš si, a je to pohyb v kruhu, ctihodný otče, jen o spirálu výš, Ivan sbíjí v nucených krajích svého dětství prkna pro řečníky, sbíjí sudy pro generace, které přijdou po nás, přijdou-li, zkrachovaný Cyril hledá cestu z bludiště kouřových skel, pavlač kožené Adély je v asanačním pásmu a jakási postava v zbrusu nové kravatě a v saku vypůjčeném od molů, je to František, se vleče do schodů na Letenskou pláň, aby tam našla cirkus plný nikým nečtených knih, aby si pomyslela při pohledu na vyzývavě prázdný podstavec po jednom zborceném mýtu: „Kdyby se tak odtud díval na Prahu Švejka..., kdyby tu tak vztyčili šedesátimetrovou sochu Švejka, která by z těchto výšin shlížela na město, hned by bylo všechno jinačí.“

A vy se divíte, že si s těmi mladými lidmi nemám co říct. A vy se mi snažíte naočkovat urozenost, která zavazuje.

Chtěla jsem už vstát, odejít ke svým starým ženám, když tu se znenadání před naší lavičkou zastavil nějaký cizinec s fotoaparátem

v ruce. V domnění, že nás osloví, že se zeptá na směr cesty v našem labyrintu, jsem se užuž chystala zachrochtat, jak to chvályhodně dělával při kontaktu s cizími státními příslušníky Ivan, ale muž nic neříkal, mlčky a pozorně si nás prohlížel a pak cvakla spoušť a nad Kampu vyletěl ptáček, mnohem spíš však okřídlený démon se zlatým kroužkem v nose.

Pan Wehle se ke mně s uraženým výrazem otočil a vychrlil pře-hršel řečnických otázek: „Proč si nás vyfotil? Proč zrovna nás? Proč ne Zlatou uličku, z níž vyvanula alchymistická rtuť? Proč ne orloj slepého mistra Hanuše? Proč ne kulturně kulturní palác kultury či hradní stráž, které se kdysi říkalo Bacílkovy děti? Dokážete mi vysvětlit, proč místo Svědkyň Jehovových na židovském hřbitově a synagogálních hodin jdoucích pozpátku si vyfotil nás?“

Pan Wehle byl vskutku rozhořčen. Než se však rozhodl opovázlivého muže zadržet, zmizel mu onen ve spleti uliček, těch jediných křivolakých na celém světě; cizinec se octl na Maltézském náměstí, chvíli postál před japonským velvyslanectvím, pak nahlédl do vinárny U malířů a nakonec se zaposlouchal do roztržitých houslí, na které hrálo poslepu nějaké dítě. A tam, v šeru podloubí, jsme mu konečně vypadli z fotoaparátu my, zmenšení a jinorozměrní, na počkání a navždycky, holka s hlavou ve špryclích vedle směšného pána, jehož plet' se podobala papyru.

„Už musím jít, pane Wehle,“ vstala jsem z lavičky a dodala hrdě: „Za chvíli mi totiž začíná pracovní doba.“

Ano, slyšíte dobře, pane Wehle: pracovní doba. Neboť poté, co jsem v kádrovém a personálním oddělení obvodního ústavu národního zdraví odložila kladivo (k zděšení úřednic) do klávesnice psacího stroje a vyplnila disciplinovaně půl tuctu dotazníků (protože jsem se kdysi naučila psát, protože se ti druzí kdysi naučili číst), stala jsem se uklízečkou, myčkou nádobí a roznašečkou jídla, to vše v jedné osobě a v šatech šedých, které mi bylo vyfasovat ze skladu v počtu dvou kusů.

Nebylo třeba myslet na potopu. Nebylo třeba myslet na prsty, které se přibližovaly k tlačítkům skrze čas. Byla tu přece pracovní doba. Byly tu přece staré ženy, které mizely za dveřmi operačního sálu, a byl tu saniták s oplzlými fóry a tampóny nasáklé krví a lesk skalpelů a hory nádobí, které jsem neotírala, protože schlo samo. A taky tu byla márnice, Dům života, tam vzadu ve dvoře.

„Jen běžte, Věruško,“ pobídl mé pan Wehle, „a někdy se zase objevte; projdeme se spolu ke Kristu a ještě dál, až k Upanišadám: ‚Na počátku bylo jen já, pouze jediné, a to já projevilo touhu...‘ Znáte to? Opravdu ne?“ podivil se.

Pan Wehle, veliký inspirátor blesků, spasitel mé hlavy, potomek Mojžíšův, průvodce smrti a jinak náš soused přes chodbu, byl v té chvíli, což bylo vpravdě zarážející, zrcadlem. Spatřila jsem v něm nebezpečně slavnostní Prahu, její transparenty, její žerdě, její domovníky rozkročené na štaflích, spatřila jsem v něm všechnu tu mírovou slávu, kterou se rozhodly zorganizovat poslední předpotopní dynastie. Přimhouřil spiklenecky oko. Teprve teď mi bylo jasné, co tomu všemu pan Wehle říká. Zrcadlo... Je-li tomu opravdu tak, mohlo se docela dobře stát, že cizí státní příslušník, který na pana Wehla namířil objektiv, vyfotil sám sebe.

„Nazdar, jak se vede?“ zahalekal saniták a běžel mi vstříc nekončnou nemocniční chodbou. Tlačil před sebou pojízdné křeslo, jehož opěradel se křečovitě držela drobounká stařenka ve vybledlém županu.

Klečela jsem v dávno vycíděném koutě s hadrem v ruce, v jedné osobě a v šatech šedých, a saniták vedle mě s klidem zaparkoval stařenku a začal hovořit, mluvil o všem páté přes deváté, zatímco stařenka, aniž se jí ve tváři hnula jediná vráska, se mi zadívala očima až na dno. Směšné: s hadrem v ruce klečím před ženou uvězněnou v pojízdném křesle a nad námi strmí užvaněný hromotluk v bílém plášti, nemající potuchy o tom, že ho obě neposloucháme, že jsme

mezi sebou právě napjaly nit, nit od pólu k pólu, nit jedné sirotky, která kdysi dávno u vytržení čítávala Edgara Allana Poea.

„No a já mu povídám, to kuře si nedávej, to by byla blbost, když nemáš zuby, a on na to...“ mlel saniták s rajsky nepopsaným obličejem stále dál, „furt pryč“, jak se říká, a to byla moje pracovní doba, pane Wehle, ty stařícké ženy a ty litry piva, pro které jsem chodila sestřičkám dolů ke Glaubicům... „Už zase z interny, už zase z interny?“ vítával mě výčepník, a když jsem se večer vracela k tobě, Josífku, po třinácti vrstvách mrtvých, které leží pod Prahou, zapadla jsem čas od času do průjezdu, abych se přesvědčila, že skutečně patří mně, ty ruce rozmočené vodou, ano, mé ruce už byly docela rozmočené vodou.

V duchu jsem jimi pohladila Marunu, stárnoucí baletku na odpočinku. Ani pro ni už nebylo v Kufru místo. Ležela na bělostném prostěradle interního oddělení a zcela se propadala do svých sabotujících vnitřností.

„To bude dobrý, paní,“ stojím nad ní s talířem zeleninové polévky, „to bude dobrý, uvidíte. Onehdy v Kufru..., s půllitrem na hlavě..., byla jste prostě fantastická. Všechno bude jako dřív...“

Maruna mi visela na rtech, usmívala se jako dítě. Visela mi na nebi, plném kostí, za baletní střevíc, vetčný a vybledlý. Teprve po chvíli nepatrně pohnula rty a já jsem odečetla cosi nečekaného:

„Chci mlíko,“ řekla najednou, „přines mi mlíko, maminko...“

A když jsem spěchala do kuchyně, vztahoval se po mně ještě stále její radostný hlas: „Ale bez pěny, maminko, slyšíš? Tu pěnu navrchu já hrozně nerada.“

Nabírám sběračkou mléko, všechno je rázem bílé, sanitky, prostěradla, Loketčino tělo, ba dokonce i ta prkna, z nichž má Ivan za nehty tolik třísek, jsou bílá, bílé pódium na Staroměstském náměstí roste pro šťastný zítřek, a tak je snad černá jenom ta hrstka Čech, prst' hlíny ze Sněžky na palubě polské obchodní lodi, která právě přistála v Hamburku. „Thalassa, thalassa,“ volali řečtí vojáci, když za

ústupu do Kunax spatřili po dlouhém bloudění konečně vytoužené moře, roku 401 před Kristem. „Autistická a alkoholická,“ zašeptal Ivan do vln, když se objevilo na obzoru.

Mléko pro Marunu jsem nalévala do hrníčku pomalu, opatrně, aby se na hladině nevytvořila pěna. Aby z té hladiny mohla přečíst všechny dávno zmizelé tváře, ztracené děje, zašlou slávu, protože budoucího už bylo poskrovnu. A vidíš, Josífků, podařilo se:

„Něco ti musím říct, maminko,“ natáhla ke mně průsvitnou ruku a já jí mléko přidržela u úst. „Pamatuješ se na mou neteř? Na Haničku? Ta to dopracovala, co,“ uchechtla se do polštáře, „ale tenkrát... byla válka.“

A tak jsem se stala nepovolaným svědkem příběhu a ten příběh vyčetla Maruna z hladiny, protože na ní nebyla pěna, protože už na žádném dni nebyla pěna, která by Maruně mohla zastřít čirou prostupnost vzpomínek. Připíšu ho někam, kde je ještě volné místo. Snad ho najdu v té spoustě vod tam, uvnitř, za zavřenýma očima.

V kupé seděly dvě ženy. Jedna z nich elegantní, sebevědomá, s krajkovým šátkem přes ramena. Zato její neteř, Hanička, tu seděla křehce schoulená, průzračně bledá a ve svých představách už dávno v hloubi německé továrny. Byla totiž válka.

„Už jsme tady,“ vyfoukla Maruna kouř z cigarety, když vlak vjížděl do stanice. Ženy se třikrát políbily, Maruna naznačila Haničce spěšně křížek na čelo. Každá vystupovala na jinou stranu vlaku, a zatímco Maruna usedla na lavičku před nádražní budovou, zmizela Hanička v polích. Musela se vrátit dřív, než se její zmizení prozradí. Pracovala v německé továrně; byla v ní „totálně nasazená“ a čas od času utíkala do Čech, napít se tajně, na zapřenou, živé vody. To se dělalo tak: koupila se jízdenka do poslední stanice před hranicemi protektorátu a pak už přes kopečky, jak to šlo, nic nového pod sluncem. Maruna svou neteř tentokrát vyprovázela až do té poslední zastávky. A tou poslední zastávkou byl Terezín, židovské ghetto, vesmír ve vesmíru.

Dáma s krajkovým šátkem přes ramena čekala teď na zpáteční vlak, přecházela po peróně sem a tam, kouřila cigarety, chvílemi seděla na lavičce, chvílemi se zaraženě zaposlouchávala do bzučivého ticha much a nemyslela na nic, byla stejně vyprázdňena jako to vedro, jako to ticho, jako to nádražní bezčasí.

Byl tu jen perón. Byla tu jenom čekárna a blankytný výpravčí, protože vstup tam, do ghetta, na druhou stranu nádražní budovy byl smrtí nevyvoleným zakázán. A tak se ta nádražní budova stala alegorickým mostem mezi dvěma vesmíry, jakousi černou dírou na pomezí protektorátu, a je tedy pochopitelné, že se stalo nemožné, že se v tom bezčasí naplnil zázrak, že přeteklo tajemství, neboť tetička prošla tou dírou, v černé díře opuštěně klapaly kramflíčky jejích bot a krajkový šátek vlál průvanem, Maruna se baletně a teteřlivě vznášela nad podlahou a nebyl to půllitr, co s přehledem nesla na hlavě, byla to celá zem, celá planeta, a tetička prošla tou černou dírou, aniž by cokoli zmizelo, aniž by se po ní sápal byť jen jediný pařát těch druhých, aniž by se za ní ozvalo „halt“, aniž by kdokoli chtěl po ní jakýkoli průkaz – zkrátka lítačky se rozevřely, dvě křídla do Nikam, a tetička strnula na schůdkách, pevně svírala kabelku na prsou a nevěřila svým vlastním očím:

Kolem nádraží jel právě vůz, kára naložená sudy s dehtem, provázená dvěma nacisty, a do té káry byli zapřažení čtyři židé v plandavě pruhovaných mundúrech, bledí a vyzáblí. Maruna nechápala, jak mohla pochopit, spatřila-li tak náhle detail z Boschova obrazu, hrůzně oživlý detail, a tak tu jen stála před lítačkami a svírala kabelku a po zádech jí běžel mráz, když tu najednou, snad se jí to jen zdálo, ale ne, bylo to tak, jeden z židů k ní otočil hlavu, usmál se a hned zase rychle sklopil oči k zemi.

„Kde jsem už jenom tu tvář...“ projelo tetičkou, jenom ne a ne si vzpomenout, komu ty oči patřily, snad pošťákovi, co jezdil na bicyklu, nebo prodavači novin z rohu náměstí, ty zlodějské oči, které ji ulouply, ji, přesladké a světlé zjevení na schůdkách nádražní

budovy, milosrdného anděla s krajkovým šátkem přes ramena, který se spustil do pekelné stoupy, aby ji alespoň na zlomek vteřiny prosvítil. Neboť právě jen zlomek vteřiny trval ten pohled, to setkání očí. Nit však už byla natažena. Držela pevně od pólu k pólu, z vesmíru do vesmíru v průvanu černé díry. A mně se zazdalo, ctihodný otče, jen tak cípkem, že svět je spasen právě skrze taková nahodilá setkání očí, skrze zvuk, gesto, letmé dotknutí... skrze jen těžko zachytitelné záblesky, v nichž je jakoby sraženo jádro vši podstaty, nepatrné, ale nabitě nesmírnou energií. Jenomže kolik takových záblesků se nám podaří zaznamenat, jsme-li ohlušeni vlakem, zatímco ony září na druhé straně nádražních budov...

Blankytný výpravčí dal znamení a vlak se rozjel. Maruna, zasažená dotekem nepochopitelnosti (zázrak se naplnil, tajemství přeteklo), sledovala nádražní budovu s nápisem Terezín tak dlouho, dokud jí docela nezmizela z očí. Ještě jednou se napila a pak mi pokynula, abych mléko odložila na noční stolek.

„Byl to pošťák; jo, maminko, byl to určitě on. Placatá čepice a pod kšiltlem kukuč jako břitva,“ uzavřela vyprávění a jen tak malounko se zdvihla na loktech, aby dohlédla na obrazovku, kterou právě zapnula úctyhodná blondýna v pyžamu.

S tou lahví – v láhvi zpráva a v té zprávě baletčina benefice, poslední Marunino číslo před potopou – nemohu ještě za tebou, Josítku. Ještě mi neskončila pracovní doba. Ještě je třeba vyleštit skla vitrín, v nichž jsou uloženy skalpely. Spatřím se v čepeli, je to jen zlomek vteřiny, ale okamžitě mi zpřítomní tebe, ctihodný otče. Tebe a pak už jen Molochův stín.

„Zase spadla, mrcha,“ klepl Josífek malíčkem do barometru.

Rozhlédnu se: Severní Amerika je vedle Jižní, všechno je tedy, jak má být.

„Budu ti ještě vyprávět...“

„O blesku, já vím. To už tady bylo.“

„Ne, o blesku ne,“ skočím ti vítězoslavně do řeči. „Budu ti vyprávět...“

Ale Josífek naslinil prst, ne proto, aby konečně zjistil, odkud vítr vane, proč ty oblouky tětiv nahoře, nýbrž proto, aby obrátil stránku. „Tohleto se ti bude líbit: Za první republiky se Prahou potulovala žena, která v zimě v létě vstupovala do řeky...“

Mlč, polokecko. Nic neříkej a mlč. Budu se tvářit, že tě poslouchám, a přitom poprvé zatoužím, aby tě přehlušil pupek světa zavěšený tam, naproti, nad Evropou. Chtěla jsem ti vyprávět o jednom labyrintu. O tom, jak jednou, snad z podnětu širokoúsměvné stepi, v níž se vtělila moje maminka, porušil ctihodný otec svou novozákonní zásadovost a vzal mě do petřínského bludiště.

„Tak ta žena v zimě v létě vstupovala do Vltavy a obcovala s ní. Obcovala s řekou. Muže prostě nesnášela. V létě se milovala nejčastěji pod Jiráskovým mostem a muselo to být tak silné, že ji nedokázaly vyrušit ani davy trapných čumilů z mostů a plováren. A v zimě, když nebylo zbylí, vykopala si díru do ledu.“

Déjà vu. I tohle už tu jednou bylo. Bez občanského průkazu a s cukrem pod paží – Věra jedna pitomá – přešla jsem most spojující břeh s Židovským ostrovem, přelezla vrátka a sestoupila po schodech k jezu. Bylo to tak prosté, popadnout cukr a vydat se k řece, vstoupit do vody, podzimní, hluboké, chladné... tak prosté, že ani Charon, převozník s odvěkýma očima, mi v tom nedokázal zabránit. Natož pak, Josífků, trapní čumilové z mostu. Ale kde jsem to jen... ach ano. Kde jinde než mezi zrcadly.

Ctihodný otec zaplatil vstupenku, protože byl nenávratně dospělý. Ctihodný otec nešel tu neděli, jako ostatní otcové, na jedno do Nebozízku, nýbrž stál po celý proces věrně za mými zády. Nechal mě motat se v spleti zrcadel, zůstavil mě jim, zrcadla mi vracela mou zdeformovanou podobu, do níž jsem narážela, pan Wehle přišel jaksi pozdě, takže hlava byla na placičku, aby se za okamžik rozpjala do diluviálních rozměrů, určených k nepřežití, a za mými zády ses

věrně vlnil a přeléval ty, ctihodný otče, amébní a protoplazmatický, už ne člověk, a ještě ne klikyhák.

„Půjdeme se večer podívat na Staromák? Pódium už je hotový, načínčaný a vyparáděný. Ještě nikdy jsme nemanifestovali, tak bychom si to mohli konečně otestovat.“

Pódium už je hotový... Ivan zatloukl poslední hřebík a vytáhl si ohromné tepláky až k bradě. Pracovní doba mu skončila. Paragraf 109 ho doštouchal k zamřížovanému autobusu, takže neměl nejmenší chuť recitovat. Paragraf 109 ve jménu republiky a to jméno budeš vzývat po celý rok zaumným jazykem temnot, celý rok bude muset projít, mnoho vody, Ivane, celý oceán, než se s vy-tetovanými ponožkami vynoříš z pěn, abys zasedl se svým otcem za šachovnici, aby ses konečně naučil hrát.

Bylo to hrozné. Ne a ne najít cestu ven. A přitom vím, jsem si naprosto jista, že tu nejsem sama: kdesi ve vnitřnostech toho bludiště číhal Moloch, napůl zvíře a napůl lidský tvor, číhal trpělivě a předvídavě na svou zděšenou laň. Tři kroky tam, tři kroky zpátky. Mapy blesky labyrint – moje dětství, moje univerzity, mezi lidmi. Bylo po všem.

Když jsem otevřela dveře nemocničního pokoje, nepřekvapilo mě na první pohled nic neobvyklého. Jako obvykle zmuchlaná bělost prostěradel, jako obvykle si úctyhodná blondýna v pyžamu pilovala nehty. Snad jen jakési propadlé ticho, které tu vládlo, bylo zarážející, ale mohla to být dost dobře docela obyčejná nemocniční nuda.

Podělila jsem ženy chlebem (moje každodenní evangelická praxe, ctihodný otče), a pak jsem si TOHO všimla. Pak na TO padl můj letný pohled: spatřila jsem dvě z-peřiny-chodidla, baletní a křehká a zelenavě průsvitná jako zmlklé hladiny vod – a TO byla smrt. Moje ruka s táckem, která mířila k nočnímu stolku, na tácku mléko bez pěny jako obyčejně, se zase stáhla zpět.

„Já myslím,“ zastavila jsem na chodbě sestřičku. „Já myslím...“

Nechápavě se ke mně otočila. Kdybych tak mohla vidět to, co ona..., ale široko daleko bylo jenom křivé zrcadlo skalpelu. Uviděla

bych v tu chvíli sama sebe, sebe v mnoha osobách, v šatech šedých, jak stojím v předlouné nemocniční chodbě podivně nahnutá, nakloněná, vychýlená doprava, tedy ve směru otáčení Země, a jak z nahnutého, nakloněného a vychýleného hrnku (stále ještě v ruce držím tácek) vytéká na podlahu tenký pramínek mléka.

„Tam, na šestce, třetí postel od okna...“

„Exla?“ prořízla chodbu profesionální, ale mně v té chvíli naprosto nesrozumitelná otázka.

„Jak prosím...“

Teprve teď si zřejmě sestřička všimla, že je mi hrozné horko, že mě bolí břicho a že se mi černé šaty lepí na tělo. Můj podťatý pád, můj útěk pod hladinu byl opět na dosah. Soucitně si mě změřila a ještě soucitněji mi vzala tácek z ruky.

„Vidíte TO asi poprvé, že jo. Skočte si do sesterny, že vzkazuju, ať vám tam naordinujou panáka.“

Už se nezastavuji v průjezdech, abych zkontrolovala svoje vlastní ruce. Spěchám. Pracovní doba totiž skončila. Je třeba podniknout trestnou výpravu na přírodu. Pamatujete, pane Wehle? Vyprávěl jste mi přece o jednom indiánském kmene, Bororové se tuším jmenovali, z brazilského Mato Grossa. Smrt pro ně byla přírodní, protispolečenský jev. Antisociální, řekl jste. Pokaždé, když zemřel některý člen kmene, vypravili se ostatní Bororové do pralesa a nevrátili se z něj dřív, dokud neulovili ohromného jaguára. Trestná výprava na přírodu... Jednou tě dostanu. Musím tě dostat. Převrhnou pult plný vstupenek jako směnárníkův stůl, vtrhnu do té tvé balamutící nory ze skla a ve střepech ksichtů, co mi vracíš, tě objevím; zhypnotizuju tě svou osvědčenou baterčičkou a vyvleču tě nenávratně z tvého zrcadlového azylu, z tříště, co z něho zbude, až na pódium, až na sám práh zborceného světa. Nikdy, nikdy se už nevrátím z džungle bez tebe, Molochu, napůl zvíře, napůl lidský tvore, bez tvojí kůže nebo alespoň bez tvého stínu.

Josífek stál před zrcadlem a soustředěně si uvazoval kravatu. Byl večer. Jaro léto podzim zima však rozhodně ne, spíš jakési neznámé, páte, cyklus bortící období plné odrazů. Měl puštěnou štvavou vysílačku a okno, zívající na hotel, pochopitelně dokořán.

„Kam jdeš?“ nechápala jsem.

„Přece bojovat za mír, Věruško. A ty půjdeš se mnou.“

Prohlížel sis zálibně sám sebe, svou pečlivě oholenou tvář, a já na okamžik propadla panice, že jsem se mezi těmi lítačkami zmýlila, žes mě svou polokeckou pustě obloudil a že snad ani nejsi skutečný blázen.

„Á propos, něco pro tebe mám,“ podal jsi mi zmačkaný papír a v papíru mokrou vatu a v mokré vatě docela malou vrbu, která už začala snaživě a zoufale vyhánět kořínky do nikam. „Zasad' si ji. Ty si na takovýhle záležitosti potrpíš, ne? Aspoň tě bude mít kdo poslouchat.“

Hlas z rádia najednou ohlásil: „Skladbu na přání dnes hrajeme posluchače L. z Prahy-Bohnic. Zahrajeme i vám vaši oblíbenou skladbu, napíšete-li si o ni na adresu...“

A pak už jen melodie-nevzpomenu-si, písnička z šedesátých let stará možná jako generace, možná jako Jericho, z čehož se komunisti už nikdy nevzpamatují. Nebylo pochyb, že dívkou L. jsi ty, Loketko. A bylo víc než pravděpodobné, že došlo k omylu. Jak jsem tě znala já, nezkrotitelnou a uštěpačnou kobytku na útěku, nenapsala sis o tuhle písničku, co ti tu velkoryse vyhrávají, nýbrž zcela jistě o československou státní hymnu.

Josífek stále ještě pózoval před zrcadlem a teď snad z radosti, že se vyhnul iniciačnímu zvyku, na sebe zasalutoval.

„Půjdu s tebou,“ vypnula jsem rádio a mrkla na barometr. „Půjdu s tebou, ale bez deštníku ne.“

Toho večera nebylo v Praze ani stopy po vakuu. Gubernské městečko z povídek Antona Pavloviče se jako zázrakem proměnilo v pulzující

středoevropskou metropoli nabitou děním až po okraj. Byl to však zázrak Potěmkinův. Kolem mě proudily zástupy dvojrozměrných tváří, které mě obklíčily, které mě uvěznily, které mé dusily, a ať se můj pohled setkal s kterýmakoli očima, nikdy to nebylo od pólu k pólu, nikdy z vesmíru do vesmíru průvanem černých děr.

Od Karlova mostu, od židovského hřbitova Pařížskou ulicí, všemi směry valily se davy na Staroměstské náměstí, davy prudce osvětlené světlometry těch druhých a šmírované kamerami a z těch davů trčely žerdě, které propichovaly nebe, které vyhnaly z nebe rabínův kaftan a vůbec všechno, co se odvážilo létat. Janovo Zjevení bylo tu.

„Počkáme na zvony a pak půjdeme,“ chytil mě Josífek za ruku, abych neutonula. Ach ano, zvony. Málem jsem zapomněla. Za hodinu se mají rozeznít všechny zvony, co jich jen po Praze je.

„Anebo víš co, půjdeme hned.“

Obrátil ses a narazil na zeď. Na zeď z dvojrozměrných tváří. Obklíčily tě. Uvěznily. Dusily. Nějaký cizinec se na tebe rozkřičel jakýmsi univerzálním, panslavistickým jazykem. Neodejdem, Josífku. Není možné odejít. Jak tě jen mohlo napadnout vydat se proti proudu? Razíš si cestu lokty. Marně. Tři kroky tam, tři zpátky. Jsi unášen pozadu jako rak, dušený smradlavostí vůkol, jsi utěsněn v prázdné láhvi od piva a lidé z celého světa manifestující v tvém rodném městě za mír ti šlapou pacifisticky po nohou, aby ses už konečně zařadil. Ještě několik hrdinných pokusů o únik, ještě pár exhibičních kroků po ledě v protisměru na druhý břeh, než jsi totálně přinucen uznat svou porážku.

„Já se na to... podívej: kravata je v prdeli,“ ukázals na prapodivný cár, který ti visel z krku, a zahanbeně sklopil zrak k nevyhnutelným podrážkám. Kdosi ti přikryl hlavu transparentem. Proč jsem si nevzala kladivo, napadlo mě, když vedle mě se sunoucí občan tmavé pleti zdvihl nad hlavu rozvojově pěst. Ale místo kladiva jsem nahmatala na dně kapsy kartáček na zuby, kde se tu vzal, docela obyčejný kartáček, jímž jsem si v dětství čistívala zuby, s nímž jsem

se zamykala pokud možno co nejdéle v koupelně, abych oddálila okamžik, kdy si ctihodný otec sedne na pelest mé postele a začne mi předčítat z knihy knih. Začala jsem si s úžasem prohlížet tu svou miniaturní žerd', zatímco na mě pomatení vůkol zírali, jako bych snad pomatená byla já. Rukojeť byla prázdná. Tak vyzývavě prázdná... A to prázdnno, pane Wehle, bylo bezpochyby pro dvě slova, která do něj vyryju už co nevidět v zamřížovaném svitu hvězd.

Ale co je zas tohle? Reprodukory. Tlampače. Amplióny. Naráz zachrčely, naráz nabyly obou smyslů. Všechna zrcadla v našem labyrintu se divoce rozdrnčela. A zatímco mjííme Mistra Jana, zkamenělého hrůzou nad dějinami, které jdou právě kolem od Aše k Tatrám (huba řve, řve huba, plechový obličej se chvěje), otočily se hlavy davu, všechny do jedné, směrem doprava. Nikoli však proto, že je to směr, jímž se otáčí Země, ale proto, že z té strany náměstí zářilo načínčané a vyparáděné pódium.

Masa se přeskupuje. Já s Josífkem s ní. K Mistru Janovi stojíme tedy teď všichni zády. Pod pódiiem defilují ve vyrovnaných řadách kněží všech vyznání, příslušníci všech národností, ras a stran, mládežníci a pracující z celého světa (je to barevné, je to hlučné, je to oslňující) a já se nemohu dočkat, kdy se konečně objeví v mém zorném úhlu domovníci na štaflích.

Stojím tu s hlavou tak rozkutálenou, že přestávám chápat, jakým směrem se vlastně otáčí. Žízeň. Znenadání mnou mumraj smýkne do ticha. Stojím v jednom římském kostele, stojím před Michelangelovou sochou Mojžíše. Všude vůkol chlad dlaždic a vůně svic a dřevěný praskot lavic a přede mnou pohyb v nehybnosti, majestátní zjev Mojžíšův, kterému trčí z hlavy poněkud absurdně dva malé růžky. Cvakám jeden snímek za druhým, Mojžíšové, zmnožení donekonečna, mi padají do rukou, mám jich už plnou kabelku, ze všech kapes mi čouhají prorokové a vy už víte, nejsem to já, kdo stojí v římském kostele před Michelangelovou sochou na svých krásných nohách, ne já, kdo toho rohatého plaváčka se zamlženým původem

a s nezamlženě nežidovskou výchovou zvěčňuje v této chvíli Mario-vým fotoaparátem, ne já, nýbrž...

Na petřínské rozhledně visí Kátina koupací čepice, gumová, růžová, s pitomou kraječkou podél okraje. Ještě si ji nenasazuj, Káčo. Ještě se s ní nevrhej do vln. Dost možná z toho ještě nějak vyvážnem.

„Koukej,“ sevřel mi Josífek ruku. Na pódiu se zjevila žena. Opřela se o řečnický pult a zkusmo pohladila mikrofon. Bylo to zvláštní, slyšet, jak zvuk toho pohladení přejel celé náměstí... Dav ztichl. Žena hovořila. Káča si koupila za tisíc lir od kostelníka svíčku v počtu jeden kus a zapálila ji. Žena zmlkla. Dav se roztleskal. V tichu a chladu padala na podlahu první kapka vosku a já si ten záběr pro jistotu zpomalila. Ještě než kapka dopadla, pochopila jsem, že ona žena je první kosmonautkou na světě. Kapka padala a žena už nepohladila mikrofon, na což jsem napjatě čekala, nýbrž chrlila slova, mračna spřátelených slov tak dlouho, dokud se ta slova nenavrstvila až k zubaté s kosou na Orloji, aniž se byť jen jediným z nich dotkla přesmutných kostí svého bratra tam, nahoře, ve vesmíru.

„Mám žízeň,“ zatahal mě Josífek za rukáv. Kdyby se teď náhle dav kolem něho rozestoupil, jistě by se tiše zhroutil k zemi. Nitě, které ho dosud vázaly k nebi, praskly. Ale dav, jímž byli momentálně zaměstnanci jakéhosi nejmenovaného ústavu, jejichž saka – jak jsem shovívavě zaregistrovala – se zase už pyšnila spoustou knoflíků, ten opěrný dav nedovolil Josífkovi ani jedině nepatřičné gesto, ani jediný nepatřičný pohyb.

Není prostě možné odejít; nepodaří se nám ani zmizet, ani zdrhnout, ani vzít roha, zkrátka žádným způsobem opustit ji, tu zem, o níž jediné byla řeč v hrsti rozmočených kapitol tam, uvnitř, za zavřenýma očima, a je to tak dobře, musí to tak být, přestože žízeň a přestože tři kroky tam, tři zpátky. A Věra zadoufá, dovolí si přepych malé naděje v protisměru: kdyby tu tak uprostřed náměstí vyrostla pumpa. Docela obyčejná zelená pumpa, jaká stojí dodnes nedaleko Milovic a Milovice za dělící čarou, po jejichž obou stranách dřepí

v zákopu dva dědečkové, na jedné straně Jošua, na druhé Václav, aby se na povel výstřelu rozběhli a vyměnili si svá místa jako v dětské hře – v Rusku Václav a Jošua v Čechách a kdesi cestou záblesk pohledu, setkání jejich očí. Věra si moc přeje, aby těma očima nedohlédli až sem. Aby nedohlédli až k ní, své krvi (jeden z nich ji neznal a druhý němě nasměroval do propasti), k ní a k dnešku a k Potěmkinovu náměstí, na němž stojí kaširované pódium ochotnického rozhořčení, pódium, které fortelně a s nadšením kdysi začali stavět oni sami.

„Mám žízeň,“ opakoval zarputile Josífek a pohlédl lačně k nebi. A tam, fata morgána v sudu vyrůstajících, spatřil s hrůzou tutéž prkennost, tutéž kosmonautku, tutéž uvědomělou lůzu, jenomže, jak zákon přírodní káže, vzhůru nohama.

Mezitím však program na pódiu nevyhnutelně pokračuje. Jediný uprchlík ze západního do východního bloku zpívá právě píseň, v níž se zápornka NE objevuje ve všech jazycích lidských, celé náměstí zpívá s ním, a já, součást Boschova obrazu, nechápu, nerozumím, čemu to NE a komu to NE, odrazy adresátů a odesílatelů v zrcadlech splývají a já, já uzavírám svoje smysly, abych skryla boží strany mince, protože už nezahledám ani je, jen koutkem oka Josífka, bílého jako stěna, Josífka – jak jsem jen mohla pochybovat o jeho bláznovství – a pak už konečně kapka vosku ze svíčky, kterou koupila Káťa za tisíc lir pár kroků od Mojžíše, skanula s definitivní platností na podlahu římského kostela.

„Za chvíli, za pár vteřin už budou zvony,“ zasípal Josífek v podvodní naději na milost. Ale v ten okamžik, snad se mi to jen zdálo, vydrápal se na pódium rozevlátý konferenciér a vzal do dvou prstů kousek křídý. Bylo to neuvěřitelné. V naprostém tichu cvakaly o překot vteřiny, zuby času k celé. Konferenciér kroužil šamansky křídou nad davem, když tu náhle zvolal do mikrofonu: „Občané, kdo z vás umí namalovat blesk?“

Blázním, mí předci. Už je to tak, má stébla přepevná, už je to tak, má přetrpká krvi. Kdybych teď v tom cvakajícím tichu upustila

svůj kartáček na zem, dějiny by, Mistře, zůstaly omráčeně stát. Cizí státní příslušníci nechápali, cože se to děje, bylo nutné jim otázku přeložit. Věděli sice, co jsou to archetypy, pády vlád, vpády armád, znali statistiku obyvatelstva po druhé světové válce i op-art, ale jeskyně plná blesků, chronický strach našich předků v nich už nesídlil. Blázním, možná: ale faktem zůstává, že se nepřihlásil nikdo.

Celá minula, ale zvony mlčely. Nemohli jsme tušit, Josífkou, že rozhlasoví posluchači a televizní diváci, co jich jen po Čechách je, slyšeli v tom čase – zatímco nad námi Praha ani nehlesla – optimisticky burácivé vyzvánění po celou čtvrt hodinu. Nemohli jsme tušit, že nás čas žene k svrchované záchraně.

A tehdy, v tom nezfalšovaném tichu po zvonech, spadla první kapka. Ji ani ty následující jsem si už zpomalit nestačila. V několika vteřinách se rozpoutal příšerný liják a byl to on, lijavec lijáček, milostný déšť, což jsi mě naučila ty, Adélo, ty i vy všichni ostatní, když jste cloumali mou hlavou sem a tam. Sem a tam se zakymácela masa, vyvedená poněkud ze své míry deštěm, a podmořské zvuky, v něž se pomalu vtěloval proslov, paniku dovršily: žerdě kapitulovaly, protože se zástupy začaly spěšně přikrývat plátnem transparentů.

A jak se tak zavinovaly svým NE, rozmočené barvy písmen jim kanuly do tváří i stalo se, že obarvený dav začal prchat, že Praha byla zanedlouho plná masek, masky neboli škrabošky neboli larvy mizely v hostincích a průjezdech a podloubích a my tu bezradně stáli v samém srdci střeoevropské metropole, která se už zase proměňovala v gubernské městečko, a to městečko tu před našima fascinovanými očima plavalo ve vlastních šminkách, jak se přes zrcadla valily vlny vod, a také několik prken posléze vypadlo z konstrukce pódia, zřejmě ta, která zatloukal Ivan, a nakonec jsme tu zůstali jenom my dva, já a Josífek, Josífek a já, schouleni pod deštníkem na liduprázdném nočním Staroměstském náměstí a – zaplaťbůh – k Mistru Janovi už zase čelem.

„Jsme mladí, máme před sebou ještě celý život, ještě celou smrt,“ řekl Josífek, zaklonil hlavu a hltal vodu, hltal moře, na první pohled už ne zvíře a ještě ne člověk.

Konečně. „Berte, Bertine, jen berte! Poprvé, podruhé, potřetí...“ vykřikla jsem a rozhodila všechny své pomyslné stránky do deště. Mohla jsem si tu marnotratnost dovolit, protože už nebylo co dodat: u mých nohou, na dně oceánu, totiž ležela

– maminko úsměve stepi drž mě –
prázdna Molochova kůže.

Ráno. Jen do půl rolety. Do půl ještě tma. Ráno deštivé, zakalené, výjimečné snad jen tím, že dnešní. Josífek ještě spí. Abych ho neprobudila, natáhnu tichounce ruku po knížce. Je to Guillaume, jeho verše z vězení, ještě než se lačně sehnul pro hvězdu Lou:

V cele vedle svojí pasti
Slyším vodu otvírat
Žalárník tam klíči chrastí
Musí se tam podívat.
V cele vedle svojí pasti
Slyším vodu otvírat...

Zdá se mi, jako by se čísi prst přiblížil k tlačítku našeho zvonku. Jako by přídě nějakých pramiček zakotvily u našich dveří... Jako by ke mně dvorně plula vzduchem, ztěžklým vlhkostí, bílá rukavička těch druhých. Veliká budova uprostřed vod, v budově cela a v té cele jsem na okamžik, oslněná věčnou zářivkou v síti, spatřila sama sebe.

Ale ne, není to tak. Nesmí to tak být. Jedu přece do Křečhoře. Jedu do Křečhoře za babičkou a v Křečhoři kredenc a na kredenci bábovka a v rohu kyklopská pec dědka Václava, po sedmi letech znovu vystavěná. Jedu do Křečhoře, abych tam na náměstí zasadila

strom. Vrhu. Byla-li na počátku všeho banalita mé první lásky, mohu si dovolit i přepych téhle na konci.

Zasadím strom a sednu si k oknu – musím totiž hlídat cestu. To-lika netrpělivostmi jsem ztratila čas... Jsem si jista, že kdyby nic, tak ta cesta tam ještě stále je. A jako moje staříčká prababička z Gorvalu si sednu za okno a budu ji hlídat, budu ji napjatě pozorovat, nepřicházejí-li po ní živí (člověk nikdy neví), a když ne živí, tedy alespoň ti mrtví, na hřbetech ryb.

- 1984 -

Zuzana Brabcová
Daleko od stromu

Ilustrace na obálce EarWaxKid/deviantart.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 24. 9. 2019

ISBN 978-80-274-0185-7 (epub)
ISBN 978-80-274-0186-4 (pdf)
ISBN 978-80-274-0187-1 (prc)